

Univerzita Hradec Králové
Filosofická fakulta
Historický ústav

Historie města Miletín v letech 1938–1948

Bakalářská práce

Autor: Anna Holanová

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: 7105R071 Presentace a ochrana kulturního dědictví

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Flégl

Hradec Králové, 2016

Zadání bakalářské práce

Autor:	Anna Holanová
Studium:	F13502
Studijní program:	B7105 Historické vědy
Studijní obor:	Prezentace a ochrana kulturního dědictví
Název bakalářské práce:	Historie obce Miletín v letech 1938 - 1948
Název bakalářské práce AJ:	The history of the city of Miletín in years 1938 - 1948

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se bude zabývat historií města Miletín v okrese Jičín v letech 1938 - 1948. Postupy vypracování: analýza archivních pramenů a vzpomínek pamětníka, chronologická metoda postupu.

SOKA Jičín, fond OÚ Hořice v Podkrkonoší tamtéž, fond MNV Miletín SOKA Trutnov, fond OÚ Dvůr Králové nad Labem Národní archiv, fond Úřadu říšského protektora, situační zprávy OLR Hradec Králové Maršálek, Pavel: Pod ochranou hákového kříže. Auditorium, Praha, 2012. Maršálek, Pavel: Protektorát Čechy a Morava. Karolinum, Praha, 2002. Rataj, Jan: O autoritativní národní stát. Karolinum, Praha, 1997. Doležal, Jiří: Česká kultura za Protektorátu. Národní filmový archiv, Praha, 1996.

Garantující pracoviště:	Historický ústav, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Jiří Flégl
Oponent:	doc. PhDr. Marta Kohárová, CSc.
Datum zadání závěrečné práce:	24.11.2014

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne:

Anotace

Anna HOLANOVÁ: Historie města Miletín v letech 1938–1948. (Bakalářská práce.)
Univerzita Hradec Králové, Filosofická fakulta, Hradec Králové, 2016, 92 s.

Práce se zabývá dějinami města Miletín (okres Jičín) v období od anexe Rakouska Německem v roce 1938 do únorového převratu v roce 1948. Hlavní kapitola práce zaznamenává vliv událostí celonárodního významu a nařízení na malé město a také politický vývoj města, včetně politizace místní správy po roce 1945. Další kapitoly se zabývají vojenskými a bezpečnostními záležitostmi ve městě a hospodářským vývojem pojednávané lokality. Poslední velkou částí je kapitola o společenském a kulturním vývoji Miletína. Zde se věnují zejména problému kolaborace a dále dění v souboru ochotnického divadla Erben a v místním Sokole a Orlu. V průběhu celé práce jsou události a reakce na ně z Miletína konfrontovány s událostmi v celém regionu Hořice. V závěru je práce doplněna poznámkami o demografickém vývoji.

Klíčová slova: Miletín, Hořice, protektorát, česko–německé pohraničí

Die Annotation

Anna Holanova: Die Geschichte der Stadt Miletin in Jahren 1938-1948 (These)

Univerzität Hradec Kralove, Philosophische Fakultät, Hradec Kralove, 2016, 92 S.

Die These beschäftigt sich mit der Geschichte der Stadt Miletin (Bezirk Jicin) während der Zeitraum von Anschluss Österreichs in 1938 bis zum Februarumsturz 1948. Das Hauptkapitel der These verzeichnet den Einfluß der Ereignisse mit landesweiten Bedeutung auf der kleine Stadt, die politische Entwicklung der Gemeinde, einschließlich Politisierung der örtliche Verwaltung nach 1945. Weitere Kapiteln befassen sich mit Militär- und Sicherheitsangelegenheiten sowie mit wirtschaftlichen Entwicklung in Region. Der letzte Abschnitt widmete sich dem Social- und Kulturleben in Miletin. Hier würden vor allem das Problem der Kollaboration, aber auch die Tätigkeit des Amateurtheaters "Erben" und Vereinen "Sokol" und "Orel" verarbeitet. Alle Ereignisse und Wirkungen in Miletin werden mit dem Geschehen des ganzen Region Hořice vergleicht. Im Abschluss befinden sich Aunzeichnungen über demografischen Entwicklung.

Stichworte: Miletin, Hořice, Protektorat, deutsch-tschechisches Grenzgebiet

Obsah

Úvod.....	1
1 Předchozí historie města.....	5
2 Politický vývoj s přihlédnutím k dalším vývojovým aspektům.....	7
2.1 Po připojení Rakouska k Německu.....	7
2.2 Druhá republika.....	10
2.3 Vyhlášení protektorátu a nová státní správa.....	12
2.4 Rok 1940.....	19
2.5 Rok 1941.....	21
2.6 Reinhard Heydrich a jeho působení.....	23
2.7 Druhé stanné právo.....	27
2.8 Kurt Daluege.....	29
2.9 Wilhelm Frick.....	34
2.10 Konec války a znovuoostavení československého státu.....	40
2.11 Období Třetí republiky.....	43
3 Vojenství, CPO.....	54
4 Hospodářský vývoj.....	58
5 Společenský a kulturní vývoj.....	69
5.1 Kolaborace.....	69
5.2 Kulturní život městečka.....	72
5.2.1 Sousedské zábavy a městské slavnosti.....	72
5.2.2 Divadlo a biograf.....	76
5.2.3 Sokol a Orel.....	79
5.2.4 náboženství.....	82
6 Demografie.....	85
Závěr.....	88
Seznam užitých archivních pramenů.....	89
Seznam užitých literatury.....	90

ÚVOD

Období let 1938 – 1948 bylo v Miletíně velmi bouřlivé. Po připojení československého pohraničí s převládajícím německým obyvatelstvem k Říši se město ocitlo pouhých sedm kilometrů od hranice s Německem, ta probíhala vrcholem nedalekého kopce Zvičina. V práci začínám již připojením Rakouska k Německu, neboť si myslím, že následné dění je důležité pro mnichovskou dohodu, která byla jakýmsi pomyslným politickým vrcholem česko–německých sporů. Na druhé straně práce končím únorovým převratem roku 1948 a reakcí na něj. Město Miletín jsem si vybrala z několika důvodů: jde o pohraniční město s téměř čistě českým obyvatelstvem, má velmi dobře dostupných několik ucelených pramenů, zejména kroniku, a zatím byl zpracován pouze ve dvou pracech jednoho autora, a to ani jednou v rozsahu tohoto období.

Mgr. Jan Hlavatý, miletínský rodák, Miletínu věnoval svou bakalářskou i diplomovou práci a také se věnuje psaní internetových stránek o historii Miletína.¹ Ačkoli jde o internet, využívá při psaní těchto stránek pouze archivní prameny a jde pravděpodobně o nejucelenější zpracování celé historie města. Zabývá se i vzpomínkami pamětníků a také sestavil několik seznamů občanů dle významných funkcí, za zmínku stojí zejména seznam kronik a kronikářů města.²

Literatura, věnující se regionu Hořic v Podkrkonoší a okolí v tomto období, žádná není. Při psaní práce jsem však pro nedostatek ucelených informací, co se týče literárních zdrojů, vycházela zejména z literatury vztahující se obecně k období druhé republiky, Protektorátu Čechy a Morava a třetí republiky.³ Dále jsem při zjišťování konkrétních faktů k jednotlivým událostem vycházela z denního tisku, převážně prostřednictvím digitální knihovny Kramerius, spravované Národní knihovnou v Praze, a také ze

---

¹ Jan HLAVATÝ: *Květnové povstání 1945 v Miletíně*. (Bakalářská práce.) Univerzita Hradec Králové, Filosofická fakulta, Hradec Králové 2011 a Jan HLAVATÝ: *Miletínské dějepisectví v období 18. a 19. století*. (Diplomová práce.) Univerzita Hradec Králové, Filosofická fakulta, Hradec Králové 2013. Dále www.hlavati.cz/_hlavati/miletin.htm.

² Jan HLAVATÝ: *Kroniky a kronikáři*. In: *Neoficiální stránky o Miletíně a jeho bohaté historii*. (online.) 2013 (cit. 12–04–2016.) Dostupné z: http://hlavati.cz/_hlavati/miletin/kronikari.htm

³ Například Pavel MARŠÁLEK: *Československo pod ochranou hákového kříže*. Auditorium, Praha 2012, *Protektorát Čechy a Morava*. Karolinum, Praha 2011, Roman CÍLEK, Miloslav MOULIS: *100 hodin, kdy umírala republika*. Epocha, Praha 2009, Jan GEBHART, Ivan ŠEDIVÝ (edd.) *Česká společnost za velkých válek 20. století. Pokus o komparaci*. Karolinum, Praha 2003, Václav JUNEK: *Protektori. Čtyři portréty z let 1939–1945*. Olympia, Velké Přílepy 2015, Tomáš PASÁK, *Pod ochranou Říše*, Práh, Praha 1998, Karel KAPLAN: *Dějiny Československa 1945–1948*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1991.

soukromého archivu. Bakalářská práce bude koncipována jako porovnání obecně přijímaných faktů a předpisů v celém Protektorátu a Československu s dostupnými archivními prameny a sledování aplikace právních norem na malém městě. Práce bude dělena do dvou částí, a to hlavní linie událostí, která je vedena chronologicky a pro větší přehlednost členěna na několik podkapitol dle časových úseků, a druhá část, jež bude tvořena krátkými kapitolami, z nichž každá bude sledovat vývoj jednoho jevu či instituce v daném období. Základní předpoklad práce je, že velká většina událostí, které se děly na úrovni vysoké politiky, na město vliv vůbec neměla.

Prameny, pocházející přímo z obce, mají na rozdíl od literatury poměrně široký záběr informací, zejména úředního charakteru. Pramenem, který hodnotím jako nejcennější, je však obecní kronika, psaná kronikářem Františkem Kučerou (1897 – 1977).⁴ František Kučera se kronice města věnoval v letech 1927 – 1971. Ačkoli tak činil pouze ve svém volném čase, byla psána velmi detailně a pečlivě. Kučera později upřesňuje a dopisuje průběh událostí na základě výpovědi dalších svědků události, byl – li sám dané události přítomen, je to též zaznamenáno. Přestože byla městská kronika v období okupace uchováována v Praze, Kučera si vše zapisoval a po návratu kroniky do knihy vše doplnil.⁵ Dále jsem pracovala se zápisy ze schůzí městského zastupitelstva, protokoly městské rady a protokoly správní komise v Miletíně.⁶ Tyto knihy ale nejsou kompletní a také se městské zastupitelstvo s ubývajícími kompetencemi zabývalo čím dál marginálnějšími záležitostmi, pro období zhruba od nástupu Reinharda Heydricha do funkce je tedy pramenem informací v podstatě výhradně kronika – zastupitelstvo na oficiálních schůzích příliš věcí ovlivnit ani probírat nemohlo. V období od června 1944 do května 1945 nejsou k dispozici dokonce ani zápisy městského zastupitelstva, či tedy správní komise – jedna kniha zápisů je dopsána do konce, poslední zápis je označen datem 12. června.⁷ Další kniha zápisů, už místního Národního výboru, začíná až

⁴ Užívám tyto dvě kroniky: Státní okresní archiv (dále SOkA) Jičín, fond (dále f.) Archiv města Miletína, neuspořádáno, *Pamětní kniha města Miletína 1926–1938* (dále Kronika 1926–1938), a SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Pamětní kniha čili kronika města Miletína nad Bystřicí od roku 1939 až do roku 1952* (dále Kronika 1939–1952).

⁵ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 184.

⁶ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 118, kn. č. 24, *Protokoly městského zastupitelstva v Miletíně*; SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25 a inv. č. 122, kn. č. 28, *Protokoly městské rady v Miletíně*; SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*. Dále další jednotlivé dokumenty z činnosti městského a okresního úřadu, uloženy tamtéž.

⁷ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*.

22. května 1945, tedy poté, co byl tento výbor zvolen a začal úřadovat.⁸ Pro časový úsek mezi těmito daty se musíme spokojit s kronikou a útržkovitými informacemi z tisku a literatury.

Dalším významným pramenem mimo fondy archivu města Miletína a MNV Miletín je písemná pozůstalost rodáka z Hořic Josefa Špringera.⁹ Po přistěhování do Miletína zastával post řídícího učitele a starosty jednoty Sokola a po odchodu do důchodu byl v obci dále činný jako člen MNV za stranu národně-socialistickou, vykonával funkci městského archiváře. Pro místní byl velkou autoritou. Špringer se velmi zajímal o dění okolo sebe a o historii rodného kraje, psal několikadílné dílo "*Kronika Miletína*", kdy hodlal s využitím archivních pramenů sepsat celou historii města. Od roku 1938 do roku 1942 psal zápisky o dění ve městě i ve světě.¹⁰ Špringer dokonce některé zápisy, které by mohly způsobit zabavení této "kroniky" (například přepisy rozhlasových projevů politiků nebo odpůrců režimu), provedl tajným písmem. Mgr. Jan Hlavatý na svých internetových stránkách věnovaných Miletínu zmiňuje existenci zápisků až do roku 1961, tyto další knihy nicméně v jičínském archivu uloženy nejsou.¹¹

Mimo tyto hlavní prameny, vztahující se přímo k Miletínu, jsem využila i archivní fondy vyšších úřadů – fond okresního úřadu Hořice,¹² fond ONV Hořice,¹³ fond trestní nalézací komise Hořice¹⁴ a dokumenty jednotlivých organizací na krajské úrovni a fond okresního úřadu ve Dvoře Králové nad Labem.¹⁵ Fond Okresního úřadu Dvůr Králové nad Labem se k Miletínu vztahuje k období od června 1942 do května 1945, kdy Miletín spadl do tohoto okresu. Bohužel je fond velmi neuspořádaný, několikrát prošel přečíslováním a přeřazením, ale nejsou dostupné novější inventáře. Také je v inventáři množství dokumentů tohoto období označeno za ztracené a fond tedy neposkytl velké množství informací.

---

⁸ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*.

⁹ Pravopis jména se liší zdroj od zdroje. Sám se podepisoval jako Špringr, nicméně v pramenech jako je kronika či zápisky MNV je jmenovaný jako Špringer. Touto variantou jména je také označen archivní fond v SOKA Jičín.

¹⁰ SOKA Jičín, f. Písemná pozůstalost Josefa Špringera, inv. č. 1, kart. č. 1, *Životopis Josefa Špringra*.

¹¹ Jan HLAVATÝ: *Kroniky a kronikáři*. In: *Neoficiální stránky o Miletíně a jeho bohaté historii*. (online.) 2013. (cit. 12-04-2016.) Dostupné z: http://hlavati.cz/_hlavati/miletin/kronikari.htm

¹² SOKA Jičín, f. Okresní úřad Hořice

¹³ SOKA Jičín, f. ONV Hořice

¹⁴ SOKA Jičín, f. Trestní nalézací komise Hořice v Podkrkonoší

¹⁵ SOKA Trutnov, f. Okresní úřad Dvůr Králové nad Labem

V průběhu shromažďování materiálů došlo k reinventarizaci jičínského archivu a zejména přečíslení dokumentů. Nicméně vzhledem k tomu, že nové uspořádání ještě není dokončeno a badatelům je zatím přístupný pouze inventář s původním řazením, budu na radu pracovníků archivu tyto materiály citovat dle starého řazení.

Pro dokreslení některých drobných epizod ze života "městečka", jak Miletín familiárně nazývají miletínští, jsem využila vyprávění pana Miroslava Holana, který v Miletíně žil až do roku 1963 a nyní se zabývá shromažďováním novinových článků a dalších dokumentů o Miletíně a jeho historii, stejně jako sepisováním svých pamětí. Jeho výpovědi nezávisle potvrdil cukrář pan Karel Erben, který v Miletíně žije dodnes.

1 PŘEDCHOZÍ HISTORIE MĚSTA

Město Miletín, v některých pramenech upřesňované jako Miletín nad Bystřicí, se nachází ve východních Čechách na sever od Hořic v Podkrkonoší, do jejichž území rozšířené působnosti také spadá. V současné době má rozlohu 893 ha a 896 obyvatel.¹⁶

První zmínky o obci v místě pocházejí z roku 1124. Byla v majetku knížete Vladislava, který zde hostil babenberského biskupa Ottu, cestujícího do Pomořan. O podobě obce není nic psáno, dá se však předpokládat, že v Miletíně byla budova sloužící za přechodné sídlo panovníka, snad tvrz, a že byla obec dostatečně reprezentativní pro návštěvu takového hosta. Další údaj pochází až z roku 1241, kdy vdova po majiteli Zbraslavovi, královském číšníku, Domoslava, prodala Miletín řádu Německých rytířů. Ti pozvali do obce německé obyvatelstvo, které vytvořilo základ dnešního Miletína. Od husitských válek se majitelé panství poměrně rychle střídali – po bitvě na Gotthardě, kopci mezi Miletínem a Hořicemi v roce 1423, se Miletína zmocnil majitel vedlejšího panství Diviš Bořek z Miletínka, po jeho smrti převzal panství panovník Zikmund. Poté panství patřilo Krušinům z Lichtenburka, Trčkům z Lípy, Smiřickým ze Smiřic a v roce 1560 koupil Miletín Jiří z Valdštejna. Ten je považován za nejvýznamnějšího držitele panství, za jehož působení byla vystavěna dnešní radnice a město obdrželo městský znak, právo solného handlu a status města se všemi základními právy.¹⁷ V 19. století byl Miletín několikrát poničen – někdy procházejícími vojsky, v roce 1846 došlo k požáru neznámého původu, při kterém shořelo 112 domů – více než polovina města a město bylo prakticky celé vystavěno znovu, tentokrát z kamene a cihel. Podobně bylo město poškozeno také bitvou u Hradce Králové v roce 1866. Po konci Bachova absolutismu v roce 1859 začal růst kulturní život v obci – byl založen Sokol, divadelní spolek či Občanská beseda a Jan Nepomuk Lhota začal již v roce 1849 psát městskou kroniku.¹⁸

Nejčastější asociací při vyslovení jména města Miletín bývá básník Karel Jaromír

¹⁶ internetová prezentace obce Miletín, www.miletin.cz, záložka radnice – povinné informace

¹⁷ Dle Kučery lze Miletín označit za město již v roce 1261, kdy 1. února t. r. majestátem vydaným v Žatci dává panovník Přemysl Otakar II. Miletínu hrdelní právo, příslušící pouze městům. František KUČERA: *Domy v Miletíně a jejich majitelé*. Vlastním nákladem, Dvůr Králové nad Labem 1937, příloha *Ze starých časů. Výpisy z historických pramenů, listin, dokumentů*, s. 13.

¹⁸ Toto stručné shrnutí nejstarších dějin obce je dostupné prakticky v jakékoli publikaci o historii města. Osobně jsem pracovala s touto literaturou: Jan KROČA, Marie HOLEČKOVÁ: *Tajemnou krajinou Erbenových balad. Miletín, Lázně Bělohrad, Zvičina*. Nakladatelství MH, Beroun 2011. Za zmínku též stojí internetové stránky www.hlavati.cz/miletin, spravované historikem Mgr. Janem Hlavatým. Srov. František KUČERA: *Domy v Miletíně a jejich majitelé*. Vlastním nákladem, Dvůr Králové nad Labem

Erben. Narodil se v roce 1811 v domě č. 142 v ulici Barbory Linkové pod náměstím. Pracoval od roku 1851 jako městský archivář v Archivu hlavního města Prahy a byl nadšeným historikem a sběratelem lidové slovesnosti. Svému rodnému kraji věnoval sbírku básní „Kytice z pověstí národních“, jejíž příběhy se odehrávají právě v Miletíně a okolních obcích. Zemřel ve věku 59 let v roce 1870 a dodnes patří mezi uznávané umělce (za minulého režimu byl dokonce titulován jako národní umělec – „*Kytice je nehynoucí skvost literatury, který dýše čistou a pravou poesii národní*“¹⁹) a oslavované rodáky města Miletína.

K období těsně před první světovou válkou jsou prameny obtížně dostupné, nejucelenější z nich je Kronika města Miletína 1849 – 1930,²⁰ psaná postupně několika kronikáři – začíná výše zmíněný Jan Nepomuk Lhota a posledních několik desítek stránek je již psáno rukou Kučerovou. V jeho zápisech se dozvídáme, že „*do roku 1914 byl v Miletíně život velice málo rušný, o politiku se lid téměř nezajímal*...“²¹ V zápisech z období války čteme především o bídě, zdražování, zvyšování nezaměstnanosti a všeobecném strachu o živobytí a o životy blízkých na frontě. Na pomníku padlých občanů je zmíněno celkem 36 jmen. Do legií vstoupilo 19 miletínských mužů.²² Po první světové válce došlo k obnovení spolků a kulturního života v obci. Zatímco v roce 1908 je vzpomenu 281 staveb označených popisným číslem, při sčítání lidu po válce v roce 1921 je jen 260 domů obydlených 1481 obyvateli, v roce 1928 je domů už 301, množství z nich označeno za nově postavené.²³ Při sčítání lidu v roce 1938 mělo trvalé bydliště v Miletíně dokonce 1673 obyvatel v 323 domech.²⁴ Z toho můžeme usoudit, že Miletín byl v dvacátých a třicátých letech atraktivním místem pro život – v okolí bylo několik významných zaměstnavatelů (textilní továrna v nedaleké Trotině či výroba alkoholických nápojů rodiny Lokeschových), veškerá občanská vybavenost a v okolí je několik větších měst – Hořice, Dvůr Králové, Ostroměř aj., poskytujících to, co v malém městě nebylo.

1937. Kučera zde prochází všechny dostupné prameny a rekonstruuje historii jednotlivých domů až do jeho současnosti.

¹⁹ FRIEDRICH, Stanislav: *Miletín v historii* in: 855 let trvání Miletína, rodiště Karla Jaromíra Erbena, Východočeské tiskárny, Nový Bydžov, 1979.

²⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 114, kn. č. 20.

²¹ Tamtéž, s. 259.

²² Tamtéž, s. 271. Zápisy od roku 1913 jsou psány zpětně v roce 1925.

²³ Tamtéž, s. 228–249, s. 278 a s. 335–352.

²⁴ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 142, kn. č. 48, *Soupis obyvatel z roku 1938*.

2 POLITICKÝ VÝVOJ S PŘIHLÉDNUTÍM K DALŠÍM VÝVOJOVÝM ASPEKTŮM

2.1 Po připojení Rakouska k Německu

V noci na 12. března 1938 došlo k prvnímu otevřenému projevu německé agrese proti jinému státu – Rakousku. Dle propagandy se Rakousko rozhodlo pro připojení k Německu samo a jakýkoli nátlak z německé strany byl popírán, nicméně zcela jednoznačně šlo o ozbrojený vpád. V sedm ráno začal "pochod na Rakousko" téměř sta tisíc německých vojáků a tisíce letadel. Rakouský kancléř Schuschnigg byl od rozhlasového vyhlášení podání demise nezvěstný (demisi podal s odůvodněním, že ustupuje násilí), do úřadů byli dosazeni stoupenci nacistů. Nová nacionálně-socialistická vláda nastoupila do úřadu s prohlášením: "*Jeden národ, jedna říše, jeden vůdce: Adolf Hitler!*"²⁵

Po obsazení Rakouska Německem nastal v Československu všeobecný nepokoj; Německo veřejně deklarovalo svůj nárok na veškerá území s převahou obyvatel německé národnosti. Dle kroniky byl však „v Miletíně zachován klid a rozvaha.“²⁶

Klid byl narušen v noci ze 14. na 15. května téhož roku. Stoupenci Sudetoněmecké strany pod vedením Konráda Henleina v mnoha obcích, také v Miletíně a Hořicích, rozhazovali a posílali poštou letáky. Ty byly opatřeny razítkem "Ligy českého lva" a psány česky s četnými chybami, majíce za úkol "*zviklati důvěru československých občanů ve stát a zničit jejich důvěru ke spojencům, zvláště k Francii.*"²⁷ Četníci letáky pečlivě sesbírali a československá strana národně-socialistická dala tisknout letáky vyzývající k jednotě obyvatel Československa a roznést je po domech.²⁸ Letáky jsou zmíněny ještě jednou. 23. září byly z letadel rozhazovány letáky podepsané generálem Janem Syrovým, generálním inspektorem branné moci, které nabádaly obyvatele ke klidu a plnění svých povinností.²⁹

12. června 1938 se konaly volby, v kronice několikrát zmíněné, do městského zastupitelstva. Nejvíce hlasů a osm mandátů obdržela strana národně-socialistická, 345 z celkového počtu 773 voličů. Dále byly do zastupitelstva zvoleny strany: Strana místní

²⁵ *Konec svobodného Rakouska*. Večerní České slovo číslo 60 ze dne 12.3.1938, s. 1.

²⁶ SOkA Jičín, f. archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926–1938, s. 239.

²⁷ *Henleinova strana zaplavuje republiku velezrádnými letáky*. Národní politika číslo 134 ze dne 16.5.1938, s. 1.

²⁸ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926–1938, s. 240.

²⁹ Tamtéž, s. 245.

domoviny a majitelů domků (3 mandáty), Národní sjednocení (2), Československá živnostensko–obchodnická strana středostavovská (2), Československá strana lidová (3).³⁰ Na volby zastupitelstva navázala volba starosty a radních 14. července. Novým starostou se stal trafikant Josef Kulhánek, člen zastupitelstva za vítěznou stranu národních socialistů. Městská rada poprvé zasedala 22. srpna 1938.³¹ Nutno dodat, že v Miletíně byli národní socialisté velice silnou stranou, neboť z města pocházel národně–socialistický poslanec Josef Stejskal. Miletínští tedy podporovali svého rodáka a převzali i jeho politické přesvědčení. U příležitosti konání voleb byla uspořádána sbírka na obranu státu a vybralo se 1134.20 Kč. O měsíc později, v červenci, věnovala vdova po majiteli továrny Anna Lokeschová další jeden tisíc korun k témuž účelu. S ohledem na každodenní zprávy o sbírkách v tisku z tohoto období můžeme říct, že toto nebylo nic výjimečného.

Začátkem září došlo k prvním ústupkům ze strany Československa vůči Hitlerově agresivní politice. Mimo jiné se měla zavést úplná jazyková rovnoprávnost, úředníci měli být umístěni přednostně do oblasti své národnosti a velké úřady měly mít rozdělené sekce dle jednacího jazyka a mělo dojít k opětovnému zřízení žup s německou samosprávou v oblastech s převládajícím obyvatelstvem německé národnosti.³² To ale nestačilo, množily se národnostně motivované pŕtky a incidenty, v několika okresech bylo přes protesty henleinovců vyhlášeno stanné právo. K prvním projevům napětí v přímém okolí Miletína došlo v noci z 13. na 14. září. Německé obyvatelstvo se hlasitě projevovalo proti Čechům a páchalo výtržnosti. V oblastech s převládající německojazyčnou menšinou bylo vyhlášeno stanné právo a na vojenské cvičení bylo povoláno dalších pět ročníků miletínských mužů. V tomto kronikovém zápise se také poprvé připouští možnost války s Německem, občané začali hromadit zásoby, zejména potravin.³³ Druhý den, 14. září, měla být konána slavnost při příležitosti prvního výročí úmrtí Tomáše Garrigue Masaryka, byla však přesunuta na neurčito

³⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926 – 1938, s. 241 – 242.

³¹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 122, kn. č. 28, *Protokoly městské rady v Miletíně*, zápis ze schůze dne 22.8.1938, bez označení stran.

³² SOKA Jičín, f. Písemná pozůstalost Josefa Špringera, inv. č. 8, kart. č. 1, *Poznámky*, zápis z 5.9.1938, bez označení stran.

³³ V lednu 1939 dokonce neznámý pachatel vykradl skladiště filiálky Hospodářského družstva hořického v Miletíně a odnesl cukr v hodnotě přes 2000 Kčs. SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s.8.

„následkem vážných politických poměrů“.³⁴ Češi z neklidných pohraničních oblastí se začali stěhovat do vnitrozemí, čtyři rodiny se přistěhovaly i do Miletína.³⁵

O týden později dorazila do Miletína zpráva, že Francie a Anglie žádají po Československu odstoupení pohraničí Německu v zájmu všeobecné stabilizace mezinárodních vztahů. V reakci na to došlo k několika výtržnostem, největší z nich bylo vytlučení oken v domě klempířského mistra Václava Donta, jehož manželka byla německého původu a „*nikdy se netajila se svými sympathiemi k Německu*“.³⁶ Pachatelé nebyli zjištěni a škodu uhradila obec. Pod zápisem je připsána poznámka, že v okolí došlo i k větším incidentům než byl tento. O den později byl zrušen výroční jarmark v Hořicích z důvodu obav před dalšími demonstracemi.³⁷

V noci 23. září se situace začala vyostřovat: byla vyhlášena mobilizace a v kronice je velice barvitě popisováno napětí a obavy, které přinesla. Občané čekali na mobilizační vyhlášky na poště a u úřadu, drželi noční hlídky a poprvé zatemnili okna v celém městě. Po vyvěšení vyhlášek muži ochotně a s nadšením rukovali a takový odliv obyvatel se na životě v malém městě negativně podepsal – bylo nutné některé základní potřeby města, např. náhradního lékaře či učitele, zajistit v nedalekých Hořicích.³⁸ Kdo měl koně nebo motocykl, byl povinen jej dát k dispozici armádě.³⁹

Samotná Mnichovská dohoda vyvolala velkou vlnu nevole i u běžných obyvatel. Někteří na protest proti jejímu přijetí přestali zatemňovat okna a chodit na hlídky, skupina mladíků večer chodila po městě a „*zpívala národní písně i zakázanou píseň o Hitlerovi.... křičeli též :„My republiku trhat nedáme!*““⁴⁰ Přitom ještě 16. září zástupci Anglie a Francie veřejně deklarovali rozhodnutí zabránit Hitlerovi v obsazení části českého území i s použitím vojenské síly.⁴¹

³⁴ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926–1938, s. 243.

³⁵ Tamtéž, s. 244.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž, s. 245–246.

³⁹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 499, kart. č. 48, *Výkup koní a vozidel pro vojenské účely*.

⁴⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926–1938, s. 247.

⁴¹ SOKA Jičín, f. Písemná pozůstalost Josefa Špingera, inv. č. 8, kart. č. 1, *Poznámky*, zápis ze dne 16.9.1938, bez označení stran.

2.2 Druhá republika

Výsledek konference v Mnichově se občané dozvěděli prostřednictvím rozhlasového projevu předsedy vlády, generála Syrového. Vše se těsně před definitivní ztrátou pohraničí začalo stěhovat do vnitrozemí, současně s tím postupovala od hranic německá vojska. Počínaje 1. říjnem byla vynucena výpůjčka všech automobilů pro odvoz munice a techniky ze zabraných oblastí. Každý druhý den německá vojska zabrala další pásmo území. 5. října odstoupil z funkce prezident Beneš a 30. listopadu jej nahradil Emil Hácha, ten den také nastoupila do funkce nová vláda pod vedením předsedy Rudolfa Berana. 8. října Miletínem poprvé prošla československá vojska odcházející z příhraničí.⁴² 9. října byl Němci obsazen sedm kilometrů vzdálený vrch Zvičina a Miletín se tak stal hraničním městem. Vzhledem k hrozbě obsazení Dvora Králové několik dní projížděla Miletínem nákladní auta se zbožím z tamních továren, které se podnikatelé snažili zachránit.⁴³ Byly obsazeny okolní vsi a nádraží, jediným spojením Miletína se světem byla silnice přes Hořice.⁴⁴ Nepřesouvala se ale jenom vojska a materiál: "*Najednou se u nás objevil maminčin bratr s celou rodinou, žili kousek od Poniklýho. Neměli s sebou skoro nic. Prostě museli odejít, v podstatě ze dne na den,*" vypráví pamětník Miroslav Holan. Československo přišlo o 41 a půl tisíce kilometrů čtverečních území, téměř pět tisíc obcí a pět milionů obyvatel.⁴⁵

Rodiny, žijící na území zabraném Německem, mohly získat německé občanství v případě, že žily v dané obci nebo na německém území před rokem 1910, nebo se rozhodnout pro československé. Stejně tak Němci v Československu se mohli rozhodnout pro německou státní příslušnost; pokud ale chtěli na území bývalé ČSR zůstat, museli dokázat loajalitu Československu a být shledáni způsobilými k ponechání v místě pobytu. Ti, kteří nesplnili podmínky pro přijetí občanství státu, na jehož území se aktuálně nacházeli, dostali občanství dle své původní národnosti. Ta se určovala dle užívaného jazyka, nikoli podle mateřštiny. Německo tak získalo několik českých

---

⁴² SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926 – 1938, s. 247–249. Srov. SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 497, kart. 48, *Ubytování vojska*.

⁴³ Dvůr Králové nakonec zabrán nebyl. Mapa Protektorátu Čechy a Morava v roce 1944 in: Eva SEMOTANOVÁ a kol.: *Česko. Ottův historický atlas*. Ottovo nakladatelství, Praha 2012, s. 385.

⁴⁴ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926–1938, s. 247–249.

⁴⁵ SOKA Jičín, f. Písemná pozůstalost Josefa Špringera, inv. č. 8, kart. č. 1, *Poznámky*, zápis z 10.10.1938, bez označení stran.

oblastí, ve velkých městech počty někdy určily větší podíl Čechů.⁴⁶ Vzápětí po přijetí občanství se ale museli přestěhovat na území daného státu ve velmi krátké lhůtě a pouze s movitým majetkem. Vláda se snažila pohyby obyvatel co nejvíce omezit, aby příliv uprchlíků z pohraničí, kteří byli prakticky bez majetku, často bez zaměstnání či jakýchkoli kontaktů v Československu, příliš nezatížil ekonomiku.⁴⁷ Povolení zůstat udělovala městská rada a zabývala se doslova vším, posuzovala se ale způsobilost pouze "hlavy domácnosti", tj. muže či vdovy, povolení poté platilo i pro nejbližší rodinu.⁴⁸ Výhodu měli ti, kteří měli českého jednoho z rodičů nebo manžela/manželku, uměli dobře česky, posílali děti do české školy, při sčítání lidu se hlásili k české národnosti, nebyli známi dřívější protičeskou aktivitou a měli zaměstnání, kde nemohli být snadno nahrazeni Čechem. V hořickém okrese bylo přezkoumáno celkem 16 osob a doporučení k vystěhování byli nejčastěji nezaměstnaní, kteří byli pro ekonomiku malého okresu přítěží, nebo nahraditelní zemědělská dělníci, a také ti obyvatelé, kteří se přihlásili k české národnosti až nyní ze strachu z vystěhování. Jediná z posuzovaných rodin žila v Miletíně a byla to rodina truhláře Josefa Patzáka, který "*po otci jest německé národnosti, hlásí se však sám k národnosti české a ovládá český jazyk. Jeho manželka Marie roz. Metelková byla české národnosti.*"⁴⁹ Byl doporučen pro ponechání ve městě. Město Miletín se také muselo postarat o čtyři děti, které byly v roce 1937 přestěhovány do Liborova, aby tam mohla být otevřená česká škola, a nyní se, po připojení Liborova k Německu, vrátily do Miletína. Děti byly umístěny do miletínských rodin a město poskytovalo pěstounům výchovné 150 korun měsíčně na dítě.⁵⁰

Takové stěhování silně poznamenalo pracovní příležitosti. Vláda proto vydala usnesení, že v oblastech s nadbytkem učitelů mají být propuštěny vdané učitelky – předpokládalo se, že se o ně postará jejich manžel. Jiná zaměstnání ženy vykonávaly jen výjimečně, většinou jako živnostnice. Celkem se to týkalo téměř sedmi tisíc učitelek v celém území

⁴⁶ Adrian von ARBURG, David KOVAŘÍK: *Okupované pohraničí*. In: Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Díl I. Češi a Němci do roku 1945. Úvod k edici. Nakladatelství Zdeněk Susa, Středokluky 2010, s. 136.

⁴⁷ Jan GEBHART, Jan KUKLÍK: *Druhá republika 1938–1939*. Paseka, Praha–Litomyšl, 2004, s. 35.

⁴⁸ Například miletínský klempíř Václav Dont, maje manželku Němku, žádat o povolení zůstat nemusel, neboť sám byl Čech.

⁴⁹ SOKA Jičín, f. OÚ Hořice, inv. č. 573, sign. č. 4.1/44, kart. č. 142, *Seznam osob německé národnosti přistěhovaných do okresu Hořice po 1.10.1910*. Dle vzpomínek Miroslava Holana byl Patzák všeobecně oblíbený a pečlivý řemeslník.

⁵⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 122, kn. č. 28, *Protokoly městské rady v Miletíně*, zápis z mimořádné schůze konané dne 14. října 1938, bez označení stran.

protektorátu, o zaměstnání přišlo nakonec "jen" 3002 učitelky, z nichž většina odešla sama. V Miletíně k 30. dubnu 1939 odešla učitelka Vlasta Šulcová, nahrazena slečnou učitelkou Květoslavou Launovou. O několik měsíců později byl přeložen do předčasného důchodu i řídící učitel Josef Špringer, v té době téměř padesátiletý.⁵¹

V té době vládl zdánlivý klid, přesto se objevilo několik nařízeních, předznamenávajících to, co na jaře přišlo. Nová československá vláda se snažila najít způsob, kterým by mohl fungovat stát v situaci, v jaké byl, a ideální podmínky soužití Čechů s německou menšinou. 25. listopadu musely být odstraněny ze všech úředních místností československé a další symboly a nahrazeny jednotným státním znakem, po zveřejnění nařízení ministerstva školství a národní osvěty ze dne 26. listopadu byly, zatím pouze ze škol, odstraněny všechny portréty prezidentů Masaryka a Beneše a nahrazeny křížem s ukřižovaným Kristem.⁵² 7. února 1939 došlo při schůzi zastupitelstva města k menší roztržce, neboť se obecní strážník Josef Erben přimlouval za umístění krucifixu do úřadovny městského úřadu, což nebylo možné. Otázal se poté starosta Kulhánka, "*pro který symbol by se rozhodl, zda kříž Kristův či kříž lomený.*"⁵³ Kulhánek odmítl odpovědět, neboť "*by se jednalo o odmítnutí znaku sousedního státu*"⁵⁴ a to si jako starosta obce nemohl dovolit.

2.3 Vyhlášení protektorátu a nová státní správa

V zimě na přelomu let 1938 – 1939 došlo k útlumu činnosti v Miletíně a kronikové zápisy z tohoto období jsou velmi strohé. Nejdůležitější informací v této době je zmínka o sbírce na uprchlíky z pohraničí, která proběhla dne 22. ledna pod vedením ředitele školy Josefa Špringera, starosty Josefa Kulhánka a učitelky Milady Matějovské a vynesla 3537 korun (z toho 1000 korun věnovala Anna Lokeschová).⁵⁵

Až 15. března ráno do Miletína vstoupilo německé vojsko s bílými páskami na čepicích a rukávech a vylepili po městě několik plakátů, oznamujících obsazení Čech německou armádou, plakáty "Jezděte vpravo!" a několik vyhlášek, týkajících se nočního klidu

⁵¹ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 30.

⁵² SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 29.

⁵³ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 118, kn. č. 24, *Protokoly městského zastupitelstva*, záznam ze schůze konané 7. února 1939, s. 395.

⁵⁴ tamtéž.

⁵⁵ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 26.

a odevzdávání zbraní a rádií (včetně těch v držení četnické stanice). Německojazyčné noviny pro Prahu a okolí přinesly Hitlerův projev: "*Československo se nachází ve zkaženém stavu, v Čechách a na Moravě vládne nesnesitelný teror proti německému obyvatelstvu. 15. března 1939 proto oddíly německé armády a Luftwaffe vstoupí na území českého státu, aby zde spravedlivě zabezpečily životy a majetek všech obyvatel země. Očekávám od každého německého vojáka, že nebude vystupovat proti obyvatelům nepřátelsky, ale že bude vnímán jako nositel vůle říšské německé vlády v této oblasti nastolit tady pořádek. Kde se vstup setká s odporem, bude ten okamžitě všemi prostředky potlačen. Vystupujete jako reprezentanti velkého Německa na české půdě.*"⁵⁶

Vláda vyzývala obyvatele ke klidu, obsazení proto proběhlo bez incidentů. Byl přerušen odvod mužů do československé armády, ta byla 2. dubna úplně rozpuštěna. Vojáci projížděli obcí celý den, nové vyhlášky a nařízení se objevovaly i v dalších dnech. Do Říše byly odváženy zásoby potravin z Miletína, stejně jako z Hořic a dalších měst.⁵⁷

Změna státního zřízení přinesla i kompletní změnu správní struktury a vytvoření nových úřadů. Staré úřady státní zprávy zůstaly zachovány, aby se zdůraznil rozdíl mezi protektorátem a přímo okupovaným územím. Nejprve se o vše starala vojenská správa pod velením generála Blaskowitze, vrchního velitele okupačních vojsk. Správa odstoupila 15. dubna 1939, přesně po měsíci od vstupu vojsk, a předala vládu dalším orgánům. Dozor nad veřejnou správou převzal v období vojenské správy z nařízení generála Blaskowitze Konrád Henlein, nastoupiv do úřadu šéfa civilní správy.⁵⁸ Říšským protektorem byl jmenován Konstantin von Neurath. Pozici protektorátního prezidenta dále zastával Emil Hácha – nacistům vyhovoval jeho vysoký věk a nechuť pouštět se do vysoké politiky. Ve vládě zůstali někteří čeští ministři pod vedením předsedy vlády Rudolfa Berana, nicméně byli pečlivě vybráni ti, kteří se významně nepodíleli na politice první republiky. Po jeho abdikaci koncem dubna 1939 se předsedou vlády stal dosavadní ministr dopravy a bývalý legionář generál Alois Eliáš. Politické strany byly sloučeny do Národního souručenství. Nacistická organizace NSDAP měla sice formálně rozdělené území, kde působili jednotliví župní vedoucí,

⁵⁶ *Mit der Geschichte. Uralter Reichsboden wieder im deutschen Raum. Der Führer folgt seinen Soldaten.* Prager Tagblatt číslo 64 ze dne 16.3.1939, s. 1.

⁵⁷ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 10–13.

⁵⁸ *České země pod ochranou německé říše.* Pražský ilustrovaný zpravodaj číslo 12 ze dne 23.3.1939, s. 2.

nicméně neměla nijak zasahovat do života obyvatel, mohla pouze přinášet podněty župnímu vedoucímu NSDAP. Tímto novým uspořádáním významně klesl vliv německého civilního obyvatelstva na dění v protektorátě. Pro podporu germanizace českého obyvatelstva vznikla v říjnu 1939 funkce Říšského komisaře pro upevnění německosti, kterou vykonával Heinrich Himmler, říšský vůdce jednotek SS.⁵⁹

Na české politické scéně bylo ostatně velmi rušno, a nešlo pouze o personální změny v parlamentu. Ještě 15. března vytvořily fašistické politické organizace Český národní výbor a přizvaly zástupce dalších stran. Český národní výbor měl hrát hlavní úlohu při novém utváření politického života v protektorátu, ale již o tři dny později vydal vedoucí okupačních vojsk generál Blaskowitz oznámení, dle kterého nebyla žádná organizace pověřená vykonáváním jakékoli funkce v souvislosti se státní správou. Hlavním cílem okupantů bylo udržet v zemi klid, a proto rozhodli o vytvoření všepolitické jednotné organizace, jejíž vedení měl pro urychlení věci jmenovat Hácha sám. Prezident Hácha dal tedy 21. března 1939 vzniknout Národnímu souručenství, organizaci, shromažďující příslušníky všech dosavadních politických stran. Padesátičlenné vedení sestávalo z dřívějších méně významných, však zkušených politiků, kteří dříve nevyvíjeli protiněmeckou aktivitu. V čele vlády stál po abdikaci Rudolfa Berana divizní generál Ing. Alois Eliáš, který zároveň zastával funkci ministra vnitra.⁶⁰ Cílem vzniku strany bylo dát všem obyvatelům protektorátu pocit, že mají ve vládě své politické zastoupení. Někde bylo Národní souručenství chybně pochopeno jako organizace vyjadřující protest proti okupaci, a tak do něj vstupovali i zatvrzelí odpůrci nacistů, mnohdy dosahovalo procento členů až 100% obyvatel oblasti, zejména mezi dospělými muži. V některých oblastech se NS dokonce stalo základnou domácího odboje.⁶¹ Oficiálně bylo ale hlavní úlohou nově vzniklé organizace "*pečovat o stmelení a usměrnění národa... budovati základy našeho národního hospodářství a prohlubovat co nejvíc kulturní život.*"⁶² Mezi běžnými lidmi tedy nemělo jít primárně o organizaci politickou a na území celého protektorátu se k členství přihlásilo 98,4% mužské populace. Je ale nutné podotknout,

---

⁵⁹ Miroslav KÁRNÝ, Jaroslava MILOTOVÁ: *Protektorátní politika Reinharda Heydricha*. Tisková, ediční a propagační služba, Praha 1991, s. 22–26.

⁶⁰ SOKA Jičín, f. OÚ Hořice, inv. č. 545, sign. č. I/5/47, kt. č. 125, *Odstoupení Beranovy vlády a jmenování vlády Eliášovy*.

⁶¹ Pavel MARŠÁLEK: *Protektorát Čechy a Morava*. Karolinum, Praha, 2002, s. 109–112.

⁶² *Úkoly Národního souručenství*. Nedělní České slovo číslo 74 ze dne 26.3.1939, s. 1.

že se počty obyvatel vstoupivších do NS určovaly ve většině oblastí dle voličských seznamů z posledních voleb, v nichž nebyli zapsáni příslušníci obranných složek státu a také od té doby přibyli uprchlíci z pohraničí, procento členů bylo tedy reálně ještě vyšší.⁶³

24. dubna 1939 byla založena odnož Národní souručenství v Miletíně a v náboru se k členství přihlásilo všech 466 zletilých miletínských mužů. Vedoucím byl jmenován řídicí učitel Josef Špringer. Zanikly tím všechny dosavadní politické organizace, strany a kluby. Další nábor, tentokrát mladých lidí už od 17 let, proběhl 21. května. I v této věkové skupině se přihlásili všichni obyvatelé, 36 chlapců a 40 dívek.⁶⁴ Nábor žen v dubnu příštího roku 1940 měl ohlas podstatně menší.⁶⁵ Stejně jako ve zbytku protektorátu se dá předpokládat, že vstup do organizace nebyl úplně bez nátlaku. Obyvatelé se ve dnech vzniku organizace pravidelně setkávali s letáky a plakáty, vyzývajícími ke vstupu do sdružení, a přihlášku k vyplnění obdržel každý občan.⁶⁶ Propaganda zafungovala – před vznikem Národního souručenství nebyli sdružení v politických organizacích zdaleka všichni způsobilí obyvatelé, ani všichni nepřišli k volbám do zastupitelstva v roce 1938. (Těch se zúčastnilo 773 obyvatel z celkového počtu 1019 oprávněných voličů, tedy pouze necelých 76% obyvatel k volbám způsobilým.)⁶⁷

Město v podstatě přišlo o vlastní politickou pestrost, městské zastupitelstvo a městská rada postupně přicházely o pravomoce. Zabývaly se většinou hospodářskými záležitostmi obce a základní péčí o obyvatele, jako přidělováním volných bytů, nejrůznějších příspěvků nebo opravy cest nebo reakcemi na žádosti občanů (spory mezi obyvateli, udělování domovského práva, opravy budov v obci, stížnosti obyvatel na obecní daně aj.). V podstatě od vyhlášení protektorátu byly zakázány jakékoli politické rozhovory na veřejnosti a v květnu 1943 byly dokonce na náklady města vytištěny tabulky na to upozorňující a rozmístěny do jednotlivých podniků ve městě.⁶⁸

⁶³ Jan GEBHART, Jan KUKLÍK: *Dramatické i všední dny protektorátu*. Themis, Praha 1996, s. 33.

⁶⁴ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 14 – 15.

⁶⁵ Tamtéž, s. 36.

⁶⁶ Jan GEBHART, Jan KUKLÍK: *Dramatické i všední dny...*, s. 32.

⁶⁷ SOKA Jičín, f. OÚ Hořice, inv. č. 551, sign. č. 3/1/11–14–16, kt. č. 126, *Stálé voličské seznamy obecní*.

⁶⁸ SOKA Jičín, f. Archiv měst Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 11.5.1943, bez označení stran.

Pro zastupitelstvo malého města, jako byl Miletín, byla důležitá přesně daná hierarchie administrativních úřadů, se kterými město v různých úrovních komunikovalo. Vznikly tzv. oberlandráty – jakési krajské úřady, které se staraly o distribuci nejrůznějších nařízení a vyhlášek a také samy mohly vyhlášky pro své území působnosti vydávat. Jim podřízené byly okresní úřady a do působnosti okresních úřadů spadaly úřady městské a obecní. Každý z úřadů měl přesně vymezený region, který měl na starost, a ačkoli byla nařízení a vyhlášky nejčastějším důvodem vzájemného kontaktu, měly úřady ve své kompetenci například nejrůznější soutěže, správu spolků, záležitosti týkající se infrastruktury, logistiky a podobně.

Vyhlášek se po celé jaro a léto 1939 objevovalo značné množství, často byly spojeny se zajištěním fungujícího nového protektorátu – nařízený soupis obyvatelstva (16.3.), zákaz zdražování potravin (17.3.), zavedení marky jako měny rovnocenné koruně v kurzu 1 marka = 10 Kčs (18.3.), stanovení pevných cen základních potravin vzhledem k tendencím obyvatel tvořit zásoby (30.3.), zákaz hromadění zásob potravin (4.4.), nový silniční řád (19.4.), zvýšení daní (konec dubna), zákaz nošení odznaků a ozdobných jehlic, zákaz ničení silničního značení (oboje začátek června), zákaz pořádání stávek (15. 6.), zákaz rozmluv o politice na veřejnosti (20. 8), pracovní povinnost pro muže ve věku 16–25 let,⁶⁹ povinnost zbavit motorová vozidla československé poznávací značky (24.8) a nahradit je poznávací značkou –D–, tedy německou.⁷⁰ Dle Maršálka lze rozdělit nařízení a opatření vojenské správy do několika kategorií dle motivace k vydání: vymezuje tím okruh nařízení určených k pacifikaci obyvatel (zákaz nočního vycházení), zásahy pro stabilizaci moci na českém území (omezení spolkového života), pro unifikaci českých a německých pravidel a zákonů (stanovení úředních jazyků), germanizaci Protektorátu (Němci ve vysokých funkcích) a nařízení sledující zisk (nevýhodný poměr marky a koruny).⁷¹ Zdůraznila bych ale, že vyhlášky a nařízení pro většinu malých měst na území protektorátu nebyly pouze negativní, nýbrž často znamenaly i technický pokrok. V Miletíně bylo například dokončeno elektrické vedení, dlážděny cesty, na úřadě zaveden obecní telefon a začalo se objevovat první dopravní

⁶⁹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 12–18.

⁷⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 302, kart. č. 18, *Bezpečnost majetku, motorová vozidla*.

⁷¹ Pavel MARŠÁLEK: *Pod ochranou hákového kříže*. Auditorium, Praha 2012, s. 65. V jeho druhé publikaci vážící se ke stejnému tématu *Protektorát Čechy a Morava*. Karolinum, Praha 2011 ale Maršálek uvádí pouze čtyři skupiny nařízení dle účelu.

značení, stejně tak jako zákaz velkých reklamních tabulí v blízkosti cest a povinné udržování sjízdnosti silnic, vzhledem k tomu, že Miletínem procházela hlavní silnice ze Dvora Králové do Hořic, kterou bylo nutno neustále udržovat v bezpečném stavu.⁷² Na druhou stranu, z důvodu špatné ekonomické situace města nemohla být úplně zbudována plánovaná kanalizace (ta se v obci dokončila až v polovině padesátých let s výrazným přispěním samotných obyvatel, kteří sami prováděli výkopové a pokládací práce).⁷³ V září 1942 měla být ve strážnici zřízena dokonce veřejná telefonní hovorna, bohužel ke zřízení nedošlo, neboť nebylo možné získat telefonní přístroj.⁷⁴

Z postupných zákazů můžeme odvodit reakce obyvatelstva – při zdražení potravin poměrně logicky začali hromadit, novému uspořádání silničního provozu se bránili strháváním značení v němčině a svou nelibost s novým nastupujícím pořádkem dávali najevo mimo jiné i demonstrativním nošením československých odznaků (často sokolských, například ze sletu v roce 1938).

Ačkoli bylo Československo de facto připojeno k Německu a řadu vyhlášek ovlivňujících život v obci následovalo přímé vyhlášení válečného stavu Německé říše, a tedy i protektorátu, vůči Polsku, projevy kulturního života obce zůstaly prozatím zachovány – 5. července proběhl pietní akt k uctění památky Mistra Jana Husa, 10. září, den po oslavě dobytí Varšavy, se konala pouť na Novou Paku, 7. listopadu bylo přednáškou v rozhlase připomenuto výročí narození Karla Jaromíra Erbena.⁷⁵ Proběhly i další náboženské a sousedské slavnosti, zábavy a besedy v souladu s přáním okupantů, aby vše probíhalo dle zvyklostí a obsazování zasáhlo běžný veřejný život co možná nejméně.⁷⁶ Pouze oslavy 1. máje byly zrušeny a nahrazeny běžným nedělním volnem.

Na podzim se opět intenzivněji objevovaly nové vyhlášky v souvislosti se začátkem války – zákaz poslouchání zahraničního rozhlasu nebo přidělový systém potravin, také začaly být vydávány nové občanské legitimace občanů protektorátu, dle přípisu říšského

⁷² SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly Správní komise v Miletíně*, zápisy ze schůzí konaných ve dnech 30.7. a 19.11.1940, bez označení stran.

⁷³ Tamtéž. Otázka městské kanalizace se objevuje téměř ve všech zápisech ze zasedání správní komise a později MNV. Připojování jednotlivých domovních odpadů na městskou kanalizaci popisují pamětníci Miroslav Holan a Karel Erben tak, že si každá rodina musela svou přípojku vykopat sama, jinak dům připojen prostě nebyl. A to pouze za podmínky, že mělo město aktuálně k dispozici betonové kanalizační roury. Například dům č. p. 85, kde p. Holan později bydlel, byl připojen až v roce 1955.

⁷⁴ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápisy ze schůzí konaných ve dnech 1.9.1942 a 8.9.1942, bez označení stran.

⁷⁵ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s. 18–19.

⁷⁶ Tomáš PASÁK: *Pod ochranou Říše*. Práh, Praha 1998, s. 27.

protektora ze dne 25. října 1939 psané dvojjazyčně. Z důvodu příliš pomalého vyřizování nových legitimací – občané se museli osobně dostavit na okresní úřad, který prováděl celý proces sám a byl prací přehlcen – se nakonec přistoupilo k tomu, že legitimace vyřizoval městský úřad v Miletíně a nakonec je pouze poslal okresnímu úřadu k potvrzení platnosti dokumentů. Stejným způsobem měly být vyřizovány ztráty dokumentů a žádosti o jejich duplikáty.⁷⁷ Výrazným momentem, vlastně jedním z prvních zásahů do české a československé národní historie, byl výnos ministerstva vnitra z 13. září 1939, dle něžž bylo nutno odstranit jakékoli památky a připomínky prezidenta Edvarda Beneše i jeho manželky Hany Benešové. Současně s odstraněním soch, obrazů a pamětních desek bylo nutno nechat zmizet jejich jména.⁷⁸ Za zajímavý považují fakt, že Tomáš Garrigue Masaryk byl "vymazán" z veřejného života až o dva roky později, v roce 1941 (po odstranění obrazů a soch v září 1940 – okresnímu úřadu bylo odevzdáno celkem osm obrazů, všechny byly umístěny ve školních třídách – následovalo v roce 1941 přejmenování ulic a institucí).⁷⁹ Později, už za působení Heydricha, došlo k dalšímu rušení českých památek a ulice Palackého byla přejmenována na Dolení.⁸⁰

Silný ohlas obyvatelstva vzbudilo také uzavření vysokých škol v listopadu 1939, prozatím určené na dobu tří let. Stalo se tak po demonstracích, které následovaly zákaz státního svátku 28. října, při kterých bylo postřeleno několik lidí a pohřeb jednoho z nich, studenta Jana Opletala, vyvolal další vlnu nepokojů, které bylo nutno zpacifikovat. Někteří aktéři byli 17. listopadu popraveni a zhruba 1200 lidí odvezeno do koncentračního tábora Oranienburg.⁸¹ Mezi odvezenými studenty byl také miletínský rodák Josef Machek, syn pekaře Karla Machka z domu č. 233.⁸² Kučera zmiňuje, že se tak stalo z důvodu napojení studentů na zahraniční odboj, nicméně v žádném jiném

⁷⁷ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 401, kart. č. 41, *Občanské legitimace*.

⁷⁸ SOKA Jičín, f. OÚ Hořice, inv. č. 543, sign. 1/1/91, kart. č. 125, *Odstranění památek na dr. Edvarda Beneše ze státních objektů–oběžník*.

⁷⁹ SOKA Jičín, f. OÚ Hořice, inv. č. 543, sign. č. 1/1/111, kart. č. 125, *Změna označení veřejných zařízení pojmenovaných po bývalém prezidentu T. G. Masarykovi–oběžník*. a SOKA Jičín, f. OÚ Hořice, inv. č. 543, sign. č. 1/1/105, kart. č. 125, *Zničení obrazů, bust apod., představujících osoby zúčastněné na výstavbě bývalé Česko–Slovenské republiky, jakož i všech upomínek na bývalé poměry státoprávní*.

⁸⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 26.1.1942, bez označení stran.

⁸¹ Detlef BRANDES: *Češi pod německým protektorátem*. Prostor, Praha 1999, s. 110–112.

⁸² SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s. 20.

pramenu ani literatuře, kterou jsem v práci využila, tato teorie není potvrzená, šlo spíše tedy o odůvodnění akce nacisty než opravdu sídlo odboje.

2.4 Rok 1940

Stejně jako rok předtím, i tuto zimu a jaro v letech 1939–1940 provázal klid. Došlo pouze k několika drobným událostem v obci a okolí. Události často měly hospodářský ráz a promítla se do nich probíhající válka – byly stanoveny povinné odvody potravin pro každého, kdo měl co odvádět (více v kapitole Hospodářství). Opět byly zrušeny oslavy prvního máje. Několika úředníkům skončilo funkční období a byli nahrazeni dalšími, všichni nově příchozí byli českého původu. Kučera píše velmi kuse o postupu Německa ve válce a vždy využívá pozitivně zabarvené výrazy – *"Říše Německá vzala pod svou ochranu Norsko a Dánsko"* a *"Vítězná Německá branná moc obsadila Belgii a Lucembursko"*.⁸³ Také zmiňuje slavnostní vyzvánění po tři dny v poledne a večer a po osm dnů musely být všude vyvěšeny vlajky. Stejně nařízené oslavy následovaly v červnu po dobytí Paříže.⁸⁴ Vzhledem k tomu, jak píše v předchozích zápisech o obsazení Československa německou armádou a jak se o tomto vyjadřuje i městské zastupitelstvo⁸⁵ je nepravděpodobné, že by oslavná slova vyjadřovala jeho názor na věc. Mnohem pravděpodobnější je, že se snažil kroniku psát "nezávadně" tak, aby v ní mohl pokračovat. V atmosféře protektorátu, kdy každý den přicházela nová nařízení a vyhlášky, směřující k potlačení češství, se dá označit za výjimečné to, že byla oficiální kronika obce spolu se zápisy ze schůzí městského zastupitelstva psána po celou dobu v češtině. Přitom už v květnu musela být všechna oznámení a vyhlášky, určené veřejnosti, psány dvojjazyčně – na prvním místě německy. Všichni zaměstnanci úřadu a veřejní zaměstnanci museli od roku 1941 prokázat znalost němčiny a upřednostňovat ji v úřední komunikaci.⁸⁶

Na podzim se objevuje zpráv více, zejména nařízení vlády a ministerstev: v srpnu došlo k zákazu nošení jakýchkoli spolkových uniforem českých spolků s výjimkou cvičebních úborů. O svou reprezentaci tak přišel Sokol, Orel i hasičský sbor. Ve stejnou dobu bylo

⁸³ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 36 a 37.

⁸⁴ Tamtéž, s. 43.

⁸⁵ srov. poznámka č. 53 a 54.

⁸⁶ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápisy ze schůzí konaných ve dnech 17. 5. 1940 a 10.12.1940, bez označení stran.

nařízeno dvojjazyčné značení ulic a podniků (důležité orientační body byly tedy do němčiny překládány později než vládní nařízení). 9. září okresní úřad v Hořicích vydal vyhlášku, na jejímž základě vyžádal zničení veškerých soch, bust, obrazů a dalších zobrazení osob, které měly zásluhu na osamostatnění Československa, jakožto i dalších připomínek Československa.⁸⁷ Současně s tím však bylo zakázáno spontánní nošení říšských státních symbolů v průvodech a při podobných událostech, ať už vlajek, praporů či standarty. Na druhou stranu bylo neněmeckému obyvatelstvu úředně nařízeno vzdávat poctu říšským státním symbolům.⁸⁸ V žádném z pramenů není toto nijak komentováno, domnívám se ale, že byly zakázány i další způsoby demonstrace příslušnosti k Říši na českém území, např. nošení odznaků – v tomto počínání lze vysledovat snahu udělat z Čechů národ bez národní identity a až poté je přivést k národnosti německé, ve chvíli, kdy zcela zapomenou na své češství. Snažit se rovnou "převychovat" Čechy, pamatující dobu Masarykovy politiky a euforii v období jeho funkce, by se mohlo velice pravděpodobně setkat se silným odporem. Na konci října, ve dnech okolo státního svátku vzniku Československa, byly dokonce ustanoveny hlídky, jejichž úkolem bylo potlačit jakékoli slavení svátku, sundávat květiny z pomníků, ničit letáky a zamalovávat vlastenecká hesla.⁸⁹

1. října byla zrušena celní hranice mezi Německem a protektorátem – země tedy hospodářsky splynuly v jednu. Zároveň byly zrušeny některé obecní dávky z alkoholických nápojů a z masa – město tak přišlo o poměrně významný a stabilní příjem.⁹⁰

---

⁸⁷ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 38. Srov. SOKA Jičín, f. OÚ Hořice, inv. č. 543, sign. č. 1/1/105, kt. č. 125, *Zničení obrazů, bust, podstavců aj. věcí podílejících se na výstavbě ČSR*.

⁸⁸ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápisy ze schůzí konaných ve dnech 20.8. a 19.11.1940, bez označení stran.

⁸⁹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 19.11.1940, bez označení stran.

⁹⁰ Jan GEBHART, Jan KUKLÍK: *Dramatické i všední dny...* s. 151. Srov. SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 39, a SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 19.11.1940, bez označení stran.

2.5 Rok 1941

Celý podkrkonošský kraj začátkem roku trápily silné sněhové vánice. Veškerá doprava mezi městy byla přerušena včetně dodávek mléka, pošta byla dodávána omezeně na saních. Z důvodu nízké trvanlivosti mléka byla nařízena domácí výroba másla, aby mléko nepřišlo nazmar.⁹¹ Všichni práceschopní muži nastoupili rozhodnutím okresního úřadu pracovní povinnost při udržování průjezdnosti silnic (tato ostatně platila při každém větším sněžení).⁹² Velké škody počasí páchalo i na jaře, silné vichřice začátkem dubna poškozovaly střechy a vyvracely stromy v lese.⁹³ Toto vše znamenalo pro obec nečekaný zásah do rozpočtu, neboť opravit např. utrženou střechu zvonice kostela bylo třeba hned.

Město muselo v lednu též zajistit náhradu za dlouho nemocného strážníka Antonína Petrláka, jeho kolega Jindřich Tomeš byl sice zaplacen více, nicméně veškerou práci zastat nestačil. Četníci měli kromě běžného udržování pořádku v ulicích města navíc hlídat černý obchod a také obstarávat noční hlídky, což při takovémto oslabení nebylo možné. Město se proto rozhodlo zaměstnat ponocného, který měl za úkol v případě jakékoli noční události přivolat jak strážníky, tak členy CPO. Ponocnému náležela odměna 20 korun za odslouženou noc.⁹⁴ Službu ponocného k 27. únoru nastoupil Antonín Štefan, dělník z domu číslo 280.⁹⁵ Okresní úřad v Hořicích se nicméně ohradil proti tomu, aby byl městem zaměstnáván člověk, který neumí mluvit německy – miletínští radní odpověděli do Hořic, že jde pouze o prozatímní řešení situace a Štefana dále zaměstnávali.⁹⁶ Strážník Antonín Petrlák 4. května 1941 ve věku 51 let zemřel⁹⁷ a Štefan pro město dále pracoval, dokonce i na několik dní zastupoval strážníka Tomše v době dovolené s platem 3.50 K za hodinu (dostával tedy 28K za pracovní den, čili téměř o polovinu více než jako ponocný).⁹⁸ V červenci 1945 přešel do plného pracovního poměru a bylo mu vyměřeno roční služné místo hodinového.⁹⁹ Ze služby

⁹¹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 56.

⁹² SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 305, kart. č. 19, *Živelné pohromy, povodně, sucha*.

⁹³ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 57.

⁹⁴ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 11.2.1941, bez označení stran.

⁹⁵ tamtéž, zápis ze schůze konané dne 5.3.1941, bez označení stran.

⁹⁶ tamtéž, zápis ze schůzí konaných ve dnech 11.3.1941 a 20.8.1941, bez označení stran.

⁹⁷ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 58.

⁹⁸ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 20.8.1941, bez označení stran.

⁹⁹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 94.

odstoupil v únoru 1946, čímž funkce ponocného opět zanikla.¹⁰⁰

Městem nedlouho poté otřásl odvolání starosty Josefa Kulhánka z funkce ke dni 10. května 1941 na příkaz vrchního zemského rady v Hradci Králové. Starosta byl plánovaně nepřítomen 8. a 9. května – to se můžeme dočíst ze zápisu ze schůze správní komise ze dne 2. května téhož roku. Zastupitelstvo bylo na této schůzi informováno o návštěvě královéhradeckého biskupa Mořice Picha za účelem biřmování miletínských občanů a starosta žádal radního Emila Laušmana, aby jej zastoupil. Domnívám se tedy, že starosta nebyl na biřmování přítomen z důvodu předvolání na královéhradecký úřad kvůli svému odvolání ("*povinnosti jej tento den a den následující odvolávají z města*"),¹⁰¹ tedy starosta byl nepřítomen 8. a 9. května a 10. května se zastupitelstvo o odvolání dozvědělo). Stalo se tak dle vládního nařízení, které vyřazovalo z veřejných funkcí bývalé příslušníky československých legií. Starosta Kulhánek patřil k ruské legii a i po skončení první světové války se hlásil k legionářskému odkazu. Starostovu funkci dále vykonával jeho první náměstek František Pišl, v dalších zápisech ze zasedání zastupitelstva označený jako úřadující náměstek, tedy nepřevzal funkci jako takovou a počítalo se s brzkou volbou nového starosty. Přesto Pišl zastával tuto funkci až do zrušení městského zastupitelstva v říjnu 1942 a poté vykonával úřad předsedy městské správní komise, která městské zastupitelstvo nahradila.¹⁰²

Město v květnu a červnu hostilo německé vojáky na dovolené, kteří 16. června odjeli na frontu do Polska. Válku Rusku Německo vyhlásilo 22. června. Důvodem mělo být shromažďování armády a vojenský vstup Sovětů do zemí, se kterými měli, stejně jako s Německem, uzavřenou smlouvu o neútočení. Dle propagandy se tedy mělo Německo otevřením fronty pouze bránit sovětské agresii dřív, než bude pozdě.¹⁰³ 22. července již bylo německé počínání v boji považováno za "vítězný postup" a bylo úředně nařízeno zdobit budovy a další různými nápisy oslavujícími vítězství nebo alespoň písmenem V. Národní souručenství se zhostilo distribuce plakátů občanům, aby je mohli vyvěsit do

¹⁰⁰ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s.193.

¹⁰¹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn.č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 2.5.1941, bez označení stran.

¹⁰² SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 2.5.1941, pilné schůze konané dne 10.5.1941 a schůze konané dne 19.10.1942, bez označení stran. Srov. SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 60.

¹⁰³ SOKA Jičín, f. Písemná pozůstalost Josefa Špringera, inv. č. 9, kart. č. 1, *Poznámky o průběhu II. sv. války*, přepis rozhlasového projevu von Ribbentropa z 22.6.1941, bez označení stran.

oken svých domů, stejně tak zajistilo vyvěšení transparentů na ulicích, a to i v češtině. Nebylo to ale zdaleka všechno – německé vítězství se objevovalo na poštovních známkách, časopisech, vítězným "véčkem" se zdobily dopravní prostředky. Čeští kreativci často nápisy upravovali, dopisovali na "PV", tedy "pravda vítězí" apod.¹⁰⁴ V Miletíně kvůli tomuto k žádnému incidentu nedošlo.

Ačkoli byli údajně Češi až příliš směli a říšský protektor Konstantin von Neurath příliš shovívavý, v Miletíně po celou dobu jeho působení nedocházelo k žádným roztržkám, výtržnostem či provokacím, i české a německé obyvatelstvo v okrese spolu žilo ve shodě, stejně tak s německými vojáky, kteří ve městě pobývali. Takový stav ale nebyl všude – všeobecně se upevňoval protiněmecký postoj českých obyvatel, nedostatek základních potravin jej ještě umocňoval, množily se stávky a pokusy o sabotáž (často přerušení dopravy – poškození kolejí, signalizačních zařízení na trati apod.). Země navíc už nebyla hospodářsky tolik výkonná jako dříve.¹⁰⁵ Proto byl říšský protektor poslán na dovolenou a na jeho místo nastoupil zastupující říšský protektor – Reinhard Tristan Eugen Heydrich, který ve svých necelých čtyřiceti letech už zastával celou řadu významných funkcí nacistického aparátu.

2.6 Reinhard Heydrich a jeho působení

Zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich nastoupil do úřadu 27. září 1941 a o týden později, 2. října, poprvé předstoupil před představitele protektorátní vlády se svým nástupním projevem. Zdůraznil v něm zejména své dřívější zkušenosti s nakládáním s politickými odpůrci režimu a že přijel do protektorátu proto, aby "zklidnil" domácí obyvatelstvo a zajistil zejména hospodářské zájmy Německa v regionu. České obyvatelstvo rozdělil do čtyř skupin podle rasové vhodnosti a smýšlení. Češi dobré rasy a dobrého smýšlení měli být poněmčeni, Češi špatné rasy, avšak loajální k Německu měli být využiti pro práci v Říši, ale neměli mít děti. Pro obyvatele, kteří se režimu nehodili ani rasou, ani svými politickými názory, bylo "*na východě místa dost*"¹⁰⁶ a za nejnebezpečnější byli označeni rasově vyhovující, ale špatně

¹⁰⁴ Pavel ZEMAN (ed.): *Válečný rok 1942 v Protektorátu Čechy a Morava a v okupované Evropě*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 201, s. 36.

¹⁰⁵ Miroslav KÁRNÝ, Jaroslava MILOTOVÁ: *Protektorátní politika...* s. 14.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 19.

smýšlející – jako árijce nebylo možné je poslat do koncentračního tábora, ale převýchova neměla velkou šanci na úspěch. Heydrich se ve svém nástupním projevu vyjádřil, že "*koho se nepodaří převychovat, toho musíme postavit ke zdi*".¹⁰⁷

Svůj příjezd doprovodil vyhlášením stanného práva za účelem vyhledání a potrestání politických odpůrců. Zvýšil počet pracovníků gestapa a v průběhu podzimu 1941 bylo zatčeno zhruba 6000 osob, někteří popraveni, někteří odvezeni do koncentračních táborů, hlavně Mauthausenu a Osvětimi. Mimo jiné byl zatčen předseda vlády, generál Alois Eliáš, který byl donucen podepsat, že se vzdává veškerých myšlenek na obnovení Československa v předmnichovských hranicích. Byl poté vězněn a popraven při druhém stanném právu. Prezident Hácha se rozhodl k abdikaci, nechtěl být spojován s nacistickým konáním, byl ale donucen v úřadě zůstat, aby jeho odstoupení nepodnítilo další odbojové akce. Masovým zatýkáním v podstatě zanikl český nekomunistický odboj a bylo přerušeno spojení mezi protektorátem a československou exilovou vládou.¹⁰⁸ Miletínu se toto stanné právo úplně vyhnulo, jedinou známkou bylo definitivní zrušení Sokola. Pro některé oberlandráty, mimo jiné území oberlandrátu Hradec Králové, bylo stanné právo zrušeno 1. prosince 1941.¹⁰⁹

Městské zastupitelstvo města Miletína v tomto období zasedalo podstatně méně často – dříve 3x–4x za dva měsíce, nyní od září do prosince 1941 se schůzi konalo pět, z toho tři v prosinci a například v listopadu žádná. Žádná schůze ale v knize zápisů nechybí, na začátku každého zápisu je napsáno datum minulé schůze a opravdu se zastupitelstvo scházelo takto zřídka. Nikde není naznačena příčina, nicméně je pravda, že v zápisech z těchto jednání se nachází pouze majetkové záležitosti na úrovni obce (udělování koncesí, žádosti obyvatel o zaplacení účtů za práci pro město, nájmy obecních domů, oprava ulic atp.) a pravděpodobně tedy ani nebylo potřeba se scházet častěji. Ke konci roku a dále se opět schůzovalo s dřívější frekvencí jedné schůze za dva týdny, zejména proto, že se žádosti nahromadily a také bylo potřeba projednávat rozpočet na příští rok a další záležitosti v souvislosti s koncem roku, také se množily došlé dopisy a přípisy

---

¹⁰⁷ Michal BURIAN a kol.: *Atentát. Operace Anthropoid. 1941–1942*. AVIS, Praha 2002, přepis a překlad Heydrichova projevu z 2.10.1941, s. 28.

¹⁰⁸ Robert GERWARTH: *Reinhard Heydrich. Hitlerův Kat*. Paseka, Praha–Litomyšl, 2012, s. 240–242.

¹⁰⁹ SOkA Jičín, f. Písemná pozůstalost Josefa Špringera, inv. č. 9, kart. č. 1, *Poznámky k průběhu II. sv. války*, zápis z 30.11.1941, bez označení stran.

okresního úřadu v Hořicích.¹¹⁰

I v obecní kronice je zaznamenáno všeobecné utužení režimu, i když Kučera píše o mnohých událostech z doslechu – například stanné právo v hořickém okrese v podstatě nemělo žádný účinek, nebylo využito. Na druhou stranu se podzim po Heydrichově nástupu hemží kontrolami, příkazy a zákazy, hospodářské souvisely zejména se všeobecným nedostatkem ve válce. Často se v tomto období také měnili kontrolní úředníci – miletínští odcházeli na nová působiště do okolních obcí a v Miletíně vykonávali úřad kontrolora přespólní – domnívám se, že to není jen kvůli stěhování obyvatel, ale spíše proto, aby se kontrolovaní rolníci nemohli se známým kontrolorem domluvit na přihlášení menšího množství vyprodukovaných potravin, na černém prodeji surovin apod.

Heydrich měl ale, kromě "zkrocení" protiněmeckých nálad a výpadů, ještě jeden úkol – vzhledem k potřebě německých úředníků na nově dobytých územích měl zreformovat předimenzovanou státní správu v protektorátě tak, aby nebylo potřeba takové množství úředníků a zejména zrušit dvoukolejnost státní správy, která fungovala od doby nástupu Neuratha do funkce. Protektorát měl být již plně a neskrývaně pod kontrolou Německa. Zároveň měla být reforma využita ke germanizaci státní správy, na místa v nových úřadech a nebo místo osob, označených za nespolehlivé, se do úřadu dostávali obyvatelé německé národnosti a podporující nacistický režim. Heydrich uskutečnil reorganizaci několika centrálních úřadů, pověření k úplné přeměně státní správy ale obdržel až 7. května 1942, a tedy celkovou reformu připravit nestihl. Zrušil však ještě předtím prezidium ministerské rady a vláda tedy přišla v podstatě o veškerou moc – mohla pouze odsouhlasit pokyny okupantů a diskutovat o nejlepším způsobu jejich naplnění. Kompetence se výrazně nezměnily pouze vládě jako celku, ale i jednotlivým ministerstvům. To samozřejmě ovlivnilo celou řadu úřadů, které dosud podléhaly rozhodnutím vlády. Navíc došlo k významným personálním změnám.¹¹¹

Nová vláda byla jmenována 19. ledna 1942. Nově se místo titulu "ministerský předseda" měl používat pouze "předseda vlády" – symbolizovalo to značnou ztrátu

¹¹⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápisy ze schůzí konaných v období září–prosinec 1941, bez označení stran.

¹¹¹ Pavel MARŠÁLEK: *Pod ochranou...* s.85–88.

pravomocí vyplývajících z této funkce.¹¹² V nové vládě bylo celkem sedm ministrů, z toho jeden německé národnosti – ministr hospodářství Bertsch. Protože neuměl česky, byla němčina definitivně určena jako jediný možný jednací jazyk. Vláda měla být odpolitizovaná – byly v ní zejména osoby otevřeně podporující okupanty, jako ministr školství a národní osvěty Emanuel Moravec, nebo politicky neškodní odborníci, například ministr dopravy Kamenický, dlouholetý pracovník ministerstva železnic bez politických ambic. Jak Bertsch, tak Moravec byli veřejností přijati s nelibostí, obyvatelé jejich jmenování označovali za ztrátu suverénnosti protektorátní vlády a vnímali je jako dosazený dozor.¹¹³ Nová vláda se již neměla scházet k projednání záležitostí dle dosavadních zvyklostí, ale nově se scházel pouze předseda vlády s příslušným ministrem a výsledek jednání schvaloval protektorátní prezident. Vláda tím defacto přišla o svou výkonnou moc.¹¹⁴

Zhruba ve stejnou dobu byly nařízeny návštěvy kurzů němčiny pro všechny prodavače a učitele. V tomto vidíme postupující germanizaci českého obyvatelstva (již dříve kurzy povinně prošli úředníci, četníci a listonoši). Všichni obyvatelé také museli vyplnit policejní přihlášky a odevzdat je na okresním úřadě.¹¹⁵ Stanné právo bylo v říjnu zrušeno, pro oblast Prahy a Brna platilo až do ledna – zrušení stanného práva a nižší počet poprav souvisel s obrazem "zklidněného" protektorátu, který chtěl Heydrich vytvořit. 20. března bylo gestapem zatčeno několik občanů z hořického okresu pro podezření z činnosti proti Říši. Z Miletína byl odvezen do Hradce Králové k výslechu trafikant a bývalý starosta Josef Kulhánek, který byl již dříve označován za nespolehlivého, neboť za první světové války působil v ruských legiích (viz výše zpráva o starostově odvolání) a mlynář Stanislav Munzar z Rohoznice, obce k Miletínu připojené.¹¹⁶ Kulhánek se později do města vrátil, nemůžeme ale přesně říci, kdy. V kronikovém zápise z 13. června 1947 je poprvé zmiňován již jako přítomný.¹¹⁷

---

¹¹² Robert KVAČEK, Dušan TOMÁŠEK: *Obžalována je vláda*. Themis, Praha 1999, s. 49.

¹¹³ Tamtéž, s. 29–31 a 58–59.

¹¹⁴ Pavel ZEMAN (ed.): *Válečný rok 1942 v Protektorátu Čechy a Morava a v okupované Evropě*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013, s. 52–53.

¹¹⁵ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 77–78.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 80.

¹¹⁷ Tamtéž, s.225.

2.7 Druhé stanné právo

Bezprostředně po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha bylo vyhlášen civilní výjimečný stav v celém protektorátu. V rychlém sledu bylo vydáno několik vyhlášek, slibujících odměnu za dopadení atentátníků, kteří byli v textu vyhlášky popsáni. Pod hrozbou smrti museli být všichni obyvatelé protektorátu starší patnácti let policejně přihlášení do soboty 30. května. Každý, kdo by ještě v sobotu ráno nebyl policejně přihlášen, měl být zastřelen. Okamžitě byly zakázány veškeré kulturní akce a další shromažďování českého obyvatelstva, mohlo se scházet pouze vedení velkých podniků, ale i tyto schůze musely být s předstihem hlášeny na oberlandrátu. Němečtí státní příslušníci se přihlašovat nemuseli, stejně tak pro ně neplatil zákaz shromažďování, i když zavírací hodina podniků a zákaz nočního vycházení ano.¹¹⁸ Všichni, kteří byli z jakéhokoli důvodu zatčeni a měli být popraveni, byli v pravidelných intervalech jmenováni v rozhlase, stejně tak byla jejich jména na vyhláškách, které byly ve formě plakátů umisťovány doslova na každý roh.¹¹⁹ Zastupováním Heydricha byl pověřen Kurt Daluege, vysoký důstojník SS. Ten byl také po Heydrichově smrti jmenován jeho nástupcem ve funkci zastupujícího říšského protektora.

2. června proběhla v celém městě nečekaná domovní prohlídka, provedená přímo příslušníky německého říšského vojska, přijedšími pěti nákladními auty z Hradce Králové. Hlavním cílem prohlídky bylo najít nepřihlášené osoby, vedlejším efektem zkontrolovat dodržování dřívějších nařízení, zejména zákazu obrazů osobností československé republiky a hromadění potravin. Tento den také proběhlo další sčítání domácího zvířectva. Nepřihlášenou osobu nenašli vojáci žádnou, nicméně zabavili v jednom domě pytel mouky a v druhém sadu sokolských pohlednic a odznaků – sokolské záležitosti musely být zničeny stejně jako připomínky československých prezidentů.¹²⁰ O potrestání dotyčných nejsou zmínky v žádném z dostupných pramenů, pravděpodobně byl tedy v těchto případech prohřešek řešen pouze zabavením věci

¹¹⁸ *Výnos říšského protektora ...o přihlašovací povinnosti a Daluegeho dálnopis ... o zavádění civilního výjimečného stavu.* In: Vojtěch ŠUSTEK (ed.): *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. Svazek 1.* Scriptorium, Praha 2012, s.133 a 136–137.

¹¹⁹ *Bližší nedatovaný seznam propagandistických opatření odvyšlaných v rozhlase 30. května, ...31. května a ...1. června.* In: Vojtěch ŠUSTEK (ed.): *Atentát... Svazek 2.* Scriptorium, Praha 2014, s. 525–531.

¹²⁰ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 83.

a domluvou či pokutou. Po Heydrichově smrti bylo několik občanů povoláno do zajišťovací vazby v Hradci Králové pro podezření z kontaktu s "živly Říši německé nepřátelskými",¹²¹ po výslechu se všichni vrátili domů do Miletína. 9. června byl stanným soudem v Pardubicích odsouzen k smrti miletínský rodák, poslanec národně socialistické strany Josef Stejskal.¹²² Obvinění znělo "schvalování atentátu", což byl v době druhého stanného práva univerzální důvod k popravě režimu nebezpečných osob. Z toho samého důvodu byl 17. června popraven hejtman hořického okresu František Šrámek a okres Hořice připadl do správy okresu Dvůr Králové nad Labem. V Hořicích zpočátku zůstávala pobočka úřadu pro vyřizování lokálních záležitostí, ta byla ale už 9. srpna zrušena úplně a miletínští museli chodit na úřad do Dvora.¹²³

10. června následovaly další domovní prohlídky; tentokrát je provedla pouze skupinka četníků. Každý obyvatel se opět musel prokázat policejní přihláškou a prohlédnout si obrázky předmětů, nalezených na místě atentátu, a podepsat, že předměty na fotografii viděl a nepoznává je. Kdo nebyl v době domovní prohlídky doma, musel si později fotografie prohlédnout na četnické stanici a prohlášení podepsat tam. Výjimečný stav dokonce zasáhl běžný život obce v jeho základech – 18. června zemřel ředitel tkalcovny František Braun, vážený občan, pod jehož vedením pracovalo několik set miletínských obyvatel a byl všeobecně oblíbený. Pohřební průvod se ale musel obejít bez hudby a obřadu se mohli zúčastnit jen nejbližší příbuzní, neboť shromažďování a průvody byly během výjimečného stavu zakázány bez ohledu na účel.¹²⁴ Během jeho trvání se nescházelo ani městské zastupitelstvo.¹²⁵ Po dopadení parašutistů byli zatčení využíváni k různým věcem, zejména k propagačním účelům: někteří zatčení měli být propuštěni bez trestu, vyplacení části odměny za dopadení každému, kdo se podílel, mělo být zdůrazňováno v rozhlase i tisku. Také měl být vytvořen obraz odbojářů, kteří "*změknou, zhroutí se a pak se sami přihlásí na úřadech.*"¹²⁶ 3. července Daluege výjimečný stav

---

¹²¹ Tamtéž, s. 83.

¹²² Tamtéž, s. 83–84. Srov. SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, zápis ze schůze konané dne 7.7.1942, bez označení stran.

¹²³ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 84 a 86.

¹²⁴ Tamtéž, s. 84.

¹²⁵ Schůze se konala 19.5.1942 a potom až 7.7.1942, tedy až po úplném odvolání výjimečného stavu. SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůzí konaných ve dnech 19.5.1942 a 7.7.1942, bez označení stran.

¹²⁶ *Kopie Frankova návrhu...na vyplacení odměn Čechům, kteří napomohli k dopadení parašutistů.* In: Vojtěch ŠUSTEK (ed.): *Atentát... Svazek I.* Scriptorium, Praha 2012, s.417–418.

zrušil (s výjimkou činnosti stanných soudů, které dále pracovaly) a život v městečku se víceméně vrátil do starých kolejí.¹²⁷ Tím ale nebezpečí neskončilo – stále trvaly domovní prohlídky a gestapo stále hledalo záminky pro znevýhodňování jednotlivců nebo českého obyvatelstva jako takového. Ještě o rok později probíhalo zatýkání. 7. května 1943 byl zatčen a odvezen do Hradce k výslechu mlynář Erben, podezřelý z poskytnutí přístřeší stíhané osobě, oproti tomu se zhruba ve stejnou dobu vrátil do Miletína lékař Miloslav Buchar, který v období stanného práva pobýval na návštěvě u bratra a byl zatčen, protože nebyl přihlášen na tamním úřadě.¹²⁸ Z pozdějších záznamů se dozvídáme, že se Erben do města již nevrátil.¹²⁹

2.8 Kurt Daluege

Ačkoli opadlo vzrušení a nejistota okolo druhého stanného práva, utužování režimu pokračovalo. V červenci byly již podruhé prohlíženy všechny knihovny, ať již obecní či spolkové, a knihy, které byly shledány závadnými, musely být odevzdány na okresní úřad ve Dvoře Králové. V Miletíně šlo hlavně o školní knihovnu, obsahující například historické mapy – znázornění bývalého Československa bylo nepřijatelné. V tu samou dobu byla také pevně stanovená prodejní doba v obchodech různého druhu a muselo být odevzdáváno všechno obilí, které rolník vypěstoval (to znamená jistý posun od dřívější povinné dávky, která byla placena za celé město najednou a na jejímž zaplacení se podíleli všichni, přičemž bylo možné si ponechat přebytek). Rolníci měli nařízenou účast při žních a přesně určený čas, kdy má být sklizeno, a v srpnu museli odevzdat chované husy (což je v kronice a dost možná i v samotném nařízení eufemisticky popsáno jako povinnost "*nabídnouti je svazu pro výživu lidu*").¹³⁰ Vzhledem k tomu, že s výjimečným stavem pominul i zákaz shromažďování, zasedlo i městské zastupitelstvo, zejména pro projednání stížností jednotlivých obyvatel na sousedy a nutných oprav v obci. 7. srpna se dokonce uskutečnila schůze "*pochozí komise*"¹³¹ za účelem shlednutí

¹²⁷ *Výnos říšského protektora...o zrušení civilního výjimečného stavu*. In: Vojtěch ŠUSTEK (ed.): *Atentát... Svazek 1*. Scriptorium, Praha 2012, s. 527–528.

¹²⁸ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 102–103.

¹²⁹ Na domy obou mužů byly po válce připevněny pamětní desky obětem okupace – dokonce i Bucharovi, který přežil, ale "*za okupace mu byl zničen život*". SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 331.

¹³⁰ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 85–86.

¹³¹ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 7.8.1942, bez označení stran.

a zhodnocení několika staveb, vyžadujících opravu. Dále se zabývalo distribucí vyhlášek, které chodily z okresního úřadu ve Dvoře Králové a z krajského úřadu v Hradci Králové a ohlašování změn živností na pracovní úřad v Hradci.

Zastupitelstvo ale nezasedalo dlouho. Dalugee převzal Heydrichem nedokončený úkol zjednodušit státní správu a to znamenalo změnu administrativy správy celé země na všech úrovních úřadů. Dle Heydrichova nařízení, avšak již po jeho smrti, došlo k úpravě obvodů jednotlivých oberlandrátů, navíc byl snížen jejich počet a oberlandrátní inspektoři měli pouze vykonávat dozor nad nižšími úřady, zejména okresními, a zajišťovat komunikaci mezi nimi. Na okresní úřady přešly pravomoce a agenda oberlandrátů kromě dopravních, vyživovacích a zdravotních záležitostí – o ty se oberlandráty dále staraly – a věcí policejních, které byly v kompetenci policejního ředitelství. Nicméně ani okresní úřady nezůstaly ušetřeny a i jejich počet byl zredukován a území působnosti rozšířeno. Vzniklo množství dalších správních úřadů, které ale finálně podléhaly buď centrálnímu zemskému úřadu v Praze či Brně nebo některému z okresních úřadů. Bylo také zrušené četnictvo a zavedena protektorátní policie podle říšského vzoru. Dokončením těchto proměn státního aparátu bylo dosaženo všech vytyčených cílů – zjednodušení státní správy a využití menšího počtu úředníků a do důležitých státních úřadů byly dosazeni Němci loajální nacistickému režimu.¹³²

Dle Maršálka bylo toto rozdělení moci mezi množství úřadů příčinou rivality mezi Dalugem a Frankem, tedy protektorem a jeho tajemníkem. Zpočátku byl tajemník podřízený protektorovi, nicméně Frank se snažil získat větší kompetence, než jeho úřadu příslušelo. Dosáhl svého, když byl v srpnu 1943 jmenován do funkce německého státního ministra a získal tím vyšší moc než měl samotný protektor. Ten měl dle Frankovy představy zejména plnit reprezentační funkci a dále mít několik méně významných kompetencí – potvrzovat či jmenovat úředníky a udělovat milost odsouzeným. Státní ministr převzal veškeré jeho další úkoly a funkce, stejně tak zodpovědnost za dodržování pokynů z říše. Frankovi ale zároveň zůstaly jeho předchozí funkce – především vysoké postavení ve velitelském sboru SS. Frank se tak stal nejmocnějším mužem v protektorátě a byl zodpovědný pouze Hitlerovi. Soupeření se

---

¹³² Pavel MARŠÁLEK: *Pod ochranou...* s.89–92.

vyřešilo brzy po Daluegeho odchodu, neboť nový říšský protektor Frick raději pobýval v Německu a nechal řízení okupovaného státu plně ve Frankových rukou. To byla poslední roztržka a také poslední změna v uspořádání úřadů v protektorátní státní správě.¹³³

19. října navštívil schůzi městského zastupitelstva v Miletíně okresní hejtman JUDr. Dobisch. Schůze se konala netradičně v zámku, místo v zasedací místnosti úřadu, v deset hodin dopoledne místo obvyklé sedmé večer, a v zápisech z předchozích schůzí nebyla nijak dopředu zmíněna. Schůze se kromě vzácného návštěvníka zúčastnilo nebývale velké množství obyvatel, zejména z řad místních živnostníků a zaměstnavatelů. Okresní hejtman schůzi sám předsedal a schůze byla svolána přímo za účelem zrušení dosavadní městské správy. Dle Dobische bylo současné uspořádání městské správy příliš těžkopádné – zahrnovala městské zastupitelstvo, městskou radu a několik komisí, přičemž tyto orgány spolu musely neustále komunikovat. Je tedy snadné si při takovém uspořádání představit situaci, že "levá ruka neví, co dělá pravá". Dobisch ustanovil novou správní komisi, které měly náležet všechny kompetence, dříve rozdělené, a všechny další instituce zřizované obcí zrušil (s výjimkou zásobovací a vyživovací komise). Na základě informací o důvěryhodnosti jednotlivých osob byl předsedou správní komise jmenován dosavadní úřadující první náměstek František Pišl a členy komise František Hrnčíř (dříve byl členem městské rady) a velkostatkář Adolf Stýblo, majitel zámku. Za náhradníky byli potom určeni dva místní spolehliví obchodníci. Činnost správní komise zahájil na její první schůzi o deset dní později vrchní komisař politické správy okresu Dvůr Králové nad Labem Stanislav Svatuška. Ten správní komisi doporučil vybírat několik dalších obecních dávek, pro vyvážení obecního rozpočtu, a oddělit pokladní a účetní oddělení úřadu. Komise se nadále scházela v pravidelném intervalu dvou týdnů.¹³⁴

Zimní období proběhlo opět poklidně, bez velkých změn. Události se většinou týkaly hospodářství – změny přidělu mléka nebo vybírání nové daně ze psů a z nápojů.

---

¹³³ Pavel MARŠÁLEK: *Pod ochranou...* s. 93–95. Srov. Pavel ZEMAN (ed.): *Válečný rok 1943 v okupované Evropě a v Protektorátu Čechy a Morava*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2014, s. 60–62.

¹³⁴ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůzí konaných ve dnech 19.10.1942 a 29.10.1942, bez označení stran Srov. SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 87–88.

Německo v lednu přešlo do režimu totální války a ten se začal projevovat i v protektorátě. V únoru byla nově nařízena pracovní povinnost pro muže i pro ženy (pro muže až do důchodového věku), navíc dle přípisu okresního úřadu musela každá obec posílat určité množství mladých žen pracovat do továrny Junkers ve Dvoře Králové. Vzhledem k výraznému zvýšení počtu dělníků byla posílena autobusová linka z Hořic do Dvora, jejíž autobusy Miletínem projížděly, na dvojnásobný počet spojů. Ve stejnou dobu, jako byla nařízena tato pracovní povinnost, byly rušeny některé živnosti, které nebyly pro válečné hospodářství tak důležité. Poprvé se povinnost "něco dělat" dotkla i mladých lidí do 18 let – již dříve bylo založeno Kuratorium pro výchovu mládeže a všichni mladí obyvatelé obce se nyní museli úředně přihlásit k členství (děti od 10 do 14 let ve škole, starší do 18 let na městském úřadě).¹³⁵ Všechny dívky narozené v roce 1926, tedy sedmnáctileté, se měly v dubnu dostavit na okresní úřad a některé vybrané měly být poslány pracovat do Říše.¹³⁶ Nedlouho po tom došlo k významnému zásahu do činnosti českého odboje – ze všech rozhlasových přijímačů musely být odstraněny zařízení pro příjem vysílání krátkých vln, které byly často používány pro spojení s londýnským odbojem.¹³⁷ Do samotného městečka příliš zasahováno nebylo, úřední výkony se i nadále většinou týkaly obecných nařízení a nebo hospodářství – město již značně pocívalo válku, nedostatek surovin a potravin, dokonce si prošlo epidemií infekčních nemocí, která se prohnala celým regionem (v Miletíně dvě děti zemřely na spálu).¹³⁸ Bylo proto potřeba více pracovat s městským chudobincem, kde se nemoci nejčastěji přenášely, a vyčlenění většího obnosu na jeho provoz znamenalo nutné zvýšení příjmů městské pokladny. Byla proto například zvláštní daní zatížena jakákoli doprava nebo zvýšen pronájem za obecní prostory, dále peníze přinesla obecní dávka z nápojů, poplatek za chov psů a měsíční poplatek za využívané místnosti, byť by je obyvatel měl v osobním vlastnictví (10 korun za každou místnost v bytě a dvojnásobek za místnost využívanou spolkem nebo k výrobním a obchodním účelům). S nedostatkem surovin, jejich rostoucí cenou a nedostatkem financí ale nebojovalo

¹³⁵ Pavel ZEMAN (ed.): *Válečný rok 1942...* s. 41. Srov. Detlef BRANDES: *Češi...* s. 287. Srov. SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 101. Srov. SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 501, kart. č. 48, *Branná výchova mládeže*.

¹³⁶ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 8.4.1943, bez označení stran.

¹³⁷ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 102.

¹³⁸ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 342, kart. č. 25, *Zdravotní a hygienická opatření*.

pouze město, veškeré válečné dění se promítalo i do činnosti a přidělů okresního úřadu. Jeho rozhodnutím město Miletín nedostalo přiděl benzínu do hasičského auta, aby mohla být odčerpána voda ze zatopených sklepů kláštera, které měly sloužit jako protiletectvé kryty.¹³⁹ Za zajímavý považuji fakt, že už při prvním výběru dávky za chované psy se proti dávce odvolalo šestnáct obyvatel, kteří měli dávku zaplatit, ačkoli psa neměli – buď jej nechali úředně odhlásit, nebo zvíře nahlásili jako zaběhnuté nebo prodané.¹⁴⁰ Podobně vázlo placení dávky z prodaných nápojů – hostinští se snažili přiznat méně prodaného zboží, než skutečně prodali. Proto městská rada požádala o spolupráci Annu Lokeschovou, majitelkou stáčírny limonád a alkoholických nápojů, která měla přehled o tom, jaké množství nápojů jednotliví hostinští koupili. Ta městskou radu odkázala na to, že každý hostinský má určitý počet účtů, kterými může nákupy prokázat sám, a bližší spolupráci při kontrole odmítla. Dlužná částka za rok 1943 činila přes dva tisíce korun a pouze jediný hostinský odmítl dávku zaplatit a byl nhlášen okresnímu úřadu.¹⁴¹ Také do obce dorazilo nařízení o odevzdání veškerých ušlechtilých kovů, které se ve městě nacházely, pro účely zbrojního průmyslu. Nařízení se týkalo i soch a pomníků. Město podniklo pokus ponechat bustu Karla Jaromíra Erbena na náměstí, i ta ale měla být snata a odevzdána do sběrnny. Na schůzi zastupitelstva po přečtení tohoto přípisu okresního úřadu zazněl návrh, sesbírat v obci množství kovu rovné váze sochy, aby busta mohla zůstat na svém místě. Toto ale musel potvrdit vyšší úřad než okresní, výsledek jednání nebyl jistý, a proto byly pořízeny odlitky sochy.¹⁴² Sochu se, stejně jako další tři reliéfy, ubránit nepodařilo, musela být odevzdána a její odlitek byl umístěn v jednacím sále radnice.¹⁴³

24. srpna 1943 byl na vlastní žádost říšský protektor Konstantin von Neurath odvolán z úřadu a tím přišel o svou funkci i jeho zástupce Kurt Daluge. Na místo říšského protektora byl dosazen Wilhelm Frick. Funkce státního sekretáře se přeměnila na funkci státního ministra a Frank dále pokračoval ve vé mocenské politice. Pravomoce

---

¹³⁹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůzi konaných ve dnech 28.11.1943(dávka z místností, psů a nápojů), 20.1.1943(zdanění dopravy) , 28.1.1943(pronájem společenské místnosti radnice) a 18.3.1943 (benzín pro hasiče), bez označení stran.

¹⁴⁰ , zápis ze schůze konané dne 8.4.1943, bez označení stran.

¹⁴¹ Tamtéž, zápisy ze schůzi konaných ve dnech 6.1.1944, 20.1.1944 a 3.2.1944, bez označení stran.

¹⁴² Tamtéž, zápis ze schůze konané dne 3.6.1943, bez označení stran.

¹⁴³ Tamtéž, zápis ze schůze konané dne 29.7.1943, bez označení stran.

protektora se defacto rozdělily – státní ministr v podstatě vykonával funkci vlády, která sice fungovala, ale víceméně pouze formálně. Protektor měl být v protektorátě přímým zástupcem říše.¹⁴⁴ Frick byl Hitlerův blízký spolupracovník, znali se už od samého začátku nacistické politiky a před nástupem do funkce protektora byl zproštěn celé řady funkcí, které vykonával. Hitler tak měl v čele protektorátu člověka, o kterém věděl, že je nanejvýš spolehlivý a organizačně schopný.¹⁴⁵

2.9 Wilhelm Frick

Výměnu ve vedení protektorátu město v podstatě nezaznamenalo. Pouze místní kronika nabízí strohý zápis o odvolání von Neuratha a jeho zástupce Dalugeho a nástupu Wilhelma Fricka. Necelý měsíc po jeho přijetí funkce, 21.září, navštívila Miletín jednotka gestapa a do zajišťovací vazby v Hradci Králové odvezla třináct občanů. Další dva byli vyslýcháni pouze na místní četnické stanici a ještě týž den propuštěni. Všichni zadrženi byli obviněni z poslechu zahraničního rozhlasu a vedení politické diskuse, což bylo oboje zakázáno. Vraceli se za měsíc až dva, odsouzen nikdo nebyl. V říjnu byly k výslechu, taktéž do Hradce, odvezeny tři ženy, které dle Kučerovy domněnky udaly všechny zajištěné v září. Jednou z nich byla paní Kopřivová, paní Šimková a paní Hofmanová,¹⁴⁶ které byly po válce obviněny z udavačství a souzeny. 27. listopadu, mj. po návratu všech mužů z vazby (paní Anna Krausová se jako jediná vrátila do města až v následujícím roce, 27.července 1944, po půlročním pobytu v Terezíně)¹⁴⁷ proběhla veřejná schůze všech mužů z Miletína, kterým byla uložena povinnost ochranné služby. Všichni muži zde zároveň složili slib, že budou dělat vše pro bezpečnost města a budou službu svědomitě vykonávat.¹⁴⁸ Za zajímavé na tomto zápise považuji to, že Kučera píše o stvrzení slibu podáním ruky starostovi, přitom město starostu formálně nemělo – poslední starosta Josef Kulhánek byl v roce 1941 odvolán z úřadu a odvezen gestapem bez dalších zpráv téměř dva roky před touto schůzí a jeho nástupce, František Pišl, nikdy neměl funkci starosty, pouze po odvolání Kulhánka vykonával zástup ve funkci úřadujícího prvního náměstka a později funkci předsedy správní rady města, nebyl ale

¹⁴⁴ Václav JUNEK: *Protektori. Čtyři portréty z let 1939–1945*. Olympia, Velké Přílepy 2015, s.140.

¹⁴⁵ Tamtéž, s.146.

¹⁴⁶ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 105.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 116.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 106.

starostou zvolen. Není to jediný zápis. Pišl je i dále v kronice označován starostenským titulem, například ve zprávě o schůzích svazů zemědělců ("*Místní svaz zemědělců shromáždil se ke schůzím...které svolal po většině p. starosta města Frant.Pišl*").¹⁴⁹

Leden 1943 se většinou uvádí jako počátek porážky Německa ve válce a začátek tzv. totální války, což je pojem, který poprvé použil ministr propagandy Joseph Goebbels ve svém projevu 18. února 1943. Totální válka se v životě civilního obyvatelstva projevila zejména úplným využitím všech hospodářských zdrojů a veškeré pracovní síly, od července 1944 i za cenu omezení běžného života. Tím bylo často přerušování činnosti institucí a spolků, jejichž činnost nebyla přínosná pro režim válečného fungování státu, omezení školství apod. a takto uvolnění pracovníci byli přesunuti do válečné výroby.¹⁵⁰ Už dříve byli čeští pracovníci využíváni pro práci v říši, a to v několika etapách. V první z nich byli zvaní skuteční dobrovolníci, kteří měli stejné pracovní podmínky jako pracující Němci, to bylo zejména ze začátku okupace. Vzhledem k vysoké nezaměstnanosti částečně následkem stěhování českého obyvatelstva z pohraničí tuto možnost množství pracovníků využilo. Postupně se ale horšily pracovní podmínky a stupňoval se nátlak na obyvatele, kdo neměl stálé zaměstnání, tak do německé továrny odejít musel. Nyní přišla fáze už třetí, odvody celých ročníků s pomocí nařízení. K poslední plánované etapě, násilným deportacím, na území protektorátu nedošlo.¹⁵¹

Od prvního ledna 1944 se novému uspořádání přizpůsobovala i státní správa. Agenda centrálních úřadů se přesunula na úřady nižších instancí a byla omezena možná spolupráce úřadů, některé úřady byly zrušeny úplně. Mělo to mít za následek jednak využití nižšího počtu úředníků, ale zejména urychlení komunikace a projednávání jednotlivých záležitostí. Už dříve byl navíc založen ústřední hospodářský štáb, který měl za úkol koordinovat činnost ministerstva hospodářství a práce a zbrojní komise, pro maximální efektivitu nového typu hospodářství. Období bylo také nebezpečné tím, že jakékoli nepokoje by mohly obrozit výrobu, a proto nacisti přešli od taktiky jednotlivých akcí proti skupinkám odpůrců k systematickému teroru domácích obyvatel. Toto bylo nicméně znatelné spíše ve velkých městech.¹⁵²

---

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 108.

¹⁵⁰ Pavel MARŠÁLEK: *Pod ochranou...* s. 95.

¹⁵¹ Mark SPOERER: *Nucené práce pod hákovým křížem*. Argo, Praha 2005, s.39–42.

¹⁵² Pavel MARŠÁLEK: *Pod ochranou...* s. 98–99 a 103.

Zima na přelomu let 1943 a 1944 v Miletíně nicméně byla, jako v minulých letech, velmi klidná a v podstatě se nic nedělo. Opatření totální války zesílila minimálně – v březnu bylo pozastaveno několik živností, jejichž majitelé byli totálně nasazení, protože podnik v době nepřítomnosti pochopitelně neprovozovali. Zároveň byla živnost po šesti měsících nečinnosti považována za ukončenou a živnostenský list byl držiteli odňat.¹⁵³ První kroniková zpráva, nepočítám-li záznamy o dalších úsporných hospodářských opatřeních a o akci "hubení chroustů", pochází ze začátku června. 8. června nedaleko Miletína nouzově přistálo malé letadlo, používané k výcviku pilotů. Ani jednomu ze dvou mužů v letadle se nic nestalo a letadlo bylo následující den odvezeno nákladním autem do Hradce Králové, odkud pravděpodobně vzlétlo. Událost vzbudila pozornost zvědavých obyvatel, šlo přece jenom o událost poměrně neobvyklou. O týden později u obce Zábřeh spadlo další, jednomístné letadlo, které při dopadu začalo hořet. Pilot vyskočil, zachytil se padákem na stromě a utekl. Byla to druhá a zdaleka ne poslední událost tohoto typu a dle Kučery piloti ve výcviku s letadly havarovali úmyslně, aby se vyhnuli svému nasazení na frontě.¹⁵⁴

V srpnu 1944 došlo ke zřízení pobočky továrny Junkers v Hořicích. Znamenalo to nejdříve velké stěhování pracovních strojů z hlavní továrny ze Dvora Králové a pro mnoho miletínských občanů kratší cestu do práce, neboť byli převeleni na nové pracoviště v Hořicích. Opatření totální války se již dostala i do civilního života a v rámci maximálního využití všech zdrojů, včetně zdrojů pracovních, se v září neotevřely všechny školy, zejména školy střední (někde byly zavřené i měšťanské, nebo měly alespoň omezený provoz) a tímto uvolnění učitelé a studenti byli přiděleni právě do "Junkersky", někteří také na zemědělské práce.¹⁵⁵ Někteří obyvatelé byli posláni na práci na území Říše a pro usnadnění získali de facto stejné postavení jako říšští občané. Toto se týkalo zhruba 400.000 obyvatel české národnosti z celého území protektorátu. Od léta bylo obyvatelstvo nasazováno prostřednictvím v podstatě vojenských odvodů celých ročníků obyvatel.¹⁵⁶ Německo ale i přes posily, brané nyní i z řad "nespolehlivého obyvatelstva" začalo ve válce značně ztrácet – ještě na podzim 1944

¹⁵³ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 30.3.1944, bez označení stran.

¹⁵⁴ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s. 116.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 117.

¹⁵⁶ Pavel MARŠÁLEK: *Pod ochranou...* s. 97.

přišlo o území Rumunska, Finska a Bulharska.¹⁵⁷

V říjnu došlo k několika událostem, které sice neměly větší význam pro okolí, nicméně pro městečko ano: 15. října zemřel starosta Úhlejova, malé obce správně připojené k Miletínu. Vzhledem k tomu, že zákaz shromažďování již dávno pominul spolu s koncem stanného práva, byl mu vystrojen velký pohřeb s mnoha řečníky, kterého se zúčastnila velká část obyvatel města. O necelý týden později, 21. října, byl gestapem zatčen kameník a sochař Václav Šulc, údajně pro spojení s odbojem. Ke konci roku 1944 můžeme ze zápisů kroniky – bohužel v tomto období nejsou jiné k dispozici, neboť zápisy správní komise končí v červnu 1944 a další kniha navazuje až o rok později – vycítit určitou nejistotu a snahu "zachránit co se dá" v jednání vedení protektorátu, zejména je to vidět v nařízeních. Na podzim byli všichni zemědělci doslova nahnáni na řepná pole, na kterých ještě byla řepa v zemi, bez ohledu na to, že vlastní pole neměli sklizená. Zároveň s tím ale probíhaly i tvrdé kontroly odvedeného množství zemědělských plodin. Mládež zemědělců, která byla dříve osvobozena od totálního nasazení, byla nyní poslána na zákopové práce "*prý poblíž Vidně*".¹⁵⁸ V listopadu bylo veřejně čteno prohlášení vlády o agentech–parašutistech a o tom, co mají obyvatelé dělat při setkání s nimi. Dle doporučení vlády měly být stavěny noční hlídky, které se stejně držely už dříve, a vše podezřelé hlášeno na nejbližší policejní stanici.¹⁵⁹ Na tomto shromáždění byli také občané města Miletína pochváleni okresním hejtmanem za příkladné chování. Také členové civilní protiletecké obrany absolvovali několik přednášek o povinnostech složek CPO a o tom, jak se mají zachovat v různých situacích. Proběhlo i několik cvičení a také opravdové letecké poplachy, způsobené letadly, která v únoru prováděla nálet na Pardubice a Prahu.¹⁶⁰

Postup nepřátelských vojsk k německým hranicím byl rychlý a Německo začalo mít velké problémy udržet celou říši v chodu. Ještě v lednu proběhl odvod mladých mužů pro práce na Moravě. Z Miletína bylo odvedeno sedm mladíků, dva ženatí byli dodatečně propuštěni domů. Ve stejnou dobu došlo k zabavení veškerého zemního nářadí pro potřeby zákopových prací. Všem majitelům lesů byla nařízena dodávka

¹⁵⁷ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 117.

¹⁵⁸ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 118.

¹⁵⁹ Robert KVAČEK, Dušan TOMÁŠEK: *Obžalována je vláda*, s. 118.

¹⁶⁰ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 118.

palivového dříví za účelem pohonu aut na dřevoplyn. Koncem ledna projížděla Miletínem a ve městě nocovala skupina německy mluvících osob, které utíkaly z Polska směrem k Jičínu a potom pravděpodobně dále do vnitrozemí protektorátu nebo do Německa.¹⁶¹ V únoru měla do města přijet další skupina německých uprchlíků z Polska, město pro ně připravilo noclehárnu ve škole, obsadilo pokoje ve dvou hostincích a všechny nezaměstnané ženy starší čtrnácti let se měly střídat v péči o "národní hosty", jak byli uprchlíci oficiálně nazýváni. Skupinka 48 osob německé a polské národnosti přenocovala a druhý den pokračovala na Hořic. Dle jejich výpovědi cestovali už téměř měsíc. Škola se ale po přenocování hostů neproměnila zpět ve vyučovací ústav, nýbrž byla uvolněna pro sklad vojenského sanitního materiálu. Pro potřeby výuky užívali učitelé bývalou klubovnu Orla na miletínské faře a také sály hostinců. Přesto se vyučování omezilo víceméně na domácí úkoly, neboť učitelé většinou pracovali v továrně Junkers. Školní budovy byly naplněny zdravotnickým materiálem, jehož cenu kronikář Kučera odhadl na několik milionů korun; byly zde uloženy hlavně lékařské nástroje a léky. Další materiál, jako například prádlo či hygienické prostředky, byly uloženy v bývalé sokolovně, ve skladu cihelny a v sálech hostinců, které nebyly užívány pro výuku dětí. Jelikož byl materiál velmi cenný, přišla spolu s ním do Miletína také stálá vojenská posádka okolo třiceti mužů, kteří hlídali sklad, také se zabývali distribucí léků a materiálu a přivážením dalšího. Vykládání přivezeného materiálu z aut zaměstnalo i několik místních mladých mužů, kteří ještě v obci zůstali. Ti některý materiál ukradli a při jeho prodeji se prozradili. Bylo provedeno několik domovních prohlídek v celém městě, provinilí mladíci byli souzeni krajským soudem v Hradci Králové a hrozil jim dokonce trest smrti, nakonec byli propuštěni na svobodu.

Také miletínský zámek byl úředně určen pro využití jako skladiště: přesunuly se do něj části knihovny Muzea hlavního města Prahy, Zemského muzea a Umělecko–průmyslového muzea. Město proto nadále požívalo zvláštní ochrany, aby se cenným dokumentům nic nestalo.¹⁶²

Cenné knihy byly sice v bezpečí před leteckými útoky, kterými byla Praha doslova zasypána, nicméně přišlo jiné nebezpečí. Osvobozenecká vojska se rychle blížila do Německa a bylo nařízeno ve všech městech a na hlavních silnicích postavit uzávěry,

¹⁶¹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 138–139.

¹⁶² Tamtéž, s. 139–142.

tam, kde to bylo možné, také připravit zákopy. Vyvstala tím pracovní povinnost všem mužům, kteří zatím nebyli zaměstnáni ve válečném průmyslu. Z Miletína a okolí se sešlo asi dvě stě mužů, kteří pracovali na dvě směny. V lese bylo poraženo množství borovic a z kmenů a kamení postaveny zátarasy na hlavních ulicích: Jiřího z Poděbrad, Hankově, v Palackého (zde vidím jako zajímavé, že je Palackého ulice v kronice přímo jmenována jako Palackého, i když byla už v lednu 1942 úředně přejmenovaná na Dolení) vznikly pouze zákopy a zátaras až na mostě přes Bystřici, největší zátaras byl v Komenského ulici. V několika dalších ulicích vznikly barikády neúplné, připravené k rychlému uzavření. Hlavní silnice do Hořic zůstala volná. Dozor nad stavbou prováděl německý důstojník Fritz Drewel, po jeho urychleném odjezdu k obraně Budyšína převzal úkol dokončit stavbu polský magistrátní úředník Maria Hofman. Překážky nicméně úplně dokončeny nebyly, neboť konec války přišel dřív, než se je podařilo dostavět.¹⁶³

Blížící se armády dávaly obyvatelům naději na brzký konec války. Vzrůstalo vzrušení mezi lidmi s každou další zprávou o postupu jedné či druhé armády, šeptalo se také, že lesy okolo Miletína poskytují úkryt několika partyzánům. Partyzánských skupin bylo ve východních Čechách několik, v okolí Miletína pracovali zejména sovětští partyzáni – není známo, z jaké skupiny pocházeli, ale s místními mluvili rusky. Tyto skupiny spolu s odvážnými místními po celé republice přepadaly železniční tratě a menší hospodářské objekty.¹⁶⁴ Od Náchoda bylo několikrát slyšet střelbu (naposledy 23. dubna) a to ještě posilovalo naději obyvatel.

---

¹⁶³ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 142–144.

¹⁶⁴ Jaroslav HRBEK, Vít SMETANA a kol.: *Draze zaplacená svoboda*. Paseka, Praha 2009, s. 160–161.

2.10 Konec války a znovuustavení československého státu

Druhého května byl úředně nařízen státní smutek a na budovách byly vyvěšeny prapory na půl žerdi. Hitler údajně "*bojuje do posledního dechu proti bolševismu, padl za Německo.*"¹⁶⁵ Tato informace je ale v kronice¹⁶⁶ označena otazníkem – Kučera sám nejspíše zprávě příliš nevěřil. Ruch mezi obyvatelstvem sílil, nyní se již říkalo, že zcela určitě bude konec války a Německo že bude poraženo. Někteří obchodníci tuto šeptandu dokonce brali natolik vážně, že odmítali přijímat zákazníky platící markami. O dva dny později bylo v okolních obcích velmi rušno: partyzáni v některých městech odzbrojili německou posádku, na několika místech poškodili silnice a železnice, aby znemožnili přesun německých jednotek, a přerušili telegrafní vedení a telefonní vedení, mimo jiné mezi Miletínem a Dvorem Králové. Téhož dne přišla do Miletína skupinka partyzánů, vydávajících se za československé vojáky, a pokusili se obsadit budovu školy – sklad cenného zdravotnického materiálu. Němečtí vojáci ale začali do vyjednávačů střílet, čímž ve městě způsobili poprask – šlo přece jenom o hlavní ulici v odpoledních hodinách, kdy se v okolí pohybovalo množství obyvatel města. Obyvatelé byli pod hrozbou zastřelení udrženi v okolních ulicích a z nařízení okresního hejtmana, který do města přijel, večer nikdo nevycházel. Městem také obcházela vojenská hlídka o třech členech, která by ale nebyla potřeba, neboť noc proběhla bez jakýchkoli událostí.¹⁶⁷ Dle slov M. Holana také ten den obcházela německá hlídka a kontrolovala zbraně v domácnostech, neboť nebylo jasné, kdo ke škole přišel. Údajně až po tom, co se žádné zbraně v držení místních nenašly, byla událost označena za útok partyzánů a to se teprve později potvrdilo. V kronice, která je psaná o něco později než k událostem docházelo, jsou partyzáni jmenováni rovnou, neboť se zřejmě v časové prodlevě mezi událostí a zápisem do kroniky vše vyjasnilo.

Pátého května do města postupně přicházely zprávy o osvobození českých měst. Lidé postávali po ulicích a čekali nové zprávy, přestože byli z oken radnice opakovaně vyzýváni, aby šli domů. Po oznámení vyvěšení československých vlajek na hořické radnici došlo k prvním akcím místních. Šlo zejména o přemalovávání a sundávání německých nápisů na obchodech a ukazatelích, obyvatelé také chtěli jít obsadit školu

¹⁶⁵ *Vůdce padl*. Národní politika číslo 104 ze dne 2.5.1945, s. 1.

¹⁶⁶ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 145.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 145–147.

a vyprovodit z města německou posádku. Aby se zabránilo nebezpečnému střetu, šel s posádkou mírově vyjednávat řídící učitel školy Josef Špringer. Vojáci slíbili odjet pod podmínkou, že jim v tom nebude bráněno a že se lid rozejde. Stalo se tak a vojáci po důkladné prohlídce aut a odebrání části zbraní město opustili. Školu dále hlídaly hlídky z řad občanů města, do doby, než se vyjasní, co se s materiálem má dít. Při druhé prohlídce německých aut, konané partyzánskou hlídkou, byl v jednom autě objevený schovaný občan Tetína, známý udavač, který "*ze strachu před partyzány...hledal ochrany u vojska německého...s kterýmž nyní do bezpečí ujeti chtěl*".¹⁶⁸ Byl vrácen zpět do města, kde již byli zadrženi četníky i ostatní udavači – manželé Šimkovi, Božena Kopřivová se přišla ohlásit sama, Hofmanovi se ztratili a byli zatčeni až 15. května při zajištění jejich domu.¹⁶⁹ Ten samý den Miletínem projíždělo několik vozů s pasažéry německé národnosti, auto prchajícího německého důstojníka bylo zabaveno, civilní uprchlíci mohli městem bez potíží projet. Při volání Prahy o pomoc byly všechny německé vozy, jedoucí směrem k Praze, záměrně zadržovány, ať už postavenými protipancéřovými zátarasy a nebo tam, kde zátarasy nebyly, stavěli sedláci přes cestu vozy a železné zemědělské náradí, aby postup Němců zpomalili. Došlo potom k poněkud úsměvné situaci, když byl v těchto dnech vykonán pohřeb rolníka Václava Brzka z Rohoznice a nemohla být provedena mše v kostele na Parkáni ani velký průvod na hřbitov, neboť by průvod neprošel zábranami.¹⁷⁰

Zátarasy byly ale šestého května večer otevřeny, neboť dle rozhlasu byla Praha opět obsazena německým vojskem a stejně tak i Hořice; od Hořic se navíc k Miletínu blížilo několik německých aut s vojáky. To mezi lidmi způsobilo zmatek a nejistotu. Kromě bariér ze silnic byly odstraněny i české vlajky a trikolory. Kučera zde zmiňuje skleslou náladu obyvatel, neboť zprávy, které poskytoval rozhlas, mluvily pro to, že Čechy se opět dostávají do německé sféry vlivu. Osmého května ale městem projela kolona amerických aut a vojáků, mířili na Jaroměř. Jedno auto s vojáky po přemlouvání zůstalo v Miletíně, aby vojáci chránili město před možným napadením německými vojáky –

¹⁶⁸ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, Kronika 1939–1952, s. 148. Jméno dotyčného je v kronice přeskrtáno inkoustovou tužkou tak, že se nedá přečíst. Dle M. Holana šlo o občana jménem Vagenknecht. Občan Vagenknecht z Tetína, který měl přátelské styky s místními příslušníky gestapa, je zmíněn také ve spise Marie Celbové, která byla po válce souzena pro udavačství. SOKA Jičín, f. TKN Hořice v Podkrkonoší, inv. č. 35, kart. č. 1, *Celbová Marie*.

¹⁶⁹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 164.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 149–151.

Miletín byl stále příhraniční město a obě blízké německé stanice, na Zvičině a ve Dvoře Králové, zatím osvobozeny nebyly. Ten samý den městem projelo několik německých aut s cílem dostat se ke Zvičině, americká armáda je ale zajala a předala partyzánům. Přesto byl ve městě cítit strach z Němců – jednak z toho, že školu s materiálem zničí výbušninou, jednak z neustále projíždějících okupačních vojsk, která odcházela z českého území. Osmého května se obyvatelé uklidili do krytů a bariéry na silnicích byly odstraněny definitivně, celé odpoledne městem projížděla německá vojska, většinou ze Dvora a z Jaroměři do vnitrozemí.¹⁷¹

Zajatých německých vojáků bylo za celou dobu bojů celkem patnáct, říkalo se však, že z různých důvodů popravených bylo víc. Byli později, po utišení nepokojů, využíváni pro hrubé práce, například pro zasypávání děr po zátarasech.¹⁷² Byli drženi ve škole pod dohledem partyzánů a dobrovolníků, kteří školu využívali také jako ubytovnu a sklad veškerého vojenského materiálu. Německých vojáků se ale také týkala repatriace a byli proto uvolněni z prací v březnu 1946.¹⁷³

Město devátého května od rána netrpělivě očekávalo příjezd sovětských vojsk, dokonce některé zátarasu upravili na slavobrány, bylo úředně zrušeno zatemnění a po městě vyvěšeny vlajky. Sověti byli s jásotem přivítáni následující den po poledni a pokračovali dále směrem k Hořicím, večer zadní konec konvoje zůstal na přespání v Miletíně, tanky byly umístěny na polích a zahradách. Jejich příjezd způsobil pozdvižení, místní se chodili dívat na výstroj a dlouho do noci se někteří bavili s vojáky zpěvem. Vzhledem k tomu, že po osvobození města byly ukončeny boje, přestřelky a zákazy vycházení, byli jedenáctého května v Miletíně pohřbeni tři občané okolních vsí, kteří byli při událostech zastřeleni. Pohřeb probíhal na náměstí a byl také oslavou nově nabyté svobody, zástupci mnoha spolků – i nově obnovených – pronesli proslovy a byl vykonán také průvod z náměstí na hřbitov – i když oklikou, neboť hlavní ulicí stále proudila sovětská vojska, cestující do vnitrozemí.¹⁷⁴ Někteří vojáci ve městě přespávali, k ubytování využili v podstatě všechnen prostor, který ve městě byl. 12. května odpoledne proběhla zábava organizovaná ruskými jednotkami, která sestávala

---

¹⁷¹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 151–156.

¹⁷² Tamtéž, s. 165.

¹⁷³ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 217.

¹⁷⁴ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 157–161.

z přednášky o válce a několika představení. Vojáci pod vedením generálmajora Jastrebova byli tedy obyvateli města se zájem přijati do života městečka, jejich večerních posezení na ulicích, kde zpívali a tančili, se místní zvědavě také účastnili.¹⁷⁵ Jastrebov byl dokonce jmenován čestným občanem města Miletína.¹⁷⁶ Po odchodu všech německých vojáků, kromě několika zajatců, pozvolna odcházely i ruské jednotky. 14. května došlo i k obnovení politického života v obci, když byl obnoven správní okres Hořice, stejně tak okresní úřad v Hořicích.¹⁷⁷ Místní revoluční výbor fungoval již od prvních dnů povstání a jeho kroky byly zaměřeny silně proti Němcům a všem, kteří jim pomáhali – nejdříve vymohl zajištění majetku udavačů a kolaborantů. Pro dokončení kapitoly zbývá už jen říct, jak dopadlo vedení protektorátu – Wilhelm von Frick byl zatčen i s rodinou ve své vile nedaleko Mnichova a odsouzen v Norimberku k trestu smrti oběšením.¹⁷⁸ Státní ministr Karl Hermann Frank byl souzen v Praze Národním soudem a dostal za vlastizrady stejný trest.¹⁷⁹ Emanuel Moravec spáchal sebevraždu a jednotliví ministři protektorátní vlády byli odsouzeni k pobytu ve vězení v různé délce trvání.¹⁸⁰

2.11 Období Třetí republiky

Život ve městě se pomalu dostával do starých kolejí. Revoluční události byly ukončeny slavnostní mší 27. května, potom bylo nařízeno odevzdat veškeré předměty, které obyvatelům zbyly po německých a ruských vojácích, a občané se nyní dle vyhlášky hořického ONV měli zaměřit na práci na polích, která byla odsunuta stranou ve víru revolučních událostí. Ještě několik týdnů projížděla Miletínem auta s ruskými vojáky, vracejícími se domů.¹⁸¹

Revoluční národní výbor byl brzy nahrazen Místním národním výborem dle vládního nařízení z 5. května. Ten měl převzít agendu dřívější správní komise a měl být opět jediným správním orgánem ve městě. 21. května proběhla první volební schůze MNV.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 163 a 166.

¹⁷⁶ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 70.

¹⁷⁷ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 164.

¹⁷⁸ Václav JUNEK: *Protektori...* s.148.

¹⁷⁹ *Viděl jsem viset K. H. Franka*. My 46, číslo 21, bez datace (květen 1946), s.3.

¹⁸⁰ Robert KVAČEK, Dušan TOMÁŠEK: *Obžalována je vláda*. Themis, Praha 1999.

¹⁸¹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 56. Srov. SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 170–171.

Dle nového vládního programu mělo dojít ke zpolitizování státní správy, tj. do MNV měli být voleni zástupci politických stran oproti dřívějšímu systému nepolitického městského zastupitelstva. Dle "přání vlády" byli zvoleni zástupci všech stran v takovém poměru hlasů, že zástupci komunistické strany měli mít přes polovinu členů zastupitelstva.¹⁸² Ve Svobodném slovu bylo ale vydáno nové doporučení pro uspořádání výboru – všechny strany měly mít stejný počet členů. Jelikož s ním zástupci komunistické strany nesouhlasili (mít většinu pro ně bylo pochopitelně mnohem výhodnější), byly na 24. květen vyhlášeny nové volby do MNV. V nově sestaveném Národním výboru bylo po čtyřech zástupcích od každé strany a dva odborníci bez politické příslušnosti. Komunisté měli navíc post předsedy výboru, který zastával Václav Haláček. Ve stejném poměru, tedy všichni stejný počet zástupců, se rozdělily pozice náhradníků a referentů pro různé obecní záležitosti.¹⁸³

Zpočátku se místní Národní výbor zabýval hlavně přezkušováním národní spolehlivosti jednotlivých členů a prošetřoval udání na adresu jednotlivých občanů města. Těm poté na jejich vlastní žádost také vydával vysvědčení, které mohlo být požadováno například při nástupu do nového zaměstnání.¹⁸⁴ Lze v tomto sledovat začátek pozdější kádrové politiky, vedené po roce 1948, i když v této době šlo zejména o chování dotyčného v období války. Také byl v podstatě ihned založen Svaz československé mládeže, který shromažďoval nezletilé obyvatele obce a sloužil například k vyhlašování a organizaci brigád, ale také k organizování další činnosti mládeže. 16 června SČM uspořádal kulturní večer pro vyjádření podpory prezidentu Benešovi, 29. července výstavu památek z německé okupace.¹⁸⁵

Léto proběhlo velmi klidně, občané se snažili zaměřit na znovuzavedení starých pořádků a soustředit se na běžný život v obci, zejména potom na žně. Také sháněli svůj majetek, o který přišli v revolučních dnech. Byly zahájeny obecně prospěšné práce, hlavně šlo o opravy cest a budov, poničených během války a během revoluce. Účast na těchto brigádách byla povinná, nicméně za práci dostali obyvatelé zapláceno.¹⁸⁶ Politika

---

¹⁸² Podíváme-li se na výsledky posledních obecních voleb, konaných v červnu 1938, můžeme zaznamenat, že komunisté po těchto volbách neměli v zastupitelstvu ani jednoho člena.

¹⁸³ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 50.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 56–57.

¹⁸⁵ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s. 126 a 179–180.

¹⁸⁶ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 107.

a další události šly v této době stranou, Místní národní výbor se zabýval nejvíce úpravami vlastnictví pozemků, správou majetku nespolehlivých apod. 23. července došlo k přejmenování ulic v celém městě, nové názvy připravil řídící učitel Josef Špringer. Ulice byly pojmenovány buď starým názvem nebo jménem některé z českých osobností a jsou to pojmenování dnešní – např. náměstí K. J. Erbena, ulice Barbory Linkové, Arnoldova či 10. května.¹⁸⁷ V říjnu dorazilo do města nařízení zemského Národního výboru o odstranění veškerých památek na okupaci – měly zmizet symboly, pomníky i označení v němčině, v Miletíně k tomu nicméně došlo již dříve. Stejně tak měla být pamětními deskami a pomníky označena významná místa revoluce.¹⁸⁸ Koncem léta se MNV začal zabývat majetkem po Němcích – již dříve bylo nutné odevzdat veškerý majetek, který měli v držení obyvatelé města a dostali jej od Němců nebo Rusů. Nyní došlo ke sčítání přímo německého majetku v domech, kde Němci během války či revoluce přebývali. Nejdříve se výbor zaměřil na knihy, jejich seznam musel být do 25. září odevzdán zemskému Národnímu výboru v Praze, později na další majetek. Ve stejnou dobu se mohl každý obyvatel přihlásit o jakoukoli pohledávku či nárok, který měl vůči Německu a jeho občanům. Žádosti shromažďovala občanská záložna, která je předala Národní bance v Praze.¹⁸⁹ Obyvatelé později dokonce dostávali a museli vyplnit formuláře, kde byly vyjmenovány jednotlivé kategorie majetku a bylo nutno vyplnit všechno, včetně předmětů od Němců koupených či darovaných.¹⁹⁰ Až 30. září přišla významná celoregionální akce – miletínští zástupci se zúčastnili v Hořicích voleb do okresního Národního výboru, později i zemského Národního výboru a volby delegátů pro volbu prozatímního Národního sromáždění.¹⁹¹ Město Miletín mělo právo vybrat celkem sedm volitelů, po jednom zástupci vyslaly jednotlivé politické strany a tři místní organizace.¹⁹² Při jednání v Hořicích Miletín také přednesl své požadavky na okresní, potažmo zemský Národní výbor – šlo především o zlepšení dopravní a poštovní obslužnosti, zvýšení přidělu benzínu pro potřeby MNV a přidělení lékaře do města,

---

¹⁸⁷ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 96–98.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 133.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 118.

¹⁹⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 404, kart. č. 42, *Soupis nepřátelského majetku*.

¹⁹¹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s. 184.

¹⁹² SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 131.

neboť MUDr. Buchar se odstěhoval krátce po revoluci.¹⁹³

Během podzimu došlo k několika opatřením, která se týkala zejména provádění dekretů. Velkou část záznamů, ať již v kronice nebo v zápisech MNV, tvoří zprávy o hospodářských opatřeních a stěhování. 15. října odstoupil z funkce předsedy MNV Václav Haláček, zástupce komunistické strany. Odchod zdůvodnil svým neuspokojivým zdravotním stavem a plánovaným stěhováním do Vrchlabí. V tu samou dobu měl Národní výbor opustit zastupitel František Novák, který zároveň vykonával funkci zapisovatele.¹⁹⁴ Haláčkovým nástupcem byl zvolen Emil Laušman, zástupce národních socialistů. Původně měl být do funkce pouze formálně jmenován, zástupci komunistů ale nesli nelibě nahrazení člena své strany ve výboru a bylo přikročeno k volbě, kde tedy byl oficiálně zvolen převahou zástupců nekomunistických stran. František Novák v pracovním poměru s MNV zůstal, nicméně pouze jako zapisovatel a v městském zastupitelstvu jej nahradil pan Metoděj Zelený.¹⁹⁵ Komunisté nicméně nebyli spokojeni, ani když byl Laušman regulérně zvolen, a požadovali odvolání jednoho národně-socialistického zastupitele a obsazení uprázdněného místa člověkem z vlastních řad. Řady členů MNV opustil na vlastní žádost místopředseda výboru Josef Špringer. Sociální demokraté i lidovci vznesli stejný požadavek a došlo k volbě, v druhém kole měli kandidáti stejný počet hlasů a losem byl do výboru zvolen František Šec za komunisty. Na post místopředsedy zastupitelé zvolili Jana Bocha za sociální demokracii.¹⁹⁶

Vytíženost členů Národního výboru nejlépe ilustrují čísla: v období od 19. října do 18. prosince, tedy za dva měsíce, proběhlo úřadem 556 záležitostí k projednání, z toho byla vyřízena necelá polovina, 235 jednacích čísel. Zápisy o činnosti MNV v tomto období zahrnují celkem 44 stran formátu A4 psaných ručně.¹⁹⁷ V předchozí knize vedení města byla přítom na stejném počtu stran zaznamenána jednání od 20. prosince 1943 do 1. června 1944 včetně.¹⁹⁸ V následujících dvou měsících, od schůze 18. prosince 1945 do

---

¹⁹³ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 127 a 135.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 132.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 143.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 179–180.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 174 a 140–184.

¹⁹⁸ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, bez označení stran. Jde o poslední zápisy z období války před tím, než kniha zápisů končí.

26. února 1946, nápor agendy neustával: úřadem proběhlo 555 jednacích čísel, z toho 294 bylo vyřízeno, 195 vzato na vědomí bez navazujících úkonů a 46 záležitostí posláno jiným úřadům. V tomto období mají zápisy nicméně poloviční počet stran zápisů, a to 23. Většinu záležitostí totiž výbor neprojednával dlouze s vyjádřením všech členů, jako tomu bylo dříve.¹⁹⁹

Poslední zpráva z rušného roku 1945 není datována a týká se odchodu Němců z československého pohraničí. Celkem se počet Němců v okrese Hořice snížil šestkrát, v okrese Dvůr Králové dokonce pětadvacetkrát.²⁰⁰ Možnosti získat majetek Němci zanechaný využilo i několik rodin z Miletína, které měly domek, ve kterém žily, pouze pronajatý. Ke konci roku 1945 byl celkový počet dvě rodiny a čtyři samotní muži, kteří využili možnosti získat vlastní domek a z Miletína se odstěhovali. Tři z nich a rodina textilního dělníka Antonína Michálka se rozhodli věnovat zemědělství a využili nabídky k získání celého statku, další rodina a obuvník Jan Hlavatý zabrali hostinec a domek s dílnou.²⁰¹ Ve městech uvnitř bývalého protektorátu bylo na druhou stranu bytů velký nedostatek, a stěhování bylo tedy nutné korigovat. Byt či dům mohl k užívání získat pouze ten, kdo žádný neměl a mohl prokázat, že o byt přišel za války – ať už šlo o poničení domu vojsky, odebrání majetku v rámci persekucí nebo dotyčný nemohl byt zakoupit dříve kvůli mimořádným opatřením. Za těchto podmínek bylo možné získat i bytové vybavení.²⁰² Možnost přestěhovat se získaly také rodiny s více dětmi žijící v nevyhovujících hygienických a prostorových podmínkách. Dalším důležitým faktorem bylo domovské právo v místě, kde dotyčný o byt žádal, přistěhovalci měli šanci bydlení získat až po místních.²⁰³ Byty udělovala bytová komise, majetek po Němcích byl evidován u Osidlovacího úřadu v Praze, který uděloval povolení k přestěhování prostřednictvím těchto bytových komisí.²⁰⁴ Vlivem vlny odchodu obyvatel spadlo do správy města také množství nevyužité zemědělské půdy. O pronájem zájem nebyl, proto je město bezplatně propůjčilo malým rolníkům k rozšíření jejich

¹⁹⁹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 208 a 185–207.

²⁰⁰ Srovnání počtu z 1.12.1930 a 1.11.1946. Adrian von ARBURG: *Problematika statistického zachycení poválečných demografických poměrů*. In: Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Díl I. Češi a Němci do roku 1945. Úvod k edici. Nakladatelství Zdeněk Susa, Středokluky 2010, s. 61.

²⁰¹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 187.

²⁰² SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 101.

²⁰³ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 383, kart. č. 28, *Bytová péče*.

²⁰⁴ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 160.

vlastních polí.²⁰⁵

K začátku roku 1946 kronika neskýtá mnoho komentářů, většinou píše o běžných záležitostech obce – několik úmrtí významných občanů a opravy v obci. V zápise ze 17. června tohoto roku dokonce zmiňuje "*značně klidnou hladinu života v Miletíně*".²⁰⁶ Město na svých cestách navštívili tři ministři – ministerský předseda Zdeněk Fierlinger, ministr školství Zdeněk Nejedlý a ministr zdravotnictví Adolf Procházka.²⁰⁷ Stále se ale v životě občanů objevovaly dozvuky války, i když už nebyly v ohrožení životy jako dříve. V březnu byly vydány formuláře pro soupis nepřátelského majetku a každý občan musel odevzdat soupis veškerého majetku, který získal od "nepřátel" (nepřátelé byli definováni dle dekretu č. 108/1945 Sb.). Nezáleželo na tom, zda byl majetek darovaný, koupený, vyměněný či daný do úschovy. Předměty zakoupené v obchodě bylo možné si ponechat. Musely se přiznat cenné předměty jako drahé kovy a cenné papíry, umělecká díla, dopravní prostředky či radia, psací stroje a fotoaparáty, stejně tak zařízení provozoven, ale i běžně užívané předměty – vybavení domácnosti či oblečení a prádlo. Kdo majetek nepřiznal, mohl být potrestán pokutou až jeden milion korun nebo rokem vězení a veřejně vyhlášen. Formuláře měly jinou podobu pro obyvatele české národnosti a národností nepřátelských – Češi měli kratší kolonky pro vpisování předmětů a také udávali, jak k majetku přišli a mohl jim být ponechán. Majetek "nepřátel" stále se zdržujících na československém území propadl okamžitě a celý.²⁰⁸ Také začal pracovat mimořádný lidový soud v Jičíně a posléze v Hořicích. Před ním stanuly i tři ženy z Miletína, obviněné z kolaborace. Mezi občany byl o přihlížení soudnímu procesu takový zájem, že místní Národní výbor na líčení prodával vstupenky (za dobrovolný příspěvek), aby byl počet přihlížejících regulován.²⁰⁹

26. května proběhly volby do národního shromáždění. V Miletíně občané kampaň příliš neprožívali, strany se prezentovaly zejména prostřednictvím veřejných přednášek. Oprávněných voličů bylo při přípravách voleb koncem února celkem 985, rozdíl v počtu lístků dobře ilustruje úbytek obyvatel v rámci přesídlování z nejrůznějších důvodů –

---

²⁰⁵ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 229.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 199.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 196–197.

²⁰⁸ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 404, kart. č. 42, *Soupis nepřátelského majetku*. Vyhláška Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy č.j. 395/1946 pres. a formuláře pro přihlašování majetku.

²⁰⁹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 193–194.

nejčastěji se lidé stěhovali za rodinou nebo za novým bytem, který dostali přidělený.²¹⁰ Nejvíce hlasů z celkem 920 odevzdaných hlasovacích lístků obdržela straně národně-socialistická, která měla v obci svoji dlouholetou tradici, a to hlasů 365. Komunisté 268 hlasů, lidovci 225 hlasů, sociální demokracie 61 hlasů, jeden hlasovací lístek byl bílý. Národní socialisté tedy obdrželi téměř 40% hlasů, komunisté 29%, lidovci 24,5% hlasů a sociální demokraté 6,5% hlasů.²¹¹ V okolních malých obcích dopadly volby podobně: v nejvíce obcích šlo o souboj národních socialistů a lidovců, strana sociálně demokratická zvítězila pouze v Želejově, a to s celkovým počtem 13 voličů. Celkem z 1305 voličů v obcích okolo Miletína volilo 236 (18,1%) stranu komunistů, 491 (37,6%) lidovou, 126 (9,7%) sociální demokraty a 452 (34,6%) národní socialisty. Národní socialisté sice měli převahu ve stejném počtu obcí jako lidovecká strana, nicméně spíše v obcích menších a na absolutní počet hlasů zvítězili lidovci, i když rozhodně nešlo o jasnou převahu hlasů. Jediným volebním okrskem v regionu, který se průměrnému výsledku voleb vymykal, byly samotné Hořice. Zde volilo 5172 voličů, z toho 2063 (39,9%) se rozhodlo pro komunisty, 962 (18,6%) stranu lidovou, 733 (14,2%) občanů zaškrtnulo trojku – sociální demokracii a národní socialisty upřednostnilo 1414 (27,3%) voličů. Volby v Hořicích ale ovlivnily celý region, ve výsledku totiž zvítězili komunisté s 33,4% hlasů, druzí skončili národní socialisté s 29% hlasů, třetí strana lidová s 22,8% hlasů a poslední sociální demokraté s 12% hlasů.²¹² Četnost hlasovacích lístků jednotlivým stranám kopírovala pořadí stran v celém Československu.²¹³

Volby do Národního shromáždění ovlivnily i politické složení jednotlivých Národních výborů. Každá strana obdržela počet mandátů v okresním či místním Národním výboru poměrově dle výsledků voleb v místě. V miletínském "obnoveném" MNV získali komunisté 5 mandátů, lidovci čtyři, zástupci sociální demokracie jediný a strana národně socialistická sedm. Lidovci ještě získali jeden mandát přidělený dodatečně. Vedení města se tedy nově skládalo z osmnácti členů Národního výboru, kteří

²¹⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 209.

²¹¹ Tamtéž, *Zápis o volbě ústavodárného Národního shromáždění konané dne 26. května 1946*, na vložených listech.

²¹² SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s. 198.

²¹³ Karel KAPLAN: *Československo v letech 1945–1948. I. část*. SPN, Praha 1991.

složili slib na ustavující schůzi 30. června.²¹⁴ Národní výbor se scházel ve dvou podobách – v tzv. plénu MNV, což byla schůze všech členů konaná zhruba jednou za 2–3 měsíce, a rada MNV, kterou tvořilo šest členů a zapisovatel a která několikrát do měsíce projednávala běžné záležitosti jako žádosti občanů, korespondenci s ONV v Hořicích apod. Pro schválení rozpočtu, velkých výdajů nebo například udělení osvědčení o národní spolehlivosti sporným osobám se scházelo všech osmnáct členů.

Již za války fungoval v obci tzv. "zemědělský útulek", jakýsi ekvivalent pozdější školky, opatrovna pro malé děti, jejichž rodiče byli oba zaměstnání a nemohli být s dětmi doma. V září 1946 byla ale slavnostně otevřená první mateřská školka pro děti od tří let, kam mohly chodit všechny děti z Miletína. Prvními učitelkami byly Anna Sehnalová a Stanislava Suchardová, která dříve působila v zemědělském útulku. Ten změnil působiště – z orelské klubovny na faře byl přemístěn do místního chudobince a byl nadále určen zejména pro děti jeho obyvatel.²¹⁵ Zavedením školky poklesl počet dětí v zemědělském útulku natolik, že se v lednu 1947 na jednání MNV poprvé objevila možnost jeho zrušení.²¹⁶

Taktéž v září byly poprvé od úmrtí prvního prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka připraveny oslavy na jeho počest. V roce 1938, při prvním výročí, byly oslavy odsunuty na neurčito pro nestabilní politickou situaci, potom v období okupace se pochopitelně neslavilo. Těsně po revoluci bylo v obci příliš mnoho práce s ostatními záležitostmi. Ani tentokrát ale oslavy nebyly veliké, byl pouze přednesen projev u Masarykova pomníku. Stejně skromně byl slaven svátek 28. října.²¹⁷ Občané alespoň vyzdobili město, brigády pořádané zejména za účelem úklidu se zúčastnilo celkem 72 osob, navíc mládež pracovala na polích. Bylo uklizeno okolí pomníků, radnice a letního cvičiště, prostory společenského sálu, kde měly probíhat oslavy, a přestěhována knihovna.²¹⁸ Poprvé se také konala slavnost pro uctění obětí války – rohoznický občan Jan Kňourek zahynul v Terezíně a nyní byla na jeho dům upevněna pamětní deska.²¹⁹

²¹⁴ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 257–262.

²¹⁵ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s. 201.

²¹⁶ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 314.

²¹⁷ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s. 202.

²¹⁸ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 293–294.

²¹⁹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s. 198.

20. ledna 1947 byl ustaven Svaz brannosti pod vedením řídicího učitele Josefa Špringera, nadporučíka v záloze, a Jaroslava Kopeckého, poručíka v záloze. Od března se MNV radil o návrhu umístění pamětních desek na domy občanů, kteří se stali oběťmi nacistických persekucí. Šlo celkem o tři domy – dům poslance Josefa Stejskala, lékaře Miroslava Buchara a mlynáře Josefa Erbeny.²²⁰ Plakety navrhl Jaroslav Šulc²²¹ a byly okamžitě schváleny místní osvětovou komisí a umístěny. V tomto období také došlo k významnému incidentu – Rudé Právo několikrát zveřejnilo lživý článek, očerňující miletínské radní. Předseda MNV proto podal žalobu na redakci, vzhledem k tomu, že se viníka vypátrat nepodařilo, nicméně s přihlédnutím k povaze informací muselo jít o občana Miletína a nejspíše byl také členem MNV.²²²

V květnu byly u příležitosti svátku matek Okresní péčí o mládež vyznamenány dvě ženy za výchovu svých dětí – paní Anna Kučerová měla dětí deset, paní Anna Samková sedm. Vyznamenání jim přijeli předat zástupci škol v Hořicích, ONV a MNV.²²³ V tomto aktu můžeme vysledovat začátek pozdější sociální politiky, kdy počet potomků přestal být záležitostí pouze rodiny a je promítán do vztahů občanka–úřad, přičemž ženy s větším počtem dětí jsou zvýhodňovány.

Událost, kterou sledovala celá obec, bylo soudní jednání 13. června na radnici za přítomnosti okresního soudce z Hořic. Miletínský občan Miloslav Kaplan obvinil deset významných občanů Miletína z urážky na cti, neboť na něj v listopadu předchozího roku napsali udání, že zesměšňoval válečný odboj a během okupace pochvalně mluvil o Němcích. Mezi obviněnými byli všichni městští listonoši, strážník Jindřich Tomeš, bývalý starosta Josef Kulháněk a dokonce i současný předseda MNV Emil Laušman. Vzhledem k tomu, že byla žaloba podána déle než dva měsíce od incidentu, soud prohlásil provinění za promlčené a soudní jednání ani neproběhlo.²²⁴

Léto bylo ve znamení srazů a sjezdů velkého množství spolků: 6. července se setkali v Praze legionáři z celé republiky, o týden později se svých sjezdů zúčastnili miletínští

²²⁰ Josef Stejskal byl popraven za schvalování atentátu na Heydricha v červnu 1942, MUDr. Buchar se během domovních prohlídek zdržoval na návštěvě příbuzných ve městě, kde nebyl přihlášen, Josef Erben měl poskytnout přístřeší hledané osobě. Oba byli zatčeni v květnu 1943. SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 83–84 (Stejskal) a 102–103 (Buchar a Erben).

²²¹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 332.

²²² Tamtéž, s. 336.

²²³ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 224. Srov. SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 373.

²²⁴ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 224–225.

komunisté a lidovci, třetího srpna jeli národní socialisté na výroční manifestační sjezd do Náchoda (při té příležitosti byla v Náchodě umístěna pamětní deska na dům poslance Josefa Stejskala, politika popraveného za války), katolíci podnikli několik poutí do okolních farností.

O rok později byl již socialistický režim naplno rozběhnutý a pocíťoval jej snad každý. Například obchodník se střížným zbožím Bohumil Morks neměl všechno zboží přihlášené, při četnické kontrole v lednu mu bylo zabaveno a on sám byl odsouzen k týdnu vězení a měl zaplatit pokutu ve výši 60.000 korun²²⁵ – pro malý podnik šlo o částku v podstatě likvidační. Již dříve byli žáci měšťanských škol "*včleňování do zaměstnání*"²²⁶ na exkurzích do továren v rámci centrálního plánování zaměstnanosti. Stejně tak v podstatě od začátku dvouletky fungoval nábor dorostu do nejrůznějších zaměstnání, která v kraji byla nepopulární či se vůbec neprovozovala – například hornictví. Taktéž v lednu začala jezdit speciální autobusová linka – autobus jezdil "na otočku" střídavě do Hořic a do Dvora Králové, v Miletíně vždy čekal a nocoval. Šlo o usnadnění cesty do zaměstnání občanům, kteří pracovali především v těchto dvou městech. Jako garáž měla být využita stodola u mlýna č.p. 125,²²⁷ zabaveného Kamile Kristenové, která byla souzena pro porušení národní cti a ačkoli byla zproštěna obvinění, mlýn jí nebyl vrácen, neboť šlo o stavbu sloužící obecnému prospěchu.

Únorový převrat kronika nikterak nekomentuje, pouze poněkud stroze podává informace o dění. Vznikaly akční výbory, dění v Miletíně ovlivnil především akční výbor hořický a místní. Vzhledem k faktické likvidaci nekomunistických stran část politických pracovníků měst ukončilo svou činnost, v Miletíně dobrovolně odstoupil předseda MNV Emil Laušman a Josef Špringer byl zproštěn všech funkcí, oba byli zástupci národních socialistů. Tato strana byla zároveň s jejich odchodem úplně rozpuštěna.²²⁸ Špringer dokonce dostal výpověď z bytu, neboť bydlel v rohovém domě na náměstí a velký byt vedle městského úřadu byl potřeba pro pracující. Špringer se pokoušel proti rozhodnutí odvolat, ale byl obviněn ze "*zlehčování veřejné instituce*"²²⁹ – o vystěhování rozhodl místní akční výbor. Nová rada MNV byla sestavena z osob, které

²²⁵ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 224.

²²⁶ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 310.

²²⁷ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 244.

²²⁸ Tamtéž, s. 246.

²²⁹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, inv. č. 1, kn. č. 1, *Zápisy schůzí MNV Miletín*, s. 51.

většinou dosud v městské politice nepracovaly, na radu okresního akčního výboru NF v Hořicích, jejím členům se také přidělily jednotlivé oblasti práce – "referáty". Předsedou MNV se stal ředitel měšťanské školy Veselý.²³⁰ K místní osvětové radě se přidalo kulturní družstvo.²³¹ V tomto období se objevuje množství nařízení z Prahy a z Hořic, u téměř všech z nich je vepsána poznámka "vzato na vědomí"²³² nebo "podá se zpráva negativní".²³³ Z domácích záležitostí jde o vyřizování žádostí o byty, drobné práce v obci nebo vyvěšení ohlášek, také starost o městské finance.²³⁴ Tedy i v tomto období na změny velmi bohatém se ve městě moc věcí nezměnilo. Pouze akční výbor pracoval velmi aktivně a viditelně: již v dubnu 1948 navrhl vypovězení z obce tří občanů, dále převzal agendu osvědčení o národní a politické spolehlivosti. Ne vždy ale se svými žádostmi pochodil u MNV, který musel vše schválit. Z první skupiny občanů navržených k vyhoštění z obce rada místního Národního výboru odsouhlasila pouze nucené vystěhování ing. Emila Celby a proti druhým dvěma se postavila, rozhodnutí o neudělení osvědčení o spolehlivosti vracela akčnímu výboru k přezkoumání.²³⁵

---

²³⁰ Tamtéž, s.13.

²³¹ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, inv. č. 1, kn. č. 1, *Zápisy schůzí MNV Miletín*, s. 40.

²³² Tamtéž, s. 37.

²³³ Tamtéž, s. 36.

²³⁴ Tamtéž, s. 15–59.

²³⁵ Tamtéž, s. 54.

3 VOJENSTVÍ, CPO

Úřady poprvé projevily obavy z německého počínání až 21. května 1938, kdy bylo vyhlášeno mimořádné cvičení vojenské zálohy. Možných důvodů je několik. Údajně bylo cílem zejména zajištění pořádku během nadcházejících voleb do městského zastupitelstva, později se však ukázalo, že se k hranicím blížila německá vojska. Kučera nepíše o přesném počtu odvedených, nicméně šlo o první mimořádnou vojenskou akci v tomto období. Byla také zavedena noční služba na poště, noční hlídky strážníků a požárníků. Do péče o bezpečnost obce se zapojili i členové Sokola.²³⁶

V červenci odjelo několik občanů pracovat na opevňování hranic. Miletínští již pracovali v počtu zhruba padesáti v okolí Náchoda. Dle Kučery nešlo o první odjezd, nicméně o dalších se nezmiňuje.²³⁷ Po vyhlášení mobilizace 24. září 1938 muži rukovali ochotně a odhodláni bránit republiku, ti, kteří nebyli odvedeni, se alespoň zúčastnili cvičení pod vedením řídicího učitele Josefa Špringera.²³⁸ Ten byl obecním zastupitelstvem ustanoven do funkce velitele branné výchovy, zastupován sochařem Václavem Šulcem.²³⁹

Několikrát, zejména začátkem října 1938, město Miletín hostilo cestující československé vojáky. 8. října poprvé prošla Miletínem vojska ustupující z Hostinného do Hořic, následující den byl v Miletíně ubytován 2. hraničářský pluk z Trutnova. Hraničáři byli oblíbení zejména mládeží, neboť nechávali dětem na památku své hraničářské odznaky – mosazné "pejsky". Také se podíleli na obraně města a město jejich přítomností ožilo, zvýšily se tržby hostinských i obchodů a jeden z vojáků, původním povoláním konzervátor, opravil obrazy v městském muzeu.²⁴⁰ Hraničářský pluk v polovině listopadu nahradil 22. pěší pluk z Jičína, který se opět podílel na kulturním a dalším životě obce, 20. listopadu uspořádal koncert vojenské kapely a po zvolení Emila Háchy prezidentem republiky také slavnostní přehlídku.²⁴¹ Pluk se ve městě zdržel měsíc, do 5. prosince. Po vojácích zůstal jen přejmenovaný hostinec

²³⁶ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926 – 1938, s. 241.

²³⁷ Tamtéž, s. 243.

²³⁸ Tamtéž, s. 245 – 246.

²³⁹ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 118, kn. č. 24, *Protokoly městského zastupitelstva*, zápis ze schůze 12. září 1938, s. 387.

²⁴⁰ 25. října část vojáků slovenského a maďarského původu odjela na Slovensko. SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926 – 1938, s. 247–249. Srov. SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 497, kart. 48, *Ubytování vojska*.

²⁴¹ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926 – 1938, s. 250.

Bedřicha Poláka v domě číslo 8 na náměstí, kde Polák přemaloval vývěsní štít "Restaurace" na "Hospůdka" po vzoru písně, kterou vojáci často zpívali.²⁴²

Takřka ihned po obsazení Československa a vytvoření protektorátu byla zrušena československá armáda a nastolena vojenská správa. Čechoslováci byli bráni za nespolehlivé a verbováni do německé armády jen zřídka. Spíše sloužili ve vnitřní obraně, jako četníci nebo členové Civilní protiletectvé obrany (dále CPO). Základ této organizace tvořil v Miletíně místní Sbor dobrovolných hasičů, vzhledem k tomu, že všichni pracovníci byli proškoleni.²⁴³ Na podzim 1939 byli ustanoveni jednotliví velitelé domů, zodpovědní za rizikové chování obyvatel. Vzhledem k těmto opatřením může vyznívat poněkud zvláště fakt, že na začátku října byla zrušena povinnost nočního zatemnění (ne na dlouho, ke konci měsíce byla opět obnovena).²⁴⁴ V srpnu 1940 byli jako nespolehliví z členství v CPO vyloučeni bývalí příslušníci československých legií a důstojníci československé armády. V tu samou dobu byla úředně stanovena pokuta za nedokonalé zatemnění, kterou mohl udělit četník, a to dvacet korun za každé okno.²⁴⁵ 6. prosince téhož roku bylo jako uzavření celé historie československé armády vydáno nařízení zmocněnce branné moci úřadu říšského protektora, dle kterého museli všichni občané i spolky a obce odevzdat veškeré uchovávané předměty, související s československou a rakousko–uherskou armádou.²⁴⁶

Od 24. května do 16. června 1941 pobývalo v celém hořickém okrese okolo deseti tisíc německých vojáků. Šlo o vojáky, kteří bojovali v Řecku a Jugoslávii a do Čech byli poslání na dovolenou. Miletín hostil zhruba 250 vojáků z celkového počtu a byli ubytováni doslova kde se dalo – důstojníci v zámku, dále v hostincích a dílnách, vojenské vězení pro ty, kteří porušili daná pravidla pobytu, bylo v obecním chudobinci. Na cizí vojsko ve městě bylo nahlíženo sice s počátečními obavami (například okresní úřad v Hořicích zakázal vyzvánět kostelními zvony mimo určené časy, aby vojáci nebyli rušeni), ale také městu něco přinesli – opravili městské koupaliště, které pro chladné počasí nakonec příliš nevyužili, a také uspořádali koncert vojenské hudby. Dle

---

²⁴² SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926 – 1938, s. 251.

²⁴³ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 304, kart. č. 18, *Živelné pohromy, hasičský sbor*.

²⁴⁴ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 27.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 48.

²⁴⁶ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis z 3. 2. 1941, bez označení stran.

Kučerovy kroniky se za svého pobytu chovali zdrženlivě až přívětivě, nevyvolávali neshody a jen neradi odjížděli, někteří si Miletín na památku fotografovali. Odjeli z nádraží v Ostroměři směrem do Polska, odkud vedení německé armády plánovalo vpadnout do Ruska.²⁴⁷ Život v Miletíně se tím vrátil víceméně do zajetých kolejí, i když ne úplně – zvony nezačaly vyzvánět tak často a dlouho jako před příjezdem vojsk a kupodivu až koncem června byly ustanoveny protipožární hlídky v lesích a na polích, přičemž se činnosti museli zúčastňovat všichni muži kromě příslušníků četnictva (příslušníci CPO se do hlídek museli zapojit také), což přineslo práci navíc zemědělcům, už tak zaneprázdněným snahou o co nejvyšší výnos z promrzlé a pozdě zaseté úrody. O dva měsíce později bylo ustanoveno, jak si mají hlídky počínat v případě setkání s různými typy bomb. V říjnu vzrostlo nebezpečí leteckého útoku natolik, že bylo nařízeno, aby bylo v každém domě neustále několik dobře dostupných nádob naplněných vodou pro potřeby hašení.²⁴⁸ V létě 1942 byly nalezeny na polích podivné koule, veliké zhruba jako mužská pěst, které údajně měly snadno vzplanout a byly rozhazovány nepřátelskými letadly za účelem zničení úrody. To vedlo k vyhlášece o ochraně polní úrody – souboru nařízení, jak si mají rolníci počínat, aby nezapřičinili požár. O hořlavé koule se postarali a na dodržování protipožárních opatření během žni dohlíželi městští strážníci, ne však nadlouho: obecní strážníci nebyli dle nového nařízení o policejním dozoru považováni za uniformovanou jednotku a proto nesměli dále nosit uniformy ani nebyli počítáni mezi četníky. Četnictvo dále fungovalo.²⁴⁹ Od jara 1943 bylo nutné mít v každém domě soubor předmětů pro hašení případného požáru a pokud měl dům sklep "*pod úrovní okolí půdy, opatřen nouzovými východy a ochranou proti střepinám*"²⁵⁰ byl povinen jej vyklidit od veškerých hořlavých předmětů a dát sklep k dispozici jako kryt. Také se musela vyndat vnitřní okenní skla a půdy domů měly být jedinou místností. V tomto nařízení můžeme sledovat období tzv. totální války, do kterého německá říše vstupovala a ve které se nacistický režim dostával do krize – připouštělo se, že Německo není nenapadnutelné a neporazitelné, což je zcela

²⁴⁷ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 60–61. Vstup Německa do války s Ruskem byl ohlášen 22. června. (tamtéž, s. 62)

²⁴⁸ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 500, kart. č. 48, *Četnictvo, ochranná stráž*. Srov. SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 63–64.

²⁴⁹ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 86–87.

²⁵⁰ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 501, kart. č. 48, *CPO*.

v kontrastu s propagandou z úplného začátku války. Jako hlavní protiletecký a protipožární kryt měly fungovat klášterní sklepy, kvůli jejich zatopení a navíc sporům s majiteli, manželky Volšíkovými, město funkční kryt v podstatě nemělo.²⁵¹ Významnější činnost měla organizace až v roce 1945, při únorových náletech na Prahu a Pardubice byl dokonce vyvolán poplach pro celé město. Za květnového povstání členové konali noční hlídky v obci a drželi požární pohotovost. Bezprostředně po utlumení revoluce nastoupili k vojenské službě muži, narození v letech 1906–1915, tedy poněkud netypicky muži třiceti– až čtyřicetiletí.²⁵² Dle mého šlo snahu zajistit vojenskou ochranu republiky a využít k tomu muže, kteří prošli vojenským výcvikem ještě před válkou (v roce 1938 jim bylo 22–32 let). Po válce byla československá armáda ve značně horším stavu, mnoho důstojníků bylo popraveno a chyběli zkušení vojáci. Úplně noví vojáci šli k odvodu v srpnu a šlo o ročníky 1917–1923, tedy muže 22–28leté. Odvedeno bylo 44 mladíků z celkem 60.²⁵³

---

²⁵¹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůzí konaných ve dnech 22.4.1943, 11.5.1943 a 20.5.1943, bez označení stran.

²⁵² SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 170.

²⁵³ Tamtéž, s. 182.

4 HOSPODÁŘSKÝ VÝVOJ

V Miletíně se nacházelo několik velkých podniků, které zaměstnávaly velkou část obyvatelstva. K největším patřila tkalcovna firmy Dlabola, která v období těsně před válkou zaměstnávala téměř tři stovky zaměstnanců, Lokeschova výrobní limonád a lihovin a továrna na gumové zboží v majetku Ing. Emila Celby na Trotince, která začala vyrábět pět druhů gumového zboží začátkem roku 1939.²⁵⁴ Podniků se dotklo již samotné vyhlášení protektorátu – suroviny a zboží začaly být odváženy do Německa ZDROJ a některá nařízení prozatímní vojenské správy se týkala i hospodářství, ačkoli to ještě nebylo podřizováno válce. Tyto vyhlášky ale neměly kýžený efekt – v polovině září musela zmíněná tkalcovna, zaměstnávající 270 miletínských občanů, z nedostatku surovin ke zpracování, vyhlásit dnem pracovního klidu kromě soboty i pondělí a ke konci měsíce bylo 50 pracovníků propuštěno.²⁵⁵ A propouštění mělo pokračovat, jak vypráví Miroslav Holan: *"Potom se v textilce pracovalo jen každý druhý týden – byly dvě party dělníků a střídali se po týdnu, aby tu práci měli aspoň nějakou. Náš tatínek vyplácel podporu v nezaměstnanosti a vždycky v sobotu si postavil stoleček u nás do chodby a ti dělníci, kteří zrovna ten týden nebyli ve fabrice, chodili k nám celé dopoledne pro tu podporu. Bylo to lepší než prostě půlku pracovníků vyhodit."*

Při odstavci o zaměstnávání se sluší i připomenout nucené práce v Německu. Od začátku okupace probíhal nátlak na protektorátní obyvatele, aby šli pracovat pro říši. Ačkoli se okupovaný stát potýkal s nezaměstnaností, Německu pracovní síly naopak chyběly. Zpočátku byli pracovníci pozitivně motivováni k odchodu, především příslibem značně vyšší mzdy, nicméně propaganda dělníkům zamlčela i podstatně vyšší životní náklady v Německu, ani pracovní podmínky nebyly tak dobré, jak bylo slibováno. Už ke konci roku 1939 ale nezaměstnaní v protektorátě neměli nárok na podporu v nezaměstnanosti, pokud práci pro říši odmítli. O dva roky později byli do práce povoláváni stále mladší obyvatelé a nyní již velkým tlakem, někteří pracovníci z Německa dokonce utíkali. V poslední fázi války, v rámci opatření "totálního nasazení", došlo dokonce i k odebírání pracovníků z jiných, méně potřebných zaměstnání, aby se udržel běh válečné výroby. Na vrcholu tohoto režimu hospodářství,

²⁵⁴ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 122, kn. č. 28, *Protokoly městské rady v Miletíně*, zápis ze schůze dne 14.2.1939, bez označení stran.

²⁵⁵ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939 – 1952*, s. 18.

v dubnu 1944, pracovalo v říši více než 400.000 obyvatel protektorátu.²⁵⁶

Hostinský Jaroslav Konopáč už v říjnu 1939 žádal městské zastupitelstvo o úpravu nájemného vzhledem ke snížení výnosu hostince a toto rozpoutalo dlouhé jednání o celkově zhoršené situaci živnostníků i zaměstnanců. Aby se zastupitelstvo vyvarovalo další žádosti o snížení nájemného, stanovilo pevně daný nájem 5.000 korun ročně (Konopáčův návrh byl 30 korun za každý hektolitr piva). Při tomto jednání také zazněl předpoklad zvyšování nezaměstnanosti a zhoršování celkové situace. Na programu jednání bylo také vyhlášení povinného nedělního klidu v obchodech a pondělního klidu v holičstvích. Obchody prozatím na neděli uzavřeny nebyly s odůvodněním, že neděli využívají pro nákup obyvatelé přilehlých malých obcí.²⁵⁷ (Nedělní klid byl vyhlášen až později, 1. června 1941.)²⁵⁸ Koncem září došlo vzhledem k nedostatku k zavedení přidělového systému formou potravinových lístků.²⁵⁹ Pravidelně byly také konány sběry surovin – textilu, papíru či kovů, zapojovala se i školní mládež.

První zima v období války, na přelomu let 1939 a 1940, byla ve znamení pomalého přetváření hospodářství na válečné, což pocítili i civilní obyvatelé, kteří tímto byli omezeni. V lednu 1940 byly zavedeny poukazy i na nákup oděvů a obuvi a omezena výroba železného zboží, kávu bylo možné v malém množství získat pouze na předpis lékaře. 30. září vydal ministr průmyslu, obchodu a živností vyhlášku o spotřebě textilního zboží, dle které nebylo možné koupit žádný textil bez příslušného odběrného lístku, nicméně vše potřebné stále bylo víceméně k dispozici. Vyhláška byla ještě tento rok prepisována a upřesňována.²⁶⁰ Někdy se přes všechna omezení objevily i zvýšené přiděly potravin, tedy v době, kdy bylo dané potraviny vybráno víc, než bylo v plánu.²⁶¹ Na druhou stranu se některé přiděly krátily v podstatě od začátku – 21. srpna 1940, tedy ani ne rok od začátku války a navíc mimo hlavní topnou sezonu, byl úplně zakázán přiděl paliva pro shromažďovací místnosti, kostely a muzea.²⁶² Domácnostem mohlo být uhlí už od května prodáváno v maximálním množství 50kg/týden, živnostem

²⁵⁶ Jan GEBHART, Jan KUKLÍK: *Dramatické i všední dny...* s. 49–53.

²⁵⁷ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 118, kn. č. 24, *Protokoly městského zastupitelstva*, zápis ze schůze 24. října 1939, s. 421.

²⁵⁸ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939 – 1952*, s. 61.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 19.

²⁶⁰ *Zimníky jen na odběrné poukazy*. Národní politika číslo 339 ze dne 6. 12. 1940, s. 5.

²⁶¹ *Tento měsíc opět zvýšený přiděl vajec a Příděl selského másla pro cukráře a pekaře*. Národní politika číslo 187 ze dne 7.7. 1940, s. 5.

²⁶² SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939 – 1952*, s.38.

potřebným pro zajištění obyvatelstva dle potřeby a ostatním podnikům maximálně 100 kg uhlí týdně.²⁶³ Dřevo, které někdo z občanů uchovával ve větším množství, než bylo přípustné (doslova: "*nemírné hromadění zásob palivového dřeva*"),²⁶⁴ muselo být prodáno obecnímu úřadu. Dle vyprávění Miroslava Holana bylo ale možné odkoupit pro topení zbytkové dřevo, které nebylo počítáno jako palivové: "*Tatínek vždy po kácení koupil ty pařezy, museli jsme si je sami vykopat. Nejhorší byly borovice s hlubokými kořeny. Pokaždé si je nechal vyrovnané na kupičce, tam na stráni u potoka, a šel shánět povozníka, který by mu je odvezl domů. Jednou přijel s vozem a pařezy nikde. Tak se ptal po městě, jestli někdo neviděl někoho s fůrkou pařezů, a někdo mu řekl, že viděl Tonda Munzarovýho, syna starosty z Úhlejova, jak si nějaký pařezy vez. No tak tatínek šel za ním a byl to on kdo nám je ukrad, a nějak se dohodli, že je ten Tonda dovezl až k nám před dům a víc se to neřešilo.*" Obecní škola měla od 3. února do 4. března 1940 uhelné prázdniny pro nedostatek uhlí k vytápění budovy školy.²⁶⁵ V prosinci téhož roku se poprvé zmiňují nákupní poukazy i pro toaletní potřeby, které ale měly omezenou platnost pouze na šest týdnů.²⁶⁶

Každý, kdo porazil vepře, byl povinen odevzdat získaný tuk – sběrné místo v Miletíně bylo u řezníka Josefa Erbena v domě číslo 266, stejně tak majitelé domácího ptactva odváděli ročně 60 vajec za každou chovanou slepici u mlékaře Václava Samka, bytem v domě číslo 17. Poslední lednový den roku 1940 se uskutečnil odvod koní – zemědělcům z Miletína a několika okolních vesnic bylo zabaveno a obvedeno na shromaždiště v Hořicích celkem dvanáct zvířat, v květnu šest dalších.²⁶⁷ V srpnu 1940 nastal i povinný odvod brambor – na město Miletín připadalo odevzdání 68 metrických centů potravin, alespoň je však město od zemědělců vykupovalo, 100 kg brambor za 60 korun. Bylo také zakázáno kupovat mléko přímo od zemědělců – ti jej museli nejdříve prodat mlékárně a až ta mléko distribuovala mezi spotřebitele. V kronice je zmíněno, že se tak dělo kvůli nutnému odtučnění mléka před jeho spotřebou, nedovedu

²⁶³ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze 28. 5. 1940, bez označení stran.

²⁶⁴ Nutno dodat, že zmíněné "nemírné hromadění" znamenalo už 1m³ dřeva. SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze dne 20.8. 1941, bez označení stran.

²⁶⁵ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939 – 1952*, s. 51.

²⁶⁶ *Prodej toaletního mýdla*. Národní politika číslo 339 ze dne 6.12.1940, s. 5.

²⁶⁷ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939 – 1952*, s. 35 – 37.

ale posoudit, zda je tato informace pravdivá a také poněkud zvláště vyznívá to, že samotní rolníci mohli mléko od svých zvířat konzumovat rovnou a prodávali pouze jeho přebytek. Přitom ale produkce mléka do roku 1940 stoupala.²⁶⁸ Troufám si proto říci, že mléko bylo shromažďováno u mlékařů spíše kvůli evidenci množství vyprodukovaného mléka než kvůli zdraví, jak zněl oficiální důvod. Mluví pro to i fakt, že mléko bylo shromažďováno v družstevní mlékárně ve Dvoře Králové, tam přerozděleno a posláno zpět do miletínských obchodů a že po domech 6. prosince obcházeli četníci a zalepovali plné nádoby s mlékem, aby znemožnili domácí výrobu másla a tvarohu. Ten samý den proběhlo sčítání drobných hospodářských zvířat, "*prý za účelem statistickým*".²⁶⁹ Takováto omezení množství koupených potravin a základních potřeb nahrávala černému obchodu – samozřejmě za mnohonásobně vyšší ceny než ty, které byly vyhláškou stanoveny již na začátku období protektorátu.²⁷⁰ Miletínští posílili četnické hlídky právě za účelem sledování a potírání "*pokoutného obchodu*", jak se můžeme dočíst v zápise ze schůze správní komise z 11. února 1941. Zhoršením celkové hospodářské situace trpěla i obec, nejen samotní obyvatelé – miletínští radní se snažili občanům co nejvíce ulehčit, např. odevzdávané potraviny od občanů město vykupovalo či upravilo nájmů živnostníkům dle jejich sníženého výdělku, na druhou stranu se například zpožďovalo zavedení elektřiny v obci a projekt výstavby kanalizační sítě byl pro nedostatek prostředků zastaven úplně, ačkoli město mělo možnost obdržet na stavbu příspěvek od Českého zemského ústředí obcí, měst a okresů.²⁷¹ Později ve stejném roce se stavba sice rozběhla, ale pouze v několika ulicích (např. Arnoldova či Na Parkáni) a šlo jen o odtoky vody ze silnice, obytné domy nebyly připojeny. Také byla pro nedostatek benzínu úplně zastavena autobusová doprava o víkendech a svátcích a ve všední dny byla povolena pouze pro dopravu do zaměstnání. Pro miletínské to znamenalo zavedení autobusové trasy Hořice – Miletín – Dvůr Králové nad Labem a zpět.²⁷²

²⁶⁸ SOKA Jičín, f. Písemná pozůstalost Josef Špringera, inv. č. 9, kart. č. 1, *Poznámky o průběhu II. sv. války*, s. 1.

²⁶⁹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 38 – 41.

²⁷⁰ *Potrestaní zdražovatelé*. Národní politika číslo 232 z 21. 8. 1940, s. 5.

²⁷¹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůzí 28.5.1940 a 18.6.1940, bez označení stran. Kanalizace byla plně dle pamětníka zavedena až v polovině padesátých let a každý si musel sám vykopat připojení svého domu, stejně tak jako dříve na vodovod. SOKA Jičín, f. MNV Miletín, inv. č. 1, kn. č. 1, *Zápisy schůzí MNV Miletín*, s. 46.

²⁷² SOKA Jičín, f. Písemná pozůstalost Josefa Špringra, inv. č. 9, kart. č. 1, *Poznámky z průběhu II. sv. války*, zápis z 29.4.1941, bez označení stran.

Nedostatek ale pokračoval: za zhoršeného počasí a silného sněžení v zimě 1941 nebylo mléko vykupováno, neboť nebylo možné jej dopravit, nicméně bylo aspoň nařízeno z něj doma vyrábět máslo, aby nepřicházelo nazmar. Tuhá zima se podepsala i na úrodě – pracovat na polích bylo možné až v dubnu, přestože stále bylo chladno a v noci i mírné mrazy, ještě 8. května je připomínáno sněžení a první ovocné stromy začaly kvést až koncem května. Nedostatek sadového ovoce vedl ke zvýšenému zájmu o ovoce lesní, konkrétně o borůvky, kterých je v lesích okolo Miletína a Zvičiny hojně i v dnešní době. Jedna denní povolenka pro sbírání borůvek byla prodávána za pět korun, za deset korun pro celou rodinu, a ve dnech nejsilnějšího sběru bylo jen v Miletíně na povolenkách vybráno až tisíc korun denně. Kilo borůvek bylo možné prodat v okolních obcích za pět korun, ve vzdálenějších městech, například v Hradci Králové, i za dvojnásobek.²⁷³ Kvůli slabé úrodě byly v srpnu zavedeny lístky i na brambory a rolníci, kteří od září prodávali svou úrodu volně bez lístků (povětšinou známým) byli pokutováni.²⁷⁴ Od podzimu byla vzhledem k slabé úrodě nařízená povinná dávka z ovoce, občané nesměli nosit obilí na umletí do mlýna, stejně tak dostávat mouku přímo od mlynáře – potraviny tedy stát kompletně vykupoval a obyvatelé si je museli zpětně koupit v obchodech, čímž měl stát dokonalou kontrolu nad množstvím vyprodukovaných a spotřebovaných potravin. Malý mlýn v majetku rodiny Erbenových byl dokonce zastaven úplně a rolníci museli pečlivě vyplňovat hlášení o vyprodukovaných a doma spotřebovaných potravinách, údaje byly ověřovány úředními návštěvami. Město mělo několik úředních komisí, z nichž každá byla zodpovědná za zjišťování stavu jednoho druhu potraviny – byla například komise mléčná, komise zemědělská, komise pro dobytek či komise pro vydávání potravinových poukazů. Také několikrát proběhlo sčítání drobného domácího zvířectva.²⁷⁵ Za druhého stanného práva proběhlo mimo kontroly obyvatel také sčítání hus a předpokládalo se, že se jich majitelé dobrovolně vzdají. Další sčítání drobného hospodářského zvířectva se uskutečnila 2. prosince.²⁷⁶ Úroda ovoce byla po dlouhé zimě na začátku roku 1941 stále slabá a bylo nařízeno veškerou půdu využít pro pěstování potravin.²⁷⁷ V říjnu 1942

²⁷³ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 58, s. 60, s. 62–63 a s. 72.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 63.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 64–66.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 90.

²⁷⁷ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis

proběhla ve Dvoře Králové okresní výstava ovoce, druhá část probíhala začátkem listopadu v Hořicích. Z Miletína vystavovalo své ovoce celkem pět zemědělců. Nabízí se otázka, proč byla výstava takto načasována – zda šlo o náhodu, či tím okresní úřad něco sledoval. Povinná účast zástupců ze všech obcí mluví pro to, že šlo o zběžnou kontrolu letošní úrody v kraji, která byla dle všech dokumentů slabá, nicméně přesná čísla sbírána nebyla. V prosinci téhož roku byly sníženy příděly mléka dospělým osobám na polovinu, a to jak koncovým odběratelům, tak samotným rolníkům. Na konci roku také došlo na povinné dávky potravin, které rolníci platili městu.²⁷⁸

Začátkem roku 1943 se opět silněji projevoval válečný nedostatek. Škole trvale chybělo dříví k vytápění učeben, městský elektrikář žádal zvýšení odměn, neboť městská elektrická síť byla v takovém stavu, že nebylo možné přijímat jiné zakázky. Objevovaly se další dávky a přírážky, hned v lednu například přírážka k nákladům na dopravu automobilem nebo vozem taženým koněm. Hospodářská komise byla posílena o další tři členy, aby mohla lépe kontrolovat přebytky potravin.²⁷⁹ Pro účely výroby zbraní byly již dříve sejmuty a odvezeny k roztavení kostelní zvony, průběžně byl sbírán využitelný odpad (zde se angažovala zejména školní mládež), v březnu ale přišla "*mobilisace ušlechtilých kovů*"²⁸⁰ a město se usneslo dokonce na výměně klik u dveří v celé obci za kliky z kovů, které byly pro válku nepoužitelné, aby mohlo kliky původní, často mosazné, odevzdat. Také musely být sejmuty a odevzdány měděné a bronzové pomníky s výjimkou pomníků, které měly "*zvláštní umělecký, historický nebo vlastivědný význam*".²⁸¹ Město se pokusilo ubránit bustu rodáka Karla Jaromíra Erbena, i ta ale musela být odevzdána. Taktéž v březnu byla úředně snížena jateční váha vepřů i dobytka (na 70 a 250 kg). V době nedostatku zvířata nebyla tak dobře krmená jako dříve, v tomto nařízení vidím tedy snahu zajistit stále stejné množství odevzdaného masa – s nižší minimální jateční váhou mohlo být poraženo více zvířat a také trvalo kratší dobu, než váhy zvíře dosáhlo. O rok později, v březnu roku 1944, je poprvé zmíněno zabavování majetku ve prospěch Německa – byly pořizovány soupisy zařízení

---

ze schůze dne 8.9.1942, bez označení stran.

²⁷⁸ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 89–90.

²⁷⁹ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůzí 17.1.1943 a 20.1.1943, bez označení stran.

²⁸⁰ Tamtéž, zápis za schůze konané dne 4.3.1943, bez označení stran.

²⁸¹ Tamtéž, zápis ze schůzí konaných ve dnech 18.3.1943 a 8.4.1943, bez označení stran.

v domácnostech a podnicích, které byly převedeny do německého vlastnictví.²⁸² V období "totální války" se již Německo nepokoušelo vytvořit obraz protektorátu, který je říší chráněný před válkou, nýbrž jej naprosto otevřeně využívalo jako zdroj surovin a pracovní síly. Podstatně klesaly příděly potravin, zatímco životní náklady rostly. Jen o několik měsíců dříve byli někteří obyvatelé totálně nasazení v továrnách pro válečnou výrobu, někteří v Německu, velká část v továrně firmy Junkers ve Dvoře Králové a v její pobočce v Hořicích. Těmto pak byla zastavena platnost jejich živnostenských oprávnění k výkonu jejich původního povolání, po šesti měsících nečinnosti úplně odňata.²⁸³

Brzy po revolučních událostech začal Místní Národní výbor udělovat koncese těm, kterým byly za války odebrány. MNV se také již od revoluce zabýval nezaměstnaností – v Miletíně šlo o 96 mužů bez stálého zaměstnání, kteří měli být zapojeni do pracovního procesu. Také určil národní správce tam kde bylo potřeba dle dekretu prezidenta republiky číslo 5 ze dne 19. května.²⁸⁴ Dekret přesně definoval národně nespolehlivou osobu a také určil, kterého majetku se zavedení národní správy týká – šlo především o majetek, nabytý po 29. září 1938 – a také určoval pravomoce jednotlivých Národních výborů. Místní Národní výbor mohl sám určit národního správce podniku zaměstnávajícímu dvacet zaměstnanců a méně, parcele o menší ploše než padesát hektarů, obytnému domu a jakémukoli dalšímu majetku s hodnotou nižší než půl milionu korun.²⁸⁵ Hospodářská politika okresu a města se potom zaměřila na standardní problémy obce, zejména se občané snažily zajistit základní zemědělskou i průmyslovou výrobu pro pokrytí základních potřeb města. Bylo zakázáno využívat automobily pro účely soukromých cest, stejně tak využívat benzinové přístroje – benzinu byl nedostatek.²⁸⁶ V červenci proběhla akce "*Kdo nepracuje, ať nejí*" a každý, kdo si přišel vyzvednout své potravinové lístky, se musel prokázat potvrzením o zaměstnání. Toto se

---

²⁸² Tamtéž, zápis ze schůze konané dne 30.3.1944, bez označení stran.

²⁸³ Pavel ZEMAN (ed.): *Válečný rok 1944 v okupované Evropě a v Protektorátu Čechy a Morava*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2015, s. 93. Srov. SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 30.3.1944, bez označení stran.

²⁸⁴ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 56–59.

²⁸⁵ *Předpis č.5/1945 Sb. ze dne 19. května 1945*. Plné znění. Zakonyprolidi.cz. [online]. cit. 18.3.2016. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-5>

²⁸⁶ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 302, kart. č. 18, *Bezpečnost obyvatel, motorová vozidla*.

netýkalo dětí, penzistů, žen v domácnosti a těch, kteří byli hlášeni jako podnikatelé.²⁸⁷ Byla určena bytová komise, která měla za úkol přezkoumávat žádosti o přidělení domu či bytu jednotlivým obyvatelům – byt mohl být přidělen tomu, kdo o něj za války z různých důvodů přišel. Množily se ale i žádosti na přestěhování "do lepšího". Toto již výnos zemského Národního výboru neupravoval a přidělení bytu těmto žadatelům bylo plně v kompetenci bytové komise, resp. místního Národního výboru.²⁸⁸ Postupně byl od občanů sbírán další, movitý majetek, který získali od Němců nebo Rusů, zejména dražší a užitečné předměty – rádia, přenosná kamna, fotoaparáty, jízdní kola. Tyto byly shromážděny u vedení města a zapůjčovány na žádost, většinou pro služební účely zaměstnanců obce.²⁸⁹ Bylo možné si ponechat majetek, který měl majitel v držení před 29. zářím 1938 nebo jehož původ mohl doložit.

S radostí byl potom přijat dekret prezidenta republiky z 19. října o obnově československé měny – veškeré peníze – české koruny, protektorátní koruny i koruny slovenské – měly být vyměněny v poměru 1:1 za mince a bankovky nové koruny československé (Kčsl). Staré oběživo mělo být neplatné u od prvního listopadu téhož roku.²⁹⁰ Ten samý den složili slib budoucí národní správci – slíbili plenu místního a okresního Národního výboru, že budou funkci vykonávat svědomitě a s ohledem na veřejný prospěch.²⁹¹ Při určování správců měli mít přednost účastníci válečného odboje.²⁹² Podniky v majetku národně spolehlivých osob fungovaly dál. O týden později, 25. října, došlo k prvnímu zestátnění i těchto podniků – týkalo se podniků nad 400 zaměstnanců. V Miletíně byla tedy zastátněna tkalcovna firmy Dlabola, přetvořena na závod, předána do péče závodní rady a její dělníci museli v den oslav zestátnění průmyslu povinně poslouchat rozhlasový projev Bohumila Laušmana a Klementa Gottwalda.²⁹³ Tkalcovna se později stala závodem národního podniku Přádely a tkalcovny bavlny Jaroměř.²⁹⁴ Další dva velké podniky – Celbova "gumovka"

---

²⁸⁷ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 89–90.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 102.

²⁸⁹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 56.

²⁹⁰ *Předpis č. 91/1945 Sb. ze dne 19. října 1945*. Plné znění. *Zakonyprolidi.cz*. [online]. cit. 12.3.2016. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-91>

²⁹¹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 141.

²⁹² Tamtéž, s. 290.

²⁹³ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s.185.

²⁹⁴ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, inv. č. 1, kn. č. 1, *Zápisy schůzí MNV Miletín*, s. 11.

a stáčírna limonád a alkoholických nápojů rodiny Lokeschových – měly zaměstnanců méně, a tak se jich zestátnění netýkalo.²⁹⁵

Přes všechny provedená opatření, směřující ke zlepšení hospodářské situace, došlo už v prosinci 1945 k nedostatku a tedy ke zdražování – výrazně to pocítili dělníci, kteří za práci dojížděli, neboť nejprve došlo k navýšení cen jízdného jak autobusů, tak vlaků. Nicméně to nebylo jediné odvětví, kterého se zdražování dotklo – občané jej pocítili i při nákupu potravin a základních životních potřeb. Kučera uvádí jako příklad ceny mléka, které stouply na více než dvojnásobek.²⁹⁶ Pro ušetření topiva měli zaměstnanci MNV v prosinci povinnou dovolenou mezi svátky, aby se v kancelářích nemuselo topit.²⁹⁷ Nicméně na nejchudší obyvatele město pamatovalo – k Vánocům dalo všem školním dětem a obyvatelům chudobince na vlastní náklady spravit boty, užito bylo při tom kůže, která byla v zajištěném majetku, městu tedy nevznikla žádná ztráta.²⁹⁸

V říjnu 1946 byl občanům představen první dvouletý hospodářský plán. Zasahoval nejen do výroby národních podniků, ale i do soukromého sektoru. Podniky a továrny v majetku soukromníků hrály velkou úlohu zejména v oblasti lehkého průmyslu, v zemědělství pak drobní rolníci. Plán se soustřeďoval zejména na poválečnou obnovu, jeho cílem bylo dostat se v horizontu dvou let na předválečnou úroveň hospodářství (s ohledem na úbytek obyvatel). Nebyly stanoveny konkrétní úkoly ani mzdový plán, což jsou neoddelitelné části pozdější podoby státem řízeného hospodářství. Předpokládal zejména zvýšení zaměstnanosti.²⁹⁹ Jeho základním kamenem bylo "*plniti to, co se určí*."³⁰⁰ Nicméně v Miletíně byla zaměstnanost již dříve kontrolována a od července 1945 bylo dokonce vydání potravinových lístků podmíněno předložením dokladu o zaměstnání. Proto se hospodářský plán města de facto nijak nedotkl, je pouze zmíněn jako událost, nicméně běh místního hospodářství neovlivnil. Pouze ve velkostatku musel být založen rybník, aby mohlo být chováno určené množství ryb.³⁰¹ Žactvo a dorostenectvo si prošlo několika exkurzemi do různých podniků, aby se

²⁹⁵ Celbova továrna byla spravovaná národním správcem, nicméně v tuto dobu ještě nebyla zestátněná. V případě prokázání Celbovy nevinny mu měla být navracena.

²⁹⁶ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 185–186.

²⁹⁷ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 302, kart. č. 18, *Bezpečnost obyvatel, motorová vozidla*.

²⁹⁸ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 168.

²⁹⁹ Václav PRŮCHA a kol.: *Hospodářské a sociální dějiny Československa v letech 1918–1992. 2. díl období 1945–1992*. Doplněk, Brno 2009, s. 155–157.

³⁰⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 306.

³⁰¹ Tamtéž, s. 395.

podpořil zájem o zaměstnání v průmyslu.³⁰² Na všechny občany bylo apelováno, aby se účastnili brigád v podnicích v okolních městech, často byla vyhlášena brigáda uhelná. Nezřídka byl dokonce určen počet mužů, kteří se mají k brigádě dostavit, nicméně neúspěšně – vzhledem k náročnosti vlastního zaměstnání byl na brigádách pracovníků nedostatek. Například na uhelnou brigádu v Trutnově, vyhlášenou 16. června 1947, se z požadovaných deseti mužů přihlásil pouze jeden.³⁰³ Na druhou stranu, práci v místě bydliště se nikdo nebránil, při žních pomáhalo na polích velkostatku patnáct osob po dobu tří týdnů.³⁰⁴

V březnu 1947 otevřel místní Národní výbor po dlouhé době otázku městské kanalizace. V této době kanalizace sestávala zejména z vyzděných odtokových struh podél silnic, které při dešti odváděly vodu ze silnice. Připojení jednotlivých domů na kanalizaci bylo plánováno již před válkou, nicméně v té době na stavbu nebyly prostředky, dostupný materiál ani potřebná povolení. Nicméně výstavba základní infrastruktury v nezničených městech nebyla zahrnuta do dvouletého hospodářského plánu a nebylo tedy možné získat povolení ke stavbě v celém rozsahu. Dle projektanta, ing. Davida, který měl kanalizaci rozvrhnout, byly očekávané náklady okolo sedmi až osmi milionů korun, Národní výbor ale disponoval jen desetinou částky. Bylo proto odhlasováno opravit stávající kanalizaci a nechat udělat přesný projekt, nicméně zatím nestavět.³⁰⁵ Pouze se po částech objednával a kupoval potřebný materiál, vzhledem k tomu, že tak velké množství by nebylo možné sehnat najednou. Někdy šlo o prkna, jindy zase o betonové roury, tolik nedostatkové, v lednu 1948, těsně před započatím stavby, město koupilo kanálové mříže a poklopy. Železobetonové roury ale stále chyběly, dodávající firma odmítla dodat materiál pro stavbu, která nebyla schválena dvouletým hospodářským plánem.³⁰⁶

Těsně po únorovém převratu začaly čistky a definitivní znárodňování: v polovině února byli bez udání důvodu krátce vzati do vazby Josef Laušman a Emil Celba, Celbův podnik byl brzy na to vzat do národní správy, stejně tak Lokeschova továrna na výrobu

---

³⁰² SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 310.

³⁰³ Tamtéž, s. 352.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 355.

³⁰⁵ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 323–324.

³⁰⁶ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, inv. č. 1, kn. č. 1, *Zápisy schůzí MNV Miletín*, s. 5 a s. 35.

lihovin a miletínský velkostatek v majetku Stýblových.³⁰⁷ Do konce roku 1949 byly zrušeny všechny koncese a i drobné podniky, například prodejny potravin, převzaly velké společnosti. Jako záminka pro odebrání koncese sloužilo v podstatě cokoli – mohlo jít o zboží, které nebylo všechno přihlášené, stejně tak ale o nevyhovující jiné poměry živnostníka.³⁰⁸ Častý důvod byl také "*ohrožený plynulý chod výroby a hospodářského života*"³⁰⁹ v podniku, jako v případě velkostatku v majetku Stýblových.

---

³⁰⁷ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, ukl. č. 342, Kronika 1939–1952, s. 245–246.

³⁰⁸ SOKA Jičín, f. ONV Hořice, inv. č. 83, kn. č. 83, *Živnosti koncesované*. Jde o seznam podniků a živnostníků v okrese včetně začínajících poboček prodejen národních podniků a u každého zápisu je uvedeno, který podnik se v místě nacházel dříve. Někteří živnostníci byli pro svůj prohřešek souzeni, o těch se potom lze dočíst ve fondu SOKA Jičín, f. TNK Hořice v Podkrkonoší.

³⁰⁹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, inv. č. 1, kn. č. 1, *Zápisy schůzí MNV Miletín*, s. 18.

5 SPOLEČENSKÝ A KULTURNÍ VÝVOJ

5.1 Kolaborace

Co se týče kolaborantů ve městě, jsem bohužel z velké části odkázaná na vyprávění pamětníků. Z oficiálních zdrojů jsou známa pouze stanoviska místního lidového soudu, který měl vyšetřit veškerá obvinění. Z kroniky víme, že občané odvezení k výslechu do Hradce v září 1943 byli odvezeni na základě udání tří žen, které byly i s rodinami po válce souzené jako kolaborantky. Šlo o rodinu Hofmanových, rodinu Šimkových a rodinu Kopřivových.³¹⁰ Kopřivovi bydleli v prvním domě za potokem směrem k Miletínským Lázním a ke Zvičině, kde bylo stanoviště německých vojáků. Je to na cestě ze Zvičiny na náměstí, kam vojáci chodili nakupovat – často chodili pro perník k Erbenovi, pro kořalku k Lokeschům a pro maso k řezníkovi Jindřichu Hofmanovi.³¹¹ Hofmanovi bydleli v Arnoldově ulici nedaleko náměstí, v místě, kde se ulice rozděluje a její levá část ubíhá k potoku. Šimkovi nedaleko nich. Miroslav Holan se smíchem konstatoval, že "*všickni miletínský kolaboranti byli z naší ulice.*" Hofmanovi dokonce měli vedle protektorátního i říšské občanství. Pátého května 1945 byli Šimkovi zadrženi, Božena Kopřivová se udala četníkům sama a Hofmanovi nebyli k nalezení. Ke konci války se pokusili utéct, bohužel není známo, co se s nimi stalo. Šimkovi byli zadrženi a vězněni v Hořicích, odkud byli 6. května po opětovném obsazení Hořic německým vojskem převezeni do Chomutova, potom do Teplic a nakonec pracovali v Bavorsku. Tam je propustila příjezdší americká armáda a nakonec byli nalezeni v Novém Hradci Králové a převezeni opět do věznice v Hořicích.³¹² Paní Kopřivová byla z vazby propuštěna, neboť zatím nebyl ustanoven lidový soud pro hořický region.³¹³ Nicméně o několik zápisů dále v knize schůzí MNV je zmiňována jako držená ve vazbě u okresního soudu v Hořicích, její propuštění totiž vzbudilo silný negativní ohlas obyvatel a tak se místopředseda MNV Josef Špringer zasadil o její umístění zpět do vazby – oficiální důvod zněl, že bez povolení opustila místo svého bydliště, kde se měla zdržovat po dobu vyšetřování.³¹⁴ Její manžel Antonín nemohl získat osvědčení o národní

³¹⁰ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 105.

³¹¹ Ten byl mezi místními znám hlavně tím, že kupoval od pohodného maso nemocných zvířat, které se prodávat nemělo, nicméně v době nouze obyvatelé kupovali i to.

³¹² SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 105. Srov. SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 181.

³¹³ Tamtéž, zápis z veřejné schůze MNV konané dne 30.8.1945, na vložených listech, bez označení stran.

³¹⁴ Tamtéž, s. 180–181.

spolehlivosti, dokud by se neprokázala její nevina, její švagr Karel Kopřiva za války uzavřel v Říši sňatek s ženou německé národnosti a měl před přidělením osvědčení prokázat, že před sňatkem nepřijal německé občanství.³¹⁵ V seznamu smíšených manželství z archivu královéhradeckého oberlandrátu nicméně Kopřiva jmenován není.³¹⁶

Nespolehlivé občany určoval Národní výbor, byla to v podstatě jeho první agenda. Zajišťoval majetek kolaborantů včetně kolaborantů domnělých a přiděloval majetek správcům z řad místních spolehlivých občanů. Zde považuji za zajímavý fakt, že byl zajištěn i majetek podnikatele Ing. Emila Celby, majitele továrny na gumové zboží, který založil továrnu krátce před válkou po svém návratu z Ameriky. Byl tedy politicky "prozápadne" orientovaný, ale nejsou známy žádné doklady o jeho kolaboraci, údajně měl německým vojákům prodat některý ze svých patentů. Dle výpovědi Miroslava Holana, který u Celby několik let pracoval jako účetní, udání na Celbu napsala jeho manželka, která se v té době stýkala s vlivným zástupcem komunistické strany krejčím Krkonoškou a s Celbou se chtěla dát rozvést. Dalším obviněným z kolaborace byl dokonce miletínský farář Resler, po několika protestech občanů bylo trestní oznámení stáhnuto – provinil se tím, že přítomným německým vojákům sloužil mše v němčině. Majetek všech obviněných byl dán do správy jiným občanům Miletína do doby, než se záležitost vyjasní u soudu.³¹⁷ Celba byl propuštěn 4. července a svůj podnik dál spravoval pod dozorem dosavadního národního správce svého podniku Karla Janáčka.³¹⁸ Dle zápisů ze schůzí MNV se tak ale nestalo proto, že by se prokázala Celbova nevina, ale proto, že se v továrně začaly hromadit objednávky zboží a jedině Celba věděl, jak gumovou hmotu vytvořit a upravovat. Proto za něj město zaplatilo poměrně vysokou kauci 200.000 korun a žádalo urychlení vyšetřování jeho případu. Celba měl režim domácího vězení, nesměl se s nikým stýkat kromě svých dětí (s těmi pouze v továrně a za přítomnosti národního správce), měl přesně vymezenou dobu, kdy se může pohybovat v továrně a při nutných pochůzkách musel být doprovázen svým domácím Karlem Nálevkou, který byl dozorem nad vězněm pověřen.³¹⁹ Nedlouho po jeho

³¹⁵ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 128.

³¹⁶ SOA Zámorsk, f. Oberlandrát Hradec Králové, inv. č. 3, kart. č. 1, *Smíšená manželství*.

³¹⁷ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 164, 167 a 173.

³¹⁸ Tamtéž, s. 177.

³¹⁹ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 73

propuštění bylo očekáváno zatčení manželky Marie Celbové.³²⁰ Stíhání obou manželů bylo z nařízení mimořádného lidového soudu v Jičíně zastaveno v březnu 1947.³²¹

Druhá vlna trestání "kolaborantů a zrádců" nastala 18. prosince, dle dekretu prezidenta republiky o potrestání provinění proti národní cti vznikla z nařízení Okresního národního výboru v Hořicích komise, která měla tyto osoby vyhledávat. Komise byla čtyřčlenná, jedním z členů byl miletínský občan Josef Laušman, a určila si cíl "*očistu veřejného života na Hořicku*".³²²

21. ledna 1946 proběhlo první líčení mimořádného lidového soudu v Jičíně, který později začal působit i v Hořicích. Jako hlavní soudní místnost sloužila hořická sokolovna pod Gotthardem. Pro velký zájem veřejnosti byly dokonce dopředu prodávány vstupenky na soudní líčení, prodej vstupenek zajišťovaly městské úřady okolních měst. 15. dubna byly tímto mimořádným lidovým soudem odsouzeni první občané Miletína – šlo o Annu Šimkovou a Boženu Kopřivovou, o týden později, 23. dubna, proběhl soud s Josefou Hofmanovou. Všechny tři ženy byly obviněny z udavačství – na podzim roku 1943 bylo několik českých vlastenců odvezeno k výslechu na jejich podnět. Všechny byly odsouzeny k doživotní ztrátě cti, první dvě navíc k doživotnímu vězení, Josefa Hofmanová měla strávit tři roky v pracovním táboře a jejich veškerý majetek propadl státu.³²³ Ke spolehlivosti všech tří rodin měl možnost se vyjádřit i miletínský Národní výbor. Ten se shodl, že ani jeden z posuzovaných "*nepožívá dobré pověsti*".³²⁴ Jindřichu Hofmanovi, manželovi Josefy Hofmanové, bylo trestní stíhání v listopadu pozastaveno.³²⁵ Další obviněnou z kolaborace byla Kamila Kristenová, majitelka mlýna č. p. 125, která ale souzena nebyla, pouze pozbyla československé státní občanství a nemohla tedy získat osvědčení o národní spolehlivosti. V roce 1942 se vdala za Němce Kristena, nicméně při několikatém slyšení u soudu prokázala, že se v roce 1930 hlásila k české národnosti, i po sňatku s Kristenem vystupovala jako Češka a ačkoli německé občanství dostala automaticky jakožto

---

a 77–78.

³²⁰ Tamtéž, s. 115.

³²¹ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 317 a s. 320–321.

³²² SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 186.

³²³ Tamtéž, s. 193–196.

³²⁴ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 194.

³²⁵ Tamtéž, s. 297.

manželka německého státního příslušníka, nikdy o něj nežádala ani nevyužívala jeho výhody.³²⁶ V roce 1949 jí proto bylo uděleno osvědčení o národní spolehlivosti, mlýn ale již do svého vlastnictví nezískala, neboť šlo o výrobní podnik sloužící k obživě. Ten dostal stejně jako Celbova továrna národního správce, byl ale mimo provoz. Na schůzi 17. října 1946 bylo rozhodnuto mlýn zkonfiskovat a uvést jej do provozu, obytné prostory měly být v období bytové krize využity jako byty pro učitele a prostory mateřské školky, hlavní místnost potom ke kulturním účelům.³²⁷ Celbově továrně byla národní správa v březnu 1947 na žádost zaměstnanců podniku úplně zrušena a Celba ji opět získal do svého vlastnictví. S vrácením nesouhlasili zástupci KSČ, nicméně ONV jejich protest zamítl – vzhledem k tomu, že byl Celba úplně zproštěn veškerých obvinění, měl na navrácení majetku plné právo.³²⁸ Osobní majetek osob, které byly pro kolaboraci odsouzeny, byl vyhláškou ze dne 25. listopadu 1947 bez náhrady zkonfiskován státem. V Miletíně šlo o domy manželů Šimkových a Boženy Kopřivové. Dům třetích kolaborantů, Hofmanových, byl stále obydlen, neboť Jindřich Hofman byl zproštěn obvinění, nicméně jeho manželka pozbyla majetkové právo vztahující se k danému domu.³²⁹

5.2 Kulturní život městečka

Město žilo velice bohatý kulturní život. Na začátku roku 1938 ve městě působilo celkem 28 spolků nejrůznějšího zaměření – Sokol, Orel, Okrašlovací spolek, spolek divadelních ochotníků Erben, sbor katolických paní a dívek, Sbor dobrovolných hasičů atp. Ve městě bylo také muzeum, čtyři veřejné knihovny a pak knihovny spolků.

5.2.1 Sousedské zábavy a městské slavnosti

Většina kultury ve městě, alespoň z počátku, velmi vycházela ze spolkové činnosti, nicméně jednou velkou kapitolou, na kterou v souvislosti s Miletínem nelze zapomenout, jsou oslavy rodáka Karla Jaromíra Erbena. Byly velmi oblíbené a samozřejmě se na přípravě podílely i spolky. Může se zdát, že si místní občané na

³²⁶ SOKA Jičín, f. TNK Hořice v Podkrkonoší, inv. č. 218, kart. č. 4, *Kristenová Kamila*.

³²⁷ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 292.

³²⁸ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 222.

³²⁹ Tamtéž, s. 228.

těchto povolených slavnostech kompenzovali zakázané slavení dalších svátků – výročí narození a úmrtí prezidenta Masaryka nebo svátek 28. října.

21. listopadu 1940 uplynulo přesně sedmdesát let od úmrtí básníka a do oslav se zapojili snad všichni obyvatelé města – byly slavnostně položeny věnce k Erbenově pomníku na náměstí, proběhly dvě výstavy a beseda, vyšlo speciální číslo regionálního časopisu *Hořícký obzor* a nové vydání *Kytice*, v Hořicích bylo hráno divadlo a na několika místech proběhla veřejná recitace Erbenových básní.³³⁰

V podstatě všechny obci spolupořádané sousedské slavnosti a aktivity občanů sestávaly z oslav nejrůznějších svátků. Státní svátek 28. října byl samozřejmě zrušen a jeho slavení bylo přísně trestáno, podobně svátek práce 1. května se nahradil běžným pracovním volnem. Náboženské svátky a poutě ale znamenaly vítané zpestření a uvolnění života v městečku a často se do Miletína sjížděli i návštěvníci z okolí k dubnové pouti do Miletínských lázní. Nicméně již v roce 1940, v souvislosti s přetvářením hospodářství na válečné, byly všechny svátky úředně přeloženy na neděli, aby pracovníci nepřišli o jediný pracovní den. Toto opatření bylo od počátku určeno k trvání jen "*do konce války*".³³¹

Velmi oblíbené byly i taneční zábavy – často pořádané spolky – Sokolem, Orlem či hasičský bál apod. Spolky ale byly od srpna 1940 pod přísným dohledem úřadů a každá zábava musela být povolena okrensím úřadem. V tomto roce se taneních zábav uskutečnilo celkem 13. O rok později proběhl zábavných večerů stejný počet, nicméně vzhledem k okamžitému zákazu jakýchkoli tanečních zábav, vydanému 6. dubna 1941, pouze tanečních pouze pět a ve zbylých případech šlo o přednášky, besedy či vystoupení – město navštívil cirkus a také v Sousedském domě dvakrát vystoupil kouzelník. Později se objevovaly sportovní závody, turnaje v kopané, koncerty a podobně.³³²

Náboženská obec zařitovala množství přednášek, vedených nejrůznějšími osobnostmi. Přednášky se velmi často týkaly české národní historie a nebo víry – často se přednášelo o životech svatých či zajímavých poutních místech. Nešlo ale pouze o regionální záležitost: v srpnu 1940 bylo na magnetofon zachyceno zvonění miletínských zvonů a poté na velikonoční pondělí 14. dubna 1941 vysíláno v rozhlase i s přednáškou

³³⁰ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 40.

³³¹ Tamtéž, s. 44.

³³² Tamtéž, s. 58.

pražského redaktora.³³³ Objevují se nicméně i nové státní oslavy, které byly většinou nařízené a Národní souručenství dokonce distribuovalo mezi občany letáky a vlajky. Novým "státním svátkem" se stalo například výročí připojení protektorátu do Říše, vvěšením vlajek a zvoněním kostelní zvonkohry byl oslavován válečný postup Německa. V roce 1943 se konaly prakticky pouze oslavy státních svátků – z bohatého kalendáře náboženských oslav, poutí a posvícení zůstala pouze jediná, a to pouť v Miletínských Lázních. Ovšem bez průvodu, průvody všeho druhu byly zakázány i po skončení stanného práva, kdy zákaz vešel v platnost. Dále v tomto roce proběhlo pouze jedno slavnostní hraní na varhany v kostele, kterého se ujal profesor Wiederman, varhaník pražského kláštera Na Slovanech, při příležitosti poutní slavnosti, která byla nicméně dílem nařízení značně chudá. Poslední slavností v tomto roce bylo červencové cvičení a přehlídka sboru dobrovolných hasičů, které bylo s nadšením sledováno i ostatními občany města.³³⁴ O rok později se již slavnosti Vzkříšení, 8. dubna, konala pouze průvodem po kostele s účastí celkem pěti osob – kněze a rodiny Stýblových z velkostatku(dříve zámku). Podobně červnová slavnost Božího těla se konala pouze formou průvodu po zámecké zahradě, nicméně zde mohlo být přítomno více účastníků. Výročí vzniku protektorátu a Hitlerovy narozeniny byly slaveny poněkud velkolepěji: vyvěšením vlajek a velkým koncertem, kam se dostali pouze písemně pozvaní hosté, povětšinou ředitelé větších podniků a institucí. Také poměrně velké slovo v pořádání kulturních akcí měla místní pobočka Kuratoria pro výchovu mládeže. Samozřejmostí bylo i množství přednášek, na rozdíl od dřívějších témat, jejichž výběr měl účel čistě zábavný a poučný, měly přednášky nyní charakter osvětový až tendenční. Například ve škole bylo dětem přednášeno o nakažlivých chorobách, zemědělcům o hospodářském soutěžení, dvakrát proběhla přednáška o negativním vlivu bolševismu a také o požární ochraně města.³³⁵ V období revoluce převzali ruští vojáci i kulturu – na některých místech sedávali na ulicích a hráli na různé hudební nástroje a zpívali i tančili, místní je rádi poslouchali i se ke zpěvu přidávali. Organizovaná kulturní akce v tomto období

---

³³³ Původně mělo být zvonění vysíláno již 6. dubna, ten den ale Německo vstoupilo do války s Jugoslávií a rozhlas se celý den věnoval projevům, proslovům a vyhláškám. SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 58. Nahrávání zvonění a slavnostní vyzvánění za účelem zachycení na magnetofonový pásek proběhlo 25. srpna 1940 (tamtéž, s. 38).

³³⁴ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s.107–108.

³³⁵ Tamtéž, s. 120–122.

proběhla jediná, a to byl Ruský večer 12. května v sále radnice. Nejprve vedoucí vojsk vedl přednášku o dění na východní frontě za války, potom jednotliví vojáci předvedli divadelní představení, několik kouzelnických triků a i vystoupení skupinky akrobatů.³³⁶ Po revoluci se téma přednášek příliš nezměnilo, seznamu kulturních akcí dominují dva projevy příslušníků komunistické strany, které občané poslouchali povinně, a valné hromady znovuzaložených spolků. Již v tomto roce se konalo několik tanečních zábav, některé za přispění ruských vojáků. Také se rozhlasovými přednáškami připomnělo výročí úmrtí Karla Jaromíra Erbena a 16. září byla slavnostně s bohatým doprovodným programem odhalena Erbenova busta, která byla nalezena na sběrném místě bronzových předmětů v Praze a umístěna na původní místo.³³⁷ O rok později bylo sté výročí velkého požáru města – v roce 1846 lehla popelem více než polovina města a budovy byly potom vybudovány kamenné. K tomuto výročí ve škole proběhla výstava péčí Svazu československé mládeže a muzejního odboru Okrašlovacího spolku. Bylo vystaveno mnoho zajímavých exponátů, například reliéf náměstí dle malby z roku 1830, jejímž autorem byl Jan Nepomuk Lhota, první kronikář města.³³⁸ Co se týče přednášek a besed, které byly oblíbenou kratochvílí během války, v tomto roce šlo především o politické a správní záležitosti, dále valné hromady a veřejná zasedání spolků či MNV. Často se přednášky týkala vysvětlení nového nařízení nebo nového uspořádání. Nešlo ale o přednášky s účelem pobavit a poučit, jako bylo zvykem dosud. Nicméně to vlastně nebylo potřeba. Konalo se celkem šestnáct plesů a maškarních zábav, dále bezpočet sportovních událostí a besídky jednotlivých spolků, pod vedením mistra Maliny z Hořic proběhly i taneční kurzy. Samozřejmostí byly i náboženské poutě a posvícenské slavnosti, stejně tak oslavy státních svátků, spolky slavily svá různá výročí.³³⁹ Lze z toho vyvodit, že přednášky byly tedy pouze náhradou za běžný zábavný program obyvatel, neboť se ani před válkou, ani nyní po ní neobjevují v takové míře jako během zákazu dalších zábav.

³³⁶ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 166.

³³⁷ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletín, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 80. Srov. SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 126–137.

³³⁸ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 200.

³³⁹ Tamtéž, s. 205–207 a 210–215.

5.2.2 divadlo a biograf

Spolek divadelních ochotníků Erben byl velice činný a nastudoval několik her ročně. Nebyl ale jediný, kdo se v kultuře angažoval – svá představení hráli i sokolové nebo členové Orla. Ani okupace nezastavila dramata českých autorů a v češtině také hraná, například 19. listopadu 1939 členové TJ Sokol Miletín sehráli hru *Vojnarka* od Aloise Jiráska. Spolek divadelních ochotníků Erben si hry připravoval i sám, buď na motivy klasické literatury a známých příběhů, nebo hry s výchovným efektem (např. hru *Dnes poroučí tatínek*, hranou 26. srpna 1939 při příležitosti studentského festivalu *Radost ze života*). Celkem bylo v jednotlivých letech hráno her: v roce 1939 6 představení, z toho 1x Sokol, 1x Orel, 4x spolek Erben;³⁴⁰ v roce 1940 21 představení (7x Erben, 9x Sokol, 3x Orel, 2x Osvětová komise Národního souručenství). Zatímco v roce 1939 bylo hráno méně představení a hry byly většinou motivované klasickým dramatem či literaturou, o rok později byly hry hrány dvakrát nebo třikrát ve stejném obsazení a divadelní spolky si hry sami psaly a režírovaly. Myslím si, že je to kvůli postoji okupantů k české kultuře – české hry nebyly sice zpočátku války vysloveně zakázány, originální hry byly ale mnohem jistější téma. Politická závadnost představení by mohla finálně vést až k nucenému rozpuštění celého spolku. Divadlo bylo také vítanou zábavou pro ostatní občany v těžkém čase války a proto se ochotníci snažili vyhnout jakýmkoli problémům s výběrem představení.

Dále v roce 1941 14 představení (2x Erben, 3x Sokol, 4x Orel, 2x mládež Národního souručenství, 3x spolek Ochrana matek a dětí). Můžeme vidět, že činnost spolku Erben byla utlumena. Osobně si myslím, že toto může souviset s úmrtím klempíře Bedřicha Poláka z domu číslo 85 na konci roku 1940 nebo začátkem roku 1941 (datum úmrtí se v různých zdrojích liší), který je zmiňován jako velmi činný člen a hybná síla spolku.³⁴¹ Stejně tak klesá vliv Sokola a Orla, kteréžto spolky byly nyní pod přísným dohledem a všechny akce pro veřejnost pořádané těmito spolky musely mít zvláštní povolení. V roce 1942 se uskutečnilo 18 her, převážně v režii divadelního spolku Erben a také několikrát hrály hostující soubory v nedalekých Hořicích. Celkem 9 her sehráli místní divadelní ochotníci, nicméně pouze 5 originálních a 4 reprízy. Dále členové Orla nastudovali 4 hry a hostující divadelní soubory sehrály celkem 5 představení. O rok

³⁴⁰ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 21.

³⁴¹ Tamtéž, s. 55 a 67.

později ale proběhlo představení pouhých jedenáct, z toho jednu a jednu reprízu sehrály děti ze zemědělské školky pod vedením učitelky Milady Matějovské a všechny zbylé spolek Erben. Celkem šlo o 5 originálních her (navíc jednu hru dětí), až na jednu z nich byly všechny reprízované.³⁴² Od ledna 1943 byla určena nová pravidla pro pronajímání hlavního sálu radnice, kde se představení často konala. Pronájem (tedy již ne bezplatné propůjčení) musel být hlášen správní komisi 4 týdny předem, půjčení židlí pro diváky bylo za příplatek, stejně jako využití toalety pro návštěvníky a dřevo na topení po dobu konané akce si pořádající spolek musel zajistit sám.³⁴³ Pořadatel také musel zajistit požární dohled a personál, např. šatnáře. Lze v tomto vysledovat neustále se zhoršující hospodářskou situaci malého města a snahu ulehčit městu finančně i jinak všude kde se dalo, ačkoli dle slov předsedy správní komise "*městu nejde o to, učiniti ze sálu výdělečný podnik, nýbrž zavést jednou pro vždy pořádek*".³⁴⁴ Divadelní spolek Erben měl v nájemní smlouvě z roku 1912 dáno, že může využívat místnost bezplatně pro představení i zkoušky. Spolek měl toto projednat na své schůzi, výsledek schůze však není znám. Zástupce spolku Erben na schůzi správní komise napadal také nutnost vlastní vytápění místnosti a město spolku nabídlo, že od něj odkoupí divadelní jeviště a zřídí kulisárnu.³⁴⁵ Z toho můžeme usoudit, že placení nájmu pro představení a zkoušky by znamenalo značné utlumení činnosti spolku. Nakonec byla situace vyřešena spolu se smlouvou s majitelem cestovního biografu Václavem Dykovským. Cestovní kinematograf dostal určené provozní podmínky až v polovině roku 1943: Dykovský se stal hlavním nájemcem společenského sálu v budově radnice. Měl městu platit 2000 korun ročně za pronájem sálu, navíc 10 korun týdně za vývěsní ceduli. Také se dle smlouvy měl sám starat o odvedení daně ze zábavy, stejně tak si měl opatřit dřevo na topení a světlo. Vstupenky prodávalo město samo a určitá částka z každé vstupenky byla věnována městskému chudobinci. Měl také smlouvu se spolkem Erben: bylo rozhodnuto spolku uvolnit místnost pro celkem 12 vystoupení ročně (po třech na jaře a na podzim a každé představení mohlo být jedenkrát opakováno).³⁴⁶ Dykovský sál ale

---

³⁴² Tamtéž, s. 91–92 a 107.

³⁴³ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletiny, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletině*, zápis ze schůze konané dne 28.1.1943, bez označení stran.

³⁴⁴ Tamtéž, zápis ze schůze konané dne 30.4.1943, bez označení stran.

³⁴⁵ Tamtéž, zápis ze schůze konané dne 30.4.1943, bez označení stran.

³⁴⁶ Tamtéž, zápis ze schůze konané dne 30.4.1943, bez označení stran.

po několika měsících působení opustil a místnost byla nabídnuta novému biografu, který vedl František Vacek.³⁴⁷ Ten se s městem rychle sžil a dokonce nabídl uspořádání několika představení, z nichž by byl zisk použit na stavební úpravu radničního sálu.³⁴⁸ Velice rychle si našel své diváky – koneckonců moc jiných povolených způsobů zábavy nebylo – a od 15. června, kdy začal promítat, "*do konce roku mnoho zajímavých filmů ukázal*".³⁴⁹ Miroslav Holan vzpomíná: "*Posílali mu nové filmy na kotoučích, snad dokonce z Prahy. Já jsem s bratrem roznášel pozvánky na promítání po domech, pokaždé jsme sesbírali včerejší a rozdali letáky na další film. Za to jsme pak mohli do biografu zadarmo, to bylo něco pro kluky.*" Divadelní spolek samozřejmě působil dál, nicméně opět byl snížen počet představení na pouhé jedno a jedno opakování. Dle mého nebyl důvodem nově vyměřený nájem sálu pro divadlo, ale zejména to, že občané měli nyní k dispozici biograf téměř každý den a divadelní představení tedy nebylo bráno jako tak výjimečná událost jako dosud. Dále ve městě několikrát sehrály představení celkem tři hostující divadelní soubory. 1. září 1944 byla činnost všech divadel, varieté a kabaretů úředně přerušena z důvodu potřeby pracovní síly a herci byli totálně nasazeni, povětšinou v "Junkerse".³⁵⁰ První divadelní představení po revoluci bylo odehráno až koncem srpna a do konce roku celkem 8 představení, všechna v režii spolku Erben, jedno představení – Gogolův "Revizor" – bylo nastudováno a hráno ve spolupráci s divadelním spolkem ze Dvora Králové. Celkem hráno pět nových her a tři reprízy.³⁵¹ Spolek Erben také dostal zpět do užívání společenský sál radnice, a to za podmínek, které platily při prvním uzavření smlouvy v roce 1926.³⁵² Nicméně v dalším roce, 1946, nastudoval pouhé tři hry a hrál celkem sedm představení, dále ve městě několik dní pobývala, ale nehrála kočující divadelní společnost pod vedením Františka Smažíka. Členové Sokola, Orla ani školní mládež žádný výstup nepřipravili, jak bylo zvykem v letech před zákazem divadelních představení.³⁵³ Dle mého názoru to může souviset s pravidelným promítáním biografu "Vlast", který se usídlil natrvalo v sále

³⁴⁷ SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze konané dne 15.6.1943, bez označení stran.

³⁴⁸ Tamtéž, zápis ze schůze konané dne 15.7.1943, bez označení stran.

³⁴⁹ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 109.

³⁵⁰ Pavel ZEMAN (ed.): *Válečný rok 1944...* s. 87. Srov. SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 119.

³⁵¹ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 126.

³⁵² SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 125.

³⁵³ SOkA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 205.

radnice a promítal několikrát týdně – každý víkend a někdy i ve středu. Kino pokračovalo v provozu i po odstěhování majitele Vacka, do své správy jej převzalo město.³⁵⁴ Divadlo začalo ztrácet na atraktivitě, oproti tomu kino dokonce přinášelo do obecního rozpočtu nezanedbatelnou sumu – ročně šlo o více než 80.000 Kčs. Po centrálním snížení ceny lístků Správou státních kin o čtvrtinu se město proti rozhodnutí odvolalo a žádalo výjimku, neboť šlo o výrazné přilepšení do obecního rozpočtu, v této době trvale schodkově vedeného, a ztráta 21.000 Kčs ročně by byla příliš velká. Nakonec město reagovalo snížením odměn zaměstnancům kina na únosné minimum, za které byli ochotni pracovat. Zazněl dokonce návrh propustit ředitele kina a jeho provoz přidat do agendy zapisovatele MNV bez zvýšení odměn. Nakonec se z několika členů MNV, ochotných vykonávat funkci zadarmo s podmínkou, že nebudou osobně přítomni při každém promítání, vytvořil poradní sbor, který provoz kina zajišťoval administrativně. Na platu ředitele kina tedy bylo ušetřeno 200 Kčs měsíčně, celkem 1.200 Kčs ročně, o úspoře díky úpravě platů promítače a biletářek nejsou doklady. Po Správně státních kin navíc město požadovalo snížení poplatku za zapůjčení filmů.³⁵⁵

5.2.3 Sokol a Orel

Miletínský Sokol vyvíjel poměrně velkou aktivitu co se týče jak aktivit jednoty, tak účasti na aktivitách Československé Obce Sokolské. V červenci 1938 se zdejší Sokolové účastnili X. všesokolského sletu na Strahovském stadionu v Praze, kde mimo jiné cvičili muži ve známé skladbě Přísaha republiky od Františka Pecháčka, která byla v napjaté předválečné atmosféře vnímaná jako demonstrace síly a odhodlanosti Sokola.³⁵⁶ V činnosti Sokol včetně miletínské jednoty pokračoval i za druhé republiky a zpočátku i za okupace – samozřejmě nebyly umožněny regionální slety či oslavy státních svátků (postihováno bylo například shromažďování se za účelem oslavy svátku 28. října), ale cvičení a další činnost spíše na úrovni jednoty či spolupráce několika mála jednot fungovala. Zlom přišel v srpnu 1940 – bylo zakázáno nošení jakýchkoli spolkových uniforem kromě cvičebních úborů. Sokol tak přišel o svoji reprezentaci. Již

³⁵⁴ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 210 a 229.

³⁵⁵ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 364 a s. 378–379.

³⁵⁶ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, neuspořádáno, Kronika 1926 – 1938, s. 243.

v červenci bylo přitom zakázáno pořádání tanečních zábav, které pořádal hlavně Sokol. Obec mohla zábavu povolit ve výjimečných odůvodněných případech a pouze v určené dny. Sokol tedy už v červenci přišel v podstatě o veškerou činnost kromě samotného cvičení, mohl se pouze spolupodílet na divadelních představeních a pořádání větších obecních slavností a poutí.³⁵⁷ Občané ale o zábavu ochuzeni nebyli, i když Sokol nemohl být podepsaný pod akcí jako hlavní organizátor, stále se na pořádání akcí podílel.³⁵⁸ Šestáho dubna 1941 byl celý den rozhlasový program související s válkou s Jugoslávií, do níž Německo tímto dnem vstoupilo, a v rozhlase byl mimo jiné úředně vyhlášen zákaz tanečních zábav a zákaz jakékoli sokolské činnosti, jednota mohla pouze formálně vlastnit a spravovat svůj majetek. Dle výnosu Karla Hermanna Franka se v Sokole scházeli lidé pracující proti okupační moci, po zachycení odbojové organizace Obrana národa se ukázalo, že velkou část členů tvoří příslušníci Sokola a organizace "*jeví zcela jednoznačně nepřátelský postoj vůči Německu*".³⁵⁹ Organizace byla úplně rozpuštěna 11. října 1941. Oficiálním důvodem byla taktéž koncentrace Sokolů mezi zatčenými odbojáři a gestapo mělo dokonce prokázat styky s emigranty v Anglii.³⁶⁰ Sám náčelník Sokola Antonín Pechlát se přiznal k činnosti, směřující k rozvrácení státu.³⁶¹ Za zmíněný považuji fakt, že den rozpuštění sokolské organizace se v různých pramenech liší – někdy se uvádí už onen šestý duben, kdy sokolská činnost zanikla fakticky a majetek měl přejít do správy státních orgánů, nicméně ideologie a sportovní cvičení zůstalo zachováno. Jako památný den sokolstva je dnes označen osmý říjen, kdy došlo k největší vlně zatýkání funkcionářů a činitelů sokolského odboje. Osmý říjen byl také zmíněn v telegramu, který poslal Heydrich Hitlerovi a ve kterém popisoval dosavadní průběh období stanného práva.³⁶² Ale až zveřejněním rozkazu v novinách *Der Neue Tag* 11. října 1941 byla sokolská organizace úplně rozpuštěna. Je s podivem, že protektorátní tisk věnoval rozpuštění tak významné organizace jen

³⁵⁷ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze 30.7.1940, bez označení stran.

³⁵⁸ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939 – 1952*, kapitola *Události a zábavy*, s. 49–50.

³⁵⁹ Jan WALDAUF: *Sokol. Malé dějiny velké myšlenky*. Atelier IM, Luhačovice 2007, s. 75.

³⁶⁰ Jan Boris UHLÍŘ: *Ve stínu říšské orlice*. Nakladatelství Aleš Skřivan, Praha 2002, s. 132.

³⁶¹ SOKA Jičín, f. Písemná pozůstalost Josefa Špringera, inv. č. 9, kart. č. 1, *Poznámky z průběhu II. sv. války*, zápis z 1.10.1941, bez označení stran.

³⁶² Robert KVAČEK, Dušan TOMÁŠEK: *Obžalována je vláda*. Themis, Praha 1999, s. 43.

několik řádků, a to ještě se značným zpožděním.³⁶³

Následně dle přípisu okresního úřadu v Hořicích z 25. listopadu 1941 musely být odstraněny veškeré památky na Sokol – vymazání sokolského znaku z pomníku padlých i ze sokolovny (ta se oficiálně stala obecní tělocvičnou, ačkoli je v kronice i zápisech Správní komise dále jmenovaná jako sokolovna) a přejmenování Tyršovy ulice na Arnoldovu.³⁶⁴ Sokolové většinou přešli do Sportovního klubu a jejich majetek vzala pod svoji ochranu Marie Stýblová ze zámku, dříve hraběnka Bachová, dcera nakladatele Šimáčka z Prahy, která se velmi zapojovala do kulturního života obce ve válce i po ní a často významně finančně přispívala na pořádání zábav apod. Spravovala mimo jiné koupaliště, které přešlo do správy Sportovního klubu s odjezdem německých vojáků, kteří koupaliště opravili.³⁶⁵ Po květnové revoluci byl Sokol obnoven téměř neprodleně, v kronikovém zápisu o pohřbu padlých jsou sice zmíněni pouze "zástupci spolků", ale už 15. července je Sokol přímo jmenován jako fungující činná organizace, stejně tak Orel. Nedlouho po obnovení proběhla v Sokole kontrola všech členů a byli vyloučeni Němci a kolaboranti.³⁶⁶

Činnost Orla byla velice podobná činnosti Sokola. Nebyly sice pořádány velké slety, ostatně to organizace ani neměla ve svém programu; nicméně věnovala se cvičení a výchově mládeže k vlastenectví. Na rozdíl od Sokola miletínský Orel pořádal navíc množství poutí na významná místa, například v září 1938 do Staré Boleslavi, v srpnu 1940 do Svatoňovic.³⁶⁷ Podobně jako Sokol byl Orel postižen zákazem nošení spolkových stejnokrojů mimo cvičebních úborů, nicméně dále osudy Sokola nekopíroval – nebyl v říjnu 1941 rozpuštěn a mohl svou činnost vykonávat, přestože velmi omezeně. Orlové i nadále nacvičovali divadelní představení a spolupřádali poutě do okolí Miletína, i když na jakoukoli akci potřebovali povolení okresního úřadu. Činnost orelského spolku byla zakázána až 30. září 1942.³⁶⁸

³⁶³ Jan Boris UHLÍŘ: *Ve stínu...* s. 132.

³⁶⁴ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně*, zápis ze schůze 1.12.1941, bez označení stran.

³⁶⁵ Tamtéž, zápis ze schůze ze dne 19.5.1942 a ze dne 7.7.1942, bez označení stran. Na laskavost "paní hraběnky" vzpomínají i pamětníci Miroslav Holan a Karel Erben.

³⁶⁶ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, *Kronika 1939–1952*, s. 179–180.

³⁶⁷ Tamtéž, s. 37.

³⁶⁸ *Historie Orla. Druhá světová válka - zákaz Orla nacisty*. Webová prezentace organizace Orel. www.orel.cz. [Online.] 2012. [Cit. 11.5.2016.] Dostupné z: http://www.orel.cz/?ukaz=2_sv_zakaz_orla

Majetek Orla přešel do péče patronky spolku Marie Stýblové, stejně jako další kulturní zařízení v obci, která přišla o své majitele. Stýblová spolkovou místnost Orla na faře upravila na mateřskou školu, která se do měsíce začala využívat.³⁶⁹ Orla se po obnovení stejně jako Sokola týkalo posuzování národní spolehlivosti členů a vylučování těch, kteří národně spolehliví nebyli.

Už v červenci 1945 byli zástupci obou organizací, spolu se zástupci Sportovního klubu, Svazu československé mládeže a Junáka pozváni na schůzi, kde se mělo projednat utvoření místního tělovýchovného výboru ke koordinaci sportovní činnosti v obci.³⁷⁰ Obě organizace obnovily svou činnost, přestože v menším rozsahu než před válkou. Za jejich účasti byl ale už v květnu 1945 veřejně vyhlášen cíl sjednocení tělovýchovy do jedné organizace, přičemž jejím základním kamenem měla být filosofie Sokola a Sokol měl také určovat hlavní zásady – především šlo o apolitičnost organizace a dobrovolné členství. Také měly všechny obnovené organizace získat do své správy majetek zabraný za okupace.³⁷¹ Jak se později ukázalo, ani jedno z toho splněno nebylo.

5.2.4 náboženství

Náboženská obec v Miletíně nebyla příliš početná – více obyvatel se při sčítání lidu označilo za ateisty než za katolíky – přesto významná. Důležitou roli hraje i fakt, že náboženské oslavy a činnost církve byla režimem víceméně tolerována, církev se podílela na mnoha sousedských slavnostech, posvíceních, každý rok se konala pouť do Miletínských lázní, jako i další poutě. Velikonoční průvody Vzkříšení, konané na Bílou sobotu, byly výslovně povoleny, ačkoli se jakékoli další průvody konat nesměly v podstatě již od samého začátku protektorátu.³⁷² Významný moment pro miletínské katolíky nastal 8. května 1941, kdy do města přijel královéhradecký biskup Mořic Pícha a z jeho rukou v ten přijalo biřmo celkem 514 obyvatel Miletína a okolí.³⁷³ Nicméně byli i věřící v některých záležitostech omezováni a využíváni, často docházelo k vyzvánění kostelními zvony na oslavu světských událostí (dobyť Francie, Hitlerův narozeninový projev), naopak od konce května 1941 byl noční klid od 20h večer do 6h ráno platný

³⁶⁹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 87.

³⁷⁰ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 91.

³⁷¹ Jan WALDAUF: *Sokol...* s. 90–101.

³⁷² *Průvody o Vzkříšení dovoleny*. A–Zet číslo 67 ze dne 8.4.1939, s. 1.

³⁷³ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 58–59.

i pro kostelní zvony včetně umíráčku a zvonění bylo délkou omezeno na šest minut, údajně pro zachování klidu německých vojsk, nacházejících se v okolí.³⁷⁴ Zvony byly v dubnu 1942 z věže sejmuty a odvezeny spolu se zvony z celého regionu na sběrné místo do Hořic, z kontextu doby soudím, že za účelem jejich roztavení a zisku materiálu pro válečnou výrobu. Jen jeden z malých zvonků zůstal a z ostatních kameník Václav Šulc zhotovil sádrové odlitky, aby bylo možné je po válce odlít znovu.³⁷⁵ Zvonkohra nicméně už nikdy obnovena nebyla a poslední ponechaný zvoneček ohlašuje poledne dodnes.

Po květnové revoluci došlo k obnovení činnosti v dřívějším rozsahu, zejména zmiňované jsou slavnostní poutě na různá místa v okolí města. První opravdu svobodná kulturní událost proběhla na svátek Jana Husa, 6. července, a byl to každoroční tábor lidu na Zvičině. V tomto roce, kdy setkání poprvé po dlouhé době nebylo poznamenáno neshodami s německou posádkou v okolí kopce, se na Zvičinu vypravilo zhruba čtrnáct tisíc lidí, asi pět set z nich bylo z Miletína, jak v organizovaném zájezdu, tak pěší cestou po vlastní ose.³⁷⁶ Přechozího večera se konal slavnostní koncert a lampionový průvod zakončený ohňostrojem z raket, zanechaných ve městě německými a ruskými vojsky.³⁷⁷ Miletínští byli také na slavnosti znovuposvěcení vráceného zvonu v kostele v Červené Třemešné.³⁷⁸ Od té doby se pravidelně účastnili všech poutí v okolí, ať už pěšky nebo autobusem, někdy dokonce cestovali automobily.

Rok 1947 byl ve znamení 950. výročí úmrtí svatého Vojtěcha a u té příležitosti proběhlo několik slavností. Proběhla posmtná apoštolská cesta, při níž byly ostatky svatého Vojtěcha přivezeny do mnoha českých měst. Také v Miletíně se zastavilo auto se světcovou lebkou a proběhla velká slavnost, mimo jiné průvod, kterého se zúčastnilo mnoho dětí v národních krojích, krojovaní zástupci spolků i další občané Miletína a přífařených obcí. Ulice, kudy auto s ostatky projíždělo, byly vyzdobeny prapory a na slavnost přijeli i církevní hodnostáři z jiných měst – například královodvorský děkan

---

³⁷⁴ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 60.

³⁷⁵ Tamtéž, s. 80

³⁷⁶ Tamtéž, s. 178.

³⁷⁷ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*, s. 74–75.

³⁷⁸ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 131. Srov. f. Archiv města Miletína, inv. č. 405, kart. č. 42, *Církevní záležitosti*.

František Resler, který ještě před několika lety sloužil v Miletíně.³⁷⁹ Vzhledem k tomu, že se v Miletíně necházeli příslušníci jiných národností, byly některé mše slouženy v jejich národních jazycích – například koncem května proběhla mše pro dělníky z velkostatku v maďarštině.³⁸⁰

---

³⁷⁹ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, s. 222–223.

³⁸⁰ Tamtéž, s. 224.

6 DEMOGRAFIE

Při sčítání lidu v roce 1930 žilo v Miletíně a okolních malých přidružených obcích a usedlostech 1493 obyvatel, ve spojení s obcí Rohoznice, která je od Miletína oddělená pouze potokem a sdílí s ním úřady, správu apod. celkem 2076 obyvatel, z toho dohromady 8 německé národnosti.³⁸¹ Můžeme tedy říci, že německé obyvatelstvo v Miletíně prakticky nebylo (tvořilo necelou polovinu procenta celkového počtu). Město v této době tvořilo 293 domů, spolu s Rohoznicí a okolím 420 domů.³⁸² Těsně před odtržením československého pohraničí v roce 1938 je připomínáno 1673 obyvatel v 323 domech v samotném Miletíně, data pro Rohoznici dostupná nejsou. V roce 1941 počet obyvatel dle vydaných potravinových lístků osciluje mezi 1491 a 1551 obyvateli, z toho byl počet samozásobitelů mezi 67 a 193.³⁸³ Už zde je tedy vidět určitý pokles. Při sčítání lidu v roce 1950 jsou již obce označované dohromady jako aglomerace a žilo v nich 1669 obyvatel (Miletín 1203, Rohoznice 451, Trotinka 15) v celkem 459 domech (Miletín 323, tedy se od minulého sčítání lidu počet domů nezměnil, i když je využívalo méně lidí).³⁸⁴ Tedy těsně před válkou došlo v Miletíně k výraznému nárůstu počtu obyvatel ve městě a ve válce/po válce naopak k poklesu – jak je uvedeno v práci výše, několik obyvatel se odstěhovalo, když z majetku po Němcích získali vlastní domek mimo Miletín, další vlna stěhování z městečka nastala s velkou výstavbou panelových sídlišť ve větších městech v šedesátých a sedmdesátých letech a stěhováním obyvatel za prací do těchto měst. Do dnešní doby pokles počtu obyvatel trvá.

Údaje o celkovém počtu obyvatel jsou dostupné pouze útržkovitě z několika let, kdy proběhlo sčítání lidu nebo volby, a proto jsem se rozhodla je do tabulky nezahrnout. Údaje o počtu narozených a počtu sňatků jsou chráněny zákonem na ochranu osobních údajů, neboť ještě neuplynula lhůta 100, resp. 70 let, a proto mi matrikářka města Miletína odmítla informace poskytnout. Musím se tedy plně spolehnout na kroniku a Kučerovu pečlivost.

---

³⁸¹ Karel KUČA: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. III. díl: Kolín–Mi.* Libri, Praha 1998, s. 895.

³⁸² SOkA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 142, kn. č. 48, Soupis obyvatel z roku 1938.

³⁸³ SOkA Jičín, f. Písemná pozůstalost Josefa Špringera, inv. č. 9, kart. č. 1, *Poznámky o průběhu II. sv. války*, s. 6.

³⁸⁴ Karel KUČA: *Města...III. díl: Kolín–Mi...* s. 895.

rok	narození	zemřelí	z toho násilně	z toho děti	sňatky
1938		33	1	1	
1939	17	21	–	–	10 ³⁸⁵
1940	17	37	1	3	13 ³⁸⁶
1941	6	24	1	1	7 ³⁸⁷
1942		16	3	3	
1943		20	–	4	
1944		27	–	3	
1945		22	4	1	
1946		12	–	1	
1947		15	–	1	
1948		11	–	– ³⁸⁸	

V tabulce, znázorňující počet narozených, zemřelých a sňatků v letech, kterým se tato práce věnuje, můžeme vidět značný pokles narozených dětí mezi roky 1940 a 1941. Domnívám se, že jde o důsledek války – v roce 1940 už bylo poměrně zřetelné, že válka bude trvat dlouho, spolu s válečným nedostatkem a neustálým strachem o život. S tím dle mého souvisí i pokles počtu sňatků, v době nejistoty se lidé příliš nehrnuli do rodinného života. Nárůst počtu zemřelých ve válečném období přičítám hlavně nedostatku potravin a nemocem z podvýživy, vzhledem k tomu, že Miletín válkou přímo zasažen nebyl. V úmrtní knize je jako nejčastější příčina úmrtí uvedena tuberkulóza a "scarlatina", tedy spála, která se městem prohnala v letech 1942 a 1943. O něco méně často se v seznamech nemocných objevuje diphteria–záškrť. Toto potvrzuje i sbírka vyplněných oznámení o výskytu přenosných nemocí.³⁸⁹ Všechna zmíněná onemocnění jsou silně infekční a objevují se zejména u lidí, žijících v nevyhovujících hygienických podmínkách a s nedostatečnou výživou.

Ve válečných letech také rostl počet zemřelých dětí do jednoho roku a počet úmrtí

³⁸⁵ SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939 – 1952, s. 32 – 33 (seznam narozených + seznam sňatků).

³⁸⁶ Tamtéž, s. 52–55 (seznam narozených + seznam sňatků).

³⁸⁷ Tamtéž, s. 73–75 (seznam narozených + seznam sňatků).

³⁸⁸ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 136, kn. č. 42, *Knihy úmrtní* (seznam zemřelých + zemřelých násilně + zemřelých dětí).

³⁸⁹ SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 342, kart. č. 25, *Zdravotní a hygienická opatření*.

násilným způsobem – několik občanů spáchalo sebevraždu provazem či utopením. Za extrémní případ považují sebevraždu oběšením desetiletého chlapce v březnu 1940. Můžeme vidět, že po válce již k žádným násilným úmrtím nedošlo. Úmrtí následkem zranění jsou zapsána pouze v roce 1945, a to v počtu dvou. Oběti nacistických persekucí – 2 občané byli popraveni (1942 a 1943) a jeden zahynul v koncentračním táboře – v tabulce nejsou zahrnuti. Po válce úmrtnost klesá zhruba na polovinu, ačkoli byla před válkou zhruba stejná jako během ní. Během války umírali v průměru mladší lidé, často v důsledku nemocí, a po zlepšení dostupnosti základních potravin a lékařské péče se průměrný věk dožití opět zvýšil a v tomto období tedy došlo k poklesu úmrtnosti.

Co se týče národnostních poměrů, ve městě se, jak již bylo řečeno, nacházelo pouze osm obyvatel německé národnosti v roce 1930 a je pravděpodobné, že se po záboru pohraničí odstěhovali do Německa v rámci procesu výměny obyvatel. Na konci roku 1938 měl Miletín německé občany pouze dva: manželku klempíře Donta, která pro vystěhování posuzována nebyla, neboť nebyla hlavou rodiny, a truhláře Patzáka, který získal československé občanství.³⁹⁰ Čistě německá rodina ve městě nežila a další smíšené manželství během války uzavřené není evidováno,³⁹¹ i když si miletínská příslušnice Kamila Hlavatá, rozená Durstová, v Praze vzala Němce Alfreda Kristena z Hradce Králové.³⁹² Stejně tak nebyla úřadům doručena žádná žádost o německé státní občanství.³⁹³ Zmíněná Kamila Kristenová německé občanství nabyla sňatkem, ačkoli o tomto aktu neměla žádný doklad a dále se prezentovala jako Češka.³⁹⁴ Její manžel Kristen nežádal o udělení domovské příslušnosti v Miletíně.³⁹⁵

---

³⁹⁰ Srov. poznámky č. 36 a 49.

³⁹¹ SOA Zámorsk, f. Oberlandrát Hradec Králové, inv. č. 3, kart. č. 1, *Smíšená manželství*.

³⁹² SOKA Jičín, f. TNK Hořice, inv. č. 218, kart. č. 4, *Kristenová Kamila*. Doklad o sňatku se bude vzhledem k místu jeho uzavření pravděpodobně nacházet ve fondu pražského oberlandrátu.

³⁹³ SOA Zámorsk, f. Oberlandrát Hradec Králové, inv. č. 1, kn. č. 1, *Žádosti o německé občanství*.

³⁹⁴ SOKA Jičín, f. TNK Hořice, inv. č. 218, kart. č. 4, *Kristenová Kamila*.

³⁹⁵ Tj. není zmíněn z žádném dostupném seznamu udělení domovského práva v obci. Seznamy jsou v kronice SOKA Jičín, f. MNV Miletín, neuspořádáno, Kronika 1939–1952, dále v zápisech SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 123, kn. č. 29, *Protokoly správní komise v Miletíně* a SOKA Jičín, f. Archiv města Miletína, inv. č. 119, kn. č. 25, *Protokoly městské rady v Miletíně*.

ZÁVĚR

Práci jsem začala psát s předpokladem, že se na malém městě v daném období příliš věci oproti předchozímu životu nezměnilo. Tento předpoklad se potvrdil. Neměla zde dopad žádná válečná nařízení týkající se národností, vzhledem k tomu, že se město nacházelo v čistě českojezyčné oblasti. Stejně tak politické dění či události války jsou pouze stručně zaznamenány v kronice bez dalšího efektu. Občané prožívali válku nejvíce ekonomicky – velmi citelný byl úbytek potravin, nedostupnost některého zboží a neustálé kontroly zemědělců. První velkou událostí, která se města výrazně dotkla, bylo vyhlášení totální války pro oblast Německa a také protektorátu, kdy byla velká část obyvatel nasazena ve Dvoře Králové, Hořicích či přímo v Německu v továrnách. Druhou velkou událostí bylo květnové povstání, které v Miletíně probíhalo dlouho a poměrně bouřlivě. Přes město také několikrát procházela vojska. Z politických událostí jsou významné volby v roce 1946, které probíhaly poklidně a jejichž výsledky nijak nevybočovaly z místní politické tradice – zvítězili národní socialisté, kteří měli ve městě již před válkou velmi silnou základnu.

Co se týče společenského a kulturního vývoje, kultura byla ve městě zajišťována spíše příležitostně než pravidelně. Na přípravě kulturních akcí se podílelo město se spolky a s náboženskou obcí. Od roku 1941 bylo zakázáno pořádání tanečních a jiných zábav a tak byly nahrazeny přednáškami a posíleným počtem divadelních představení z dílny ochotnického spolku Erben. Divadelní hru několikrát nastudovali i členové Sokola či Orla až do svého zrušení na podzim roku 1941, resp. 1942. Divadelní spolek byl v září 1944 taktéž rozpuštěn a zčásti nahrazen biografem. Po válce všechny spolky obnovili činnost, nicméně kino převzalo většinu pravidelně konaných kulturních akcí.

Demografické údaje doplňují vše, o čem se zmiňují předchozí kapitoly, zejména o hospodářství: následkem neodstatečné výživy a zhoršených životních podmínek se šířily přenosné nemoci a došlo k mírnému nárůstu úmrtnosti včetně dětské, spolu s tím klesla porodnost a sňatečnost. Po válce se úmrtnost razantně snížila. V této skutečnosti lze sledovat lepší dostupnost potravin i lékařské péče a tedy prodloužení délky života.

Tato práce je teprve třetí odbornou prací, věnovanou městu Miletínu. Vzhledem k široké pramenné základně ale lze očekávat, že budou následovat další zpracování bohaté historie tohoto města a že tato práce podnítl zájem dalších místních historiků o region.

SEZNAM UŽITÝCH PRAMENŮ

Státní oblastní archiv Zámorsk

fond Oberlandrát Hradec Králové

Státní okresní archiv Jičín

fond Archiv města Miletína

fond MNV Hořice v Podkrkonoší

fond MNV Miletín

fond Okresní úřad Hořice

fond Okresní výbor Národního souručenství Hořice

fond Písemná pozůstalost Josefa Špringera

fond Trestní nalézací komise Hořice

Státní okresní archiv Trutnov

fond Okresní úřad Dvůr Králové nad Labem

SEZNAM UŽITÉ LITERATURY

Adrian von ARBURG, Tomáš STANĚK (edd.): Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Díl I. Češi a Němci do roku 1945. Úvod k edici. Nakladatelství Zdeněk Susa, Středokluky 2010.

Detlef BRANDES: Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945. Prostor, Praha 1999.

Detlef BRANDES: Germanizovat a vysídlit. Nacistická národnostní politika v českých zemích. Prostor, Praha 2015.

Michal BURIAN a kol.: Atentát. Operace Anthropoid. 1941–1942. AVIS, Praha 2002.

Roman CÍLEK, Miloslav MOULIS: 100 hodin, kdy umírala republika. Epoque, Praha 2009.

Kateřina ČAPKOVÁ: Češi, Němci, Židé? Paseka, Praha 2005.

Jindřich DEJMEK, Jan KUKLÍK, Jan NĚMEČEK: Kauza: Tzv. Benešovy dekrety. Historické kořeny a souvislosti. Historický ústav AVČR, Praha 1999.

Jiří FRAJDL: Protektorát Čechy a Morava 1939 – 1945. Diatext, Moravská Třebová, 1993.

Jan GEBHART, Jan KUKLÍK: Druhá republika 1938 – 1939. Paseka, Praha – Litomyšl 2004.

Jan GEBHART, Jan KUKLÍK: Dramatické i všední dny protektorátu. Themis, Praha 1996.

Jan GEBHART, Jan KUKLÍK: Počátky Národního souručenství v roce 1939. In: Český časopis historický, ročník 91, číslo 3, Academia, Praha 1993, s. 417–441.

Jan GEBHART, Ivan ŠEDIVÝ (edd.): Česká společnost za velkých válek 20. století. Pokus o komparaci. Karolinum, Praha 2003.

Jan GEBHART, Ján Šimovček: Partyzáni v Československu 1941–1945. Naše vojsko, Praha 1984.

Robert GERWARTH: Reinhard Heydrich. Hitlerův Kat. Paseka, Praha–Litomyšl, 2012.
Jaroslav HRBEK, Vít SMETANA a kol.: Draze zaplacená svoboda. Osvobození Československa 1944–1945. Svazek II. Paseka, Praha 2009.

Václav JUNEK: Protektoři. Čtyři portréty z let 1939–1945. Olympia, Velké Přílepy 2015.

- Karel KAPLAN: Československo v letech 1945–1948. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1991.
- Miroslav KÁRNÝ, Jaroslava MILOTOVÁ: Protektorátní politika Reinharda Heydricha. Tisková, ediční a propagační služba, Praha 1991.
- Karel KUČA: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. III. díl: Kolín–Mi. Libri, Praha 1998.
- František KUČERA: Domy v Miletíně a jejich majitelé. Vlastním nákladem, Dvůr Králové nad Labem 1937.
- Robert KVAČEK, Dušan TOMÁŠEK: Obžalována je vláda. Themis, Praha 1999.
- Pavel MARŠÁLEK: Protektorát Čechy a Morava. Karolinum, Praha 2011.
- Pavel MARŠÁLEK: Čechy pod ochranou hákového kříže. Auditorium, Praha 2012
- Marie MICHLOVÁ: Protentokrát, aneb česká každodennost 1938–1945. Čas, Řitka 2012.
- Petr NĚMEC: Český národ a nacistická teorie germanizace prostoru. In: Český časopis historický, ročník 88, číslo 4, Academia, Praha 1990, s. 535–558.
- Tomáš PASÁK: Pod ochranou Říše. Práh, Praha 1995.
- Václav PRŮCHA a kol.: Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992. 2. díl období 1945–1992. Doplněk, Brno 2009.
- Eva SEMOTANOVÁ a kol.: Česko. Ottův historický atlas. Ottovo nakladatelství, Praha 2012
- Mark SPOERER: Nucené práce pod hákovým křížem. Argo, Praha 2005.
- Vojtěch ŠUSTEK (ed.): Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. Svazek 1. Scriptorium, Praha 2012.
- Vojtěch ŠUSTEK (ed.): Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. Svazek 2. Scriptorium, Praha 2014.
- Jan Boris UHLÍŘ: Ve stínu říšské orlice. Nakladatelství Aleš Skřivan, Praha 2002.
- Jan WALDAUF: Sokol. Malé dějiny velké myšlenky. Atelier IM, Luhačovice, 2007.
- Pavel ZEMAN (ed.): Válečný rok 1942 v Protektorátu Čechy a Morava a v okupované Evropě. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013.
- Pavel ZEMAN (ed.): Válečný rok 1943 v okupované Evropě a v Protektorátu Čechy a Morava. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2014.

Pavel ZEMAN (ed.): Válečný rok 1944 v okupované Evropě a v Protektorátu Čechy a Morava. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2015.